

EĞİTİM HUKUKU EĞİTİMİNDE

ÖRNEK OLAY İNCELEMELERİ

Prof. Dr. Cem TUNA

EĞİTİM HUKUKU EĞİTİMİNDE ÖRNEK OLAY İNCELEMELERİ

Prof. Dr. Cem TUNA*

* Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
ORCID No: 0000-0002-6846-8676

Eğitim Hukuku Eğitiminde Örnek Olay İncelemeleri
Prof. Dr. Cem TUNA

Genel Yayın Yönetmeni: Berkan Balpetek
Kapak ve Sayfa Tasarımı Duvar DESIGN
Basım Tarihi: Eylül 2026
Yayıncı Sertifika No: 49837
E-ISBN: 978-625-8936-65-0

© Duvar Yayınları
853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/İzmir
Tel: 0 232 484 88 68

www.duvar yayinlari.com
duvar kitabevi@gmail.com

İÇİNDEKİLER

ÖZGEÇMİŞ	5
ÖNSÖZ	6
GİRİŞ	1
Yöntem	9
BİRİNCİ BÖLÜM	12
1. Uluslararası ve Ulusal Temel Metinlerde Eğitim Hukuku	12
1.1. Uluslararası Temel Metinlerde Eğitim Hukuku	12
Örnek Olay İncelemeleri	12
1.2. Ulusal Temel Metinlerde Eğitim Hukuku	16
Örnek Olay İncelemeleri	17
İKİNCİ BÖLÜM	20
2.1. Öğrencilerin Hakları	20
2.1.1. Öğrencilerin temel hakları	20
Örnek Olay İncelemeleri	20
2.1.2. Öğrencilerin Gelişme Hakları.....	24
Örnek Olay İncelemeleri	24
2.1.3. Öğrencilerin Korunma Hakları.....	27
Örnek Olay İncelemeleri	27
2.1.4. Öğrencilerin Katılma Hakları	31
Örnek Olay İncelemeleri	31
2.2. Öğrencilerin Sorumlulukları.....	33
Örnek Olay İncelemeleri	33
2.3. Ceza Hukuku Alanında Çocuk	37
Örnek Olay İncelemeleri	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	39
3. Öğretmenlerin Hakları ve Sorumlulukları	39
3.1. Öğretmenlerin Hakları	39
Örnek Olay İncelemeleri	39
3.2. Öğretmenlerin Sorumlulukları.....	43
Örnek Olay İncelemeleri	43
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	46
4. Eğitim Yönetici ve Müfettişlerin Hakları ve Sorumlulukları	46
4. 1. Eğitim Yöneticilerin Hakları ve Sorumlulukları	46
Örnek Olay İncelemeleri	46
4. 2. Müfettişlerin Hakları ve Sorumlulukları	49
Örnek Olay İncelemeleri	50

BEŞİNCİ BÖLÜM.....	53
Velilerin Hakları ve Sorumlulukları	53
Örnek Olay İncelemeleri.....	53
ALTINCI BÖLÜM	56
Eğitimde Bilişim Hukuku	56
Örnek Olay İncelemeleri.....	56
YEDİNCİ BÖLÜM.....	61
Eğitim Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği	61
Örnek Olay İncelemeleri.....	61
SONUÇ	66
Eğitim Hukuku Eğitimi Sorunları ve Çözüm Önerileri	66
KAYNAKÇA.....	71

ÖZGEÇMİŞ

Prof. Dr. Cem TUNA

1968 Amasya doğumludur. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1993 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1996 yılında YYÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında yüksek lisansını, 2003 yılında Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri doktora programını tamamladı. Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi (TİKA)'nın Türkoloji Projesi çerçevesinde Kosova Priştine Üniversitesi, Prizren Eğitim Fakültesi, Türkçe Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğretim elemanı olarak 2004–2007 yılları arası görev aldı. 2007-2012 yılları arası YYÜ Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimlerinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. 2012 yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde göreve başladı. 2015 yılında Eğitim Yönetimi alanında doçent unvanı aldı. 2016-2019 yılları arası Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanlığı ve Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Başkanlığı görevini yürüttü. 2019 yılında ikinci üniversite olarak Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Şubat 2021'de Eğitim Yönetimi Anabilim Dalında profesör olarak atandı. Halen RTEÜ Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Yayınlanmış biri ortak dört kitabı, kitap bölümleri ve eğitim bilimleri alanında makaleleri bulunmaktadır. Yazar evli ve iki çocuk sahibidir.

İletişim: cem.tuna@erdogan.edu.tr

ÖNSÖZ

Eğitim ile hukuk birbiriyle sıkı ilişkili iki bilim alanıdır ve arasındaki ilişkileri eğitim hukuku düzenler. Eğitim hukuku, aileden başlayarak, okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaygın eğitim kurumlarında yapılan eğitim ve öğretimi düzenleyen kurallardan oluşur. Eğitim hukukunun konusuna, örgün ve yaygın eğitim kurumlarının örgütlenişi, yapısı, yönetim biçimi, işleyişi, denetimi, bu kurumlarda yer alan öğrenci, öğretmen, yönetici, müfettiş, velilerin hakları, görevleri, hukuksal durumları ve özellikle eğitim hakkı girmektedir.

Bir ülkede eğitimde devletin ve bireylerin uyması, uygulaması gereken kurallara eğitim hukuku denir. Eğitimin genel amaçlarından biri bireylerin içinde yaşadıkları topluma sağlıklı bir şekilde uyum sağlamalarıdır. Toplumda var olan din, ahlak, görgü, örf - adet ve hukuk kuralları sosyal düzen kurallarıdır. Bireyler, sosyal düzen kurallarına uyduklarında toplumda düzen sağlanmış olur. Sosyal düzen kurallarından hukuk, onun dallarından biri olan eğitim hukuku toplumda düzenin sağlanmasını ister. Hukuk ve eğitim hukuku kuralları maddi yaptırımlıdır. Eğitim hukuku kurallarına uyulmadığı takdirde bireyler tazminat, ceza ve yasaların emirlerini yerine getirme gibi maddi yaptırımlarla karşı karşıya kalabilir. Bu aşamada öncelikle hak ve sorumluluk eğitimi, eğitim hukuku eğitimi, insan hakları eğitimi, çocuk hakları eğitimi önem arz etmektedir.

Toplumda, günlük yaşamda bireylerin diğer bireylerle, çevresiyle ilişkilerinde karşılaşılan en önemli konu hak uygulamaları ve ihlalleridir. Hak konusunda her eylem, davranış, işlem sorunun anlaşılmasında esas teşkil eder. Hak uygulama ve ihlalleri hukuk kuralları olarak soyut bir biçimde hukukun kaynaklarında özellikle yazılı hukukta yer almaktadır. Günlük yaşamda ise somut olarak örnek olay şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Her örnek olay, hak ve sorumluluk eğitiminde değerlidir. Her örnek olayın, sanki bir laboratuvar ortamında bulunuyormuşçasına titiz bir şekilde incelenmesi, değerlendirilmesi eğitim hukuku eğitiminde önemli bir yöntem, uygulama olduğu belirtilebilir. Buradan alınacak her ders, ibret, anlayış bireyin kişiliğini inşa etmede katkı sağlayacak, toplum ve dünya daha yaşanılır hale gelecektir.

Çalışmada; öncelikle kısaca eğitim hukuku konuları ve örnek olayların sunumu yapıldı. Örnek olaylarda mümkün olduğunca kişisel haklara dikkat edildi ve örnek olaylar genellikle kurgu şeklinde sunuldu. Kamuoyuyla paylaşılan olumlu kimi gerçek örnek olaylara da yer verildi. Örnek olayların bir kısmı, okulda ilgili derslerde tartışıldı. Bir kitap çalışması için bu örneklerle yetinildi fakat daha onlarca, yüzlerce örnek olayların olabileceği, bunları okuyucuların, eğitimcilerin çoğaltabileceği ve uygulayabileceği mesajı verildi.

Çalışma boyunca desteklerini esirgemeyen eşime ve çocuklarıma teşekkürlerimi sunuyorum. Eseri, beni eğitim hukuku alanına teşvik eden merhum Prof. Dr. Necmettin Tozlu hocama ithaf ediyorum.

Prof. Dr. Cem Tuna
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Rize/ Çayeli, 2026

GİRİŞ

Eğitimin felsefi, sosyal, toplumsal, kültürel, teknolojik, yönetim, denetim, bilimsel temelleri olduğu gibi hukuksal temelleri de bulunmaktadır. Eğitim hukuku, eğitimle ilgili tüm paydaşları ilgilendiren bir hukuk dalıdır. Yaşam boyu öğrenme ilkesinden hareket ile eğitim hukuku aileden başlayarak, okul öncesi eğitim, ilkökul, ortaokul, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaygın eğitim kurumlarına kadar, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında yapılan eğitim ve öğretimi düzenleyen hukuk kurallarından oluşmaktadır (Akyüz, 2006, 71; Akyüz, 2020; Topsakal, 2018). Bir ülkede eğitimde devletin ve bireylerin uyması, uygulaması gereken kurallara eğitim hukuku denir (Başaran, 1989). Eğitim hukukunun konusuna örgün ve yaygın eğitim kurumlarının örgütlenişi, yapısı, yönetim biçimi, hukuksal durumu, işleyişi, denetimi, bu örgütlerde yer alan yönetici, öğrenci, öğretmen, müfettiş, diğer çalışanlar, velilerin temel hak ve görevlerini, hukuksal durumlarını düzenleyen hukuk kuralları girmektedir (Akyüz, 2006; Akyüz, 2020; Topsakal, 2018). Eğitim hukuku, eğitimi düzenlemek amacıyla konulmuş hukuk kurallarından ya da mevzuattan oluşur ve bu hukuk kurallarını açıklamaya, boşluklarını gidermeye, aksayan yönlerine ilişkin eleştirilerde bulunmaya çalışır (Akyüz, 2006, 71-72; Akyüz, 2020; Karaman Kepenekci, 2006, 302; Topsakal, 2018).

Eğitim hukuku; Anayasanın ve yasaların eğitimi etkileyen hükümlerini, eğitim personelini ilgilendiren konuları, okul geliştirme çabalarını araştırır. Okul devamsızlığı, öğrenci disiplinini, ifade özgürlüğünü, öğrenci seçme ve yöneltme uygulamalarını, özel gereksinimli öğrenciler de dâhil olmak üzere öğrencilerle ilgili yasal düzenlemeleri, her türlü ayrımcılığa son verilmesini, din eğitimi, eğitim finansmanını, okul-devlet ilişkilerini, devlet ve hükümetlerin eğitime ilişkin rollerini inceler (Lunenberg ve Ornstein, 2013, 26; Topsakal, 2018).

Eğitim hukuku eğitime belirli standartlar getirir. Eğitim mevzuatı her çocuğa bir eğitim fırsatı verilmesi zorunluluğunu ifade eder. Eğitim için eşit fırsatlar sağlamaya güçlü vurgular yapar. Eğitimde hiçbir ayırım, fark gözetmeksizin bütün çocuklara, bireylere imkânlar tanınmasına yönelik düzenlemeleri açıklar. Özel eğitime gereksinimi olan çocuklara, bireylere ek haklar verir. Eğitimde öğrenci başarısı, öğretmen performansı, veli katkısı, planlar, programlar, ders kitapları, yöntem ve teknikler, disiplin, eğitim bütçesinin kullanımı gibi standartlar getirir (HG.org Legal Resources, 2016; Topsakal, 2018). Eğitim hukuku eğitimin her aşamasında her kademesinde kendine yer bulur. Eğitim, eğitim hukuku hükümlerine göre yapılır, eğitim sistemi eğitim hukuku kurallarına göre düzenlenir ve yürütülür.

Eğitim hukuku disiplinler arası bir özelliğe sahiptir. Eğitim bilimleri ile hukuk alanının ortak noktası olduğu söylenebilir. Eğitim hukuku eğitiminde çeşitli konu başlıkları yer almaktadır. Eğitim hukuku insanların eğitim hak ve özgürlüklerini hukuk sistemiyle güvence altına alır. Hak ve özgürlüklerin yanında ödev ve sorumlulukları da beraberinde getirir. Eğitim yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve velilerin bu konuda bilgi sahibi olması gerekir (Aytaç, 2025).

Eğitim hukuku eğitimi ulusal ve uluslararası sözleşmeler ile Türk eğitim sistemini düzenleyen temel yasaları ele alır. Paydaşların (öğrenci, öğretmen, yönetici, müfettiş, veli) hak ve sorumluluklarını inceler. Dezavantajlı gruplar, özel öğretim, bilişim hukuku ve iş sağlığı ve güvenliği gibi konuları kapsar (Aytaç, 2025).

Uluslararası belgelerde eğitim (Elma ve Aytaç, 2025) bağlamında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Avrupa Birliği Antlaşmaları gibi hukuki metinlerde yer almıştır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi; 10 Aralık 1948 tarihli belgede bütün insanların eşit olduğu ilan edilmiştir. 26. maddeye göre herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, hiç olmazsa temel eğitim evrelerinde parasız olmalıdır. Temel eğitim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitimden herkes yararlanabilmelidir. Yükseköğretim, yeteneklere göre herkese açık olmalıdır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi; insan haklarını uluslararası düzeyde korumaya yönelik olarak kurulan Avrupa Konseyi'nce hazırlanan ve 3 Eylül 1953'te yürürlüğe giren bu sözleşmede eğitim özgürlüğü tanınmıştır. Denetim mekanizması olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kurulmuş, bu mahkemeye bireysel ve devlet başvurusu kabul edilmiştir. Buna göre eğitim özgürlükleri ihlal edilen bireyler ve kimi durumlarda devletler bu mahkemede haklarını arayabilmektedir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme; Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir. Türkiye'de bu sözleşme, 27.01.1995 tarih ve 22184 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe kanun olarak girmiştir.

Eğitim konusunda, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim, rehberlik hizmeti, devam zorunluluğu ve terklerin azaltılması, disiplin, uluslararası işbirliği ilkeleri getirilmiştir. Eğitimin hedeflerinde ise, eğitimin amaçları, çocuğun çeşitli yönlerden geliştirilmesi, insan hakları ve çeşitli ilkelere saygının geliştirilmesi, kültüre ve kültürlere saygı, çocuğun yaşam tarzına hazırlanması, çevreye saygı, gerçek ve tüzel kişilerin öğretim kurumları kurması ilkeleri düzenlenmiştir. Özel gereksinimli çocukların eğitimi de sözleşmede yerini almıştır. Fırsat eşitliği bütün çocuklara tanınmıştır. Çocuklarla ilgili dört temel ilke; ayırım gözetmemek,

yaşam ve gelişme hakkını gerçekleştirmek, çocuğun görüşüne önem vermek, çocuğun yüksek yararını korumak olarak kabul edilmiştir.

Türkiye’de eğitim hakkının yasal dayanaklarının başında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası gelir. Anayasada eğitim hakkı “sosyal ve ekonomik haklar” başlığı altında ele alınmıştır. Anayasanın 42. maddesi doğrudan eğitim hakkını düzenlemektedir. Bu düzenlemeler şu şekilde belirtilebilir (TCC Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024, Anayasa, 42. Madde; Gül, 2025):

- Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.
- Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.
- Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.
- Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.
- İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.
- Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.
- Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.
- Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.
- Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tâbi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası antlaşma hükümleri saklıdır.

Anayasada eğitim hakkıyla ilgili başka maddelerde bulunmaktadır. Kanun önünde eşitlik (10. Madde), din ve vicdan hürriyeti (24. Madde), bilim ve sanat hürriyeti (27. Madde), yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları (62. Madde) bunlardan bazılarıdır. Din ve vicdan hürriyetini düzenleyen 24. Maddede Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulacak zorunlu dersler arasında olduğu açıklaması yer almaktadır. Diğer taraftan Anayasanın 130. ve 131. maddeleri yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve

işleyişini düzenlemektedir (TCC Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024, Anayasa; Gül, 2025).

Öğrenci hakları temel, gelişme, korunma ve katılma hakları olarak sınıflandırılabilir. Temel haklar; sağlığın korunması ve dengeli beslenme hakkı, eğitime erişim hakkıdır. Gelişme hakları; rehberlik hizmeti alma, sosyal etkinliklere katılma, bilgi edinme ve oyun hakkı olarak sıralanabilir. Korunma hakları; güvenli bir ortamda bulunma, istismar ve ihmalden korunma, madde bağımlılığından korunma ve özel hayatın gizliliği olarak alt başlıklara ayrılabilir. Katılma hakları; düşüncelerini ifade etme hakkı, okul yönetiminde temsil hakkı, dernek kurma hakkı şeklinde ayrılabilir (Çekiç, 2025).

Öğrenci sorumlulukları; okula devam etme, derslerde başarılı olma, disiplin kurallarına uyma ve diğer sorumluluklar olarak ifade edilebilir.

Çocuk hakları sözleşmesi ve Türk ceza Kanununa göre 18 yaşın doldurulmasına kadar her birey çocuk olarak kabul edildiği için, Ceza Hukuku alanında çocuk ayrıma tabi tutulmuş ve çeşitli ceza indirimleri öngörülmüştür. Birinci Grup: 12 yaşını doldurmamış çocuklar, ikinci grup: 12 yaşını doldurmuş, 15 yaşını doldurmamış çocuklar, üçüncü grup: 15 yaşını doldurmuş, 18 yaşını doldurmamış çocuklardır (Çekiç, 2025). Bu konuda yasada yeni değişikliklere gidilmiş, indirimlerde azaltmalar yapılmıştır.

Türk Eğitim Sistemi'nde öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk milli eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak yerine getirmekle yükümlüdürler. Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır (Öğretmenlik Meslek Kanunu (ÖMK), 2022, Madde 3; Sarpkaya, 2004: 67-68). Öğretmenlik; bireysel, sosyal, kültürel, bilimsel, teknolojik boyutlu profesyonel statüde bir eğitim mesleğidir (Titrek, 2006: 311; Tuna, 2025b). Öğretmenlerin hakları bir çizelge ile gösterilebilir.

Çizelge 1. Öğretmenlerin Hakları

Mesleki Hakları	Mali Hakları	Sosyal Hakları	Diğer Hakları
Güvenlik ve Korunma hakkı	Aylık (Maaş) ve Ders Görevi Ücreti hakkı	Emeklilik hakkı	Alan Değişikliği Hakkı
Başka Görevde Çalıştırılmama	Yolluk hakkı	Hastalık ve Analık Sigortası hakkı	Saygı hakkı
İlerleme ve Yükselme hakkı	Eğitim Öğretim Tazminatı	Aile Yardımı Ödeneği hakkı	Şiddet Görmeme hakkı
İzin hakkı	Emekli Maaşı ve İkramiyesi	Yeniden İşe Alıştırma hakkı	Karar Süreçlerine Katılım hakkı
Başvuru, Şikâyet ve Dava Açma hakkı	Dul ve Yetim Aylığı hakkı	Sosyal Tesis Gereksinimlerinin Karşıllanması hakkı	Kendine Adaletli Davranılmasını İsteme hakkı,
Sendika hakkı	Yabancı Dil Tazminatı	Konut Kredisi ve Konut Edinme hakkı	Hesap Verme hakkı
Çekilme hakkı		Doğum Yardımı	
Sınıf Değiştirme hakkı		Ödeneği hakkı	
Yer Değiştirme hakkı		Ölüm Yardımı	
		Ödeneği hakkı	
		Tedavi Yardımı ve Cenaze Giderlerinin Karşılması hakkı	

Kaynak: Tuna, 2025b.

Öğretmenlerin hakları olduğu gibi ödev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bunlar (Tuna, 2025b):

*Sadakat,

*Emirlere uyma görev ve sorumlulukları,

*Tarafsızlık ve devlete bağlılık,

*Nöbet görevini yerine getirme sorumluluğu,

*Uygun davranışta bulunma ve işbirliği içinde çalışma,

*Mesleki çalışmalar yapma sorumluluğu,

*Mali sorumlulukların yerine getirmesi,

*Resmi belge, araç ve gereçlerin yetki verilen yerler dışında çıkartılması ve geri verme,

*Mal bildirimi,

*Kılık kıyafet ile ilgili kurallara uyma sorumluluğu,

*Disiplin kurallarına uyma sorumluluğu,

*Toplantılara katılma ve kural görevlerini yerini yerine getirme sorumluluğu.

Milli eğitim mevzuatlarında öğretmenlerin sorumlulukları (Tuna, 2025b):

*Nöbet görevini yerine getirme sorumluluğu,

*Mesleki çalışmalar yapma sorumluluğu,

*Toplantılara katılma ve kurul görevlerini yerine getirme sorumluluğu,

*Kılık ve kıyafet ile ilgili kurallara uyma sorumluluğu,

*Sınav görevlerini yerine getirme sorumluluğu,

*Ek görev alma sorumluluğu,

*İş başında bulunma ve görev yerinde oturma sorumluluğu,

Eğitim yöneticileri Devlet Memurları Kanunu’ndan kaynaklanan haklar, dev ve sorumluluklara sahiptir. Bunun yanında personel işleri, eğitim-ğretim işleri, ğrenci hizmetleri, okul işletme gibi iş ve görevleri vardır. Eğitim yöneticilerinin sorumlulukları görev yaptıkları eğitim basamaklarına göre de düzenlenmiştir.

Müfettişlerin rehberlik, denetim, inceleme, soruşturma, n inceleme, araştırma, izleme ve değerlendirme gibi görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Müfettişlerin uyacakları mesleki etik davranış ilkeleri olarak tarafsızlık, eşitlik, dürüstlük, gizlilik (yetkili makam dışında kimseyle paylaşmamak gibi), nezaket ve saygı, yetkinlik ve mesleki zen, çıkar çatışmasından kaçınmak (verilen imkânları hizmet dışı kullanmamak gibi) yer almaktadır (Uçar, 2025).

Veliler eğitim hukuku eğitiminin en önemli paydaşları ve konuları arasında yer alır. Okul ncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde veli hakları düzenlenmiştir. Haklar ve sorumluluklar ğrenci-veli okul sözleşmesi ya da okul, veli, ğrenci sözleşmesi ile tek tek belirlenmiştir. Haklar arasında; okula kayıt, 72 ay çalışması ile ilgili farklı durumlar bulunmaktadır. Nakil işleri ğrenci velisinin okul müdürüne dilekçe ya da gideceği okulda e-okul yönetim sistemi üzerinden gerçekleştirir. Öğrenci devamını okul yönetimi öğrencinin velisine bildirmek zorundadır. Velinin başvurusu üzerine de geçerli mazereti olan öğrencilere izin verilir. Gelişim raporu ve ğrenci karnesi öğrenciye verilebildiği gibi velinin talebi üzerine veliye de verilebilir. Öğrenci başarisının değerlendirilmesi durumu velilerle işbirliği yapılır. İlkokulda sınıf tekrarında velinin talebi üzerine yapılır (Erdem, 2025).

Öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulu hem ilk hem de ortaöğretimde ğretmen, yönetici ve okul-aile birliğinin kendi yeleri arasından seçeceği bir ğrenci velisinden oluşturulur. Öğrencinin değerlendirilmesi, geliştirilmesi, ödüllendirilmesi ve davranışların takibine yönelik faaliyetleri ğrenci, veli, ğretmen ve yönetici işbirliği içinde yapar. Değerlendirme kurulu tarafından öğrenciye verilen uyarma, kınama cezaları okul müdürü tarafından onaylandıktan sonra karar ğrenci velisine tebliğ edilir. Okul değiştirme yaptırımı kurul tarafından onaylandıktan sonra veli okula davet edilerek karar tebliğ edilir. Verilen cezalara karşı velinin itiraz hakkı vardır.

Belgelerin düzenlenmesi durumunda velinin yazılı talebi olması halinde e-okul sistemi üzerinden ğrenci belgesi düzenlenir. ocuk kulübü ve yetiştirme kursları velinin talep etmesi okulun personel ve fiziki imkânları yeterli olması halinde okul öncesi ve ilköğretimde ocuk kulübü kurulabilir ve yetiştirme kursları açılabilir. Rehberlik faaliyetlerinde çocuğun yetenekleri doğrultusunda yönlendirmede öncelik ana-babaya ya da vasiye verilmiştir (Erdem, 2025; Silifke Atayurt Ortaokulu, 2010; Malatya Yeşilyurt Tecde Anadolu Lisesi, 2026).

Yalnızca ortaöğretimi ilgilendiren konularda veli hakları ise şu şekilde düzenlenmiştir: Bilgilendirme hakkı: Ders seçimi öğrenciler tarafından, velilerin, sınıf rehber ve rehber öğretmenin bilgisi dâhilinde yapılır. Geç kalan öğrencilerin derse alınma şekli ve süresi ders yılı başında öğretmenler kurulunca kararlaştırılır. İlgili kararlar konusunda veliler ve öğrenciler bilgilendirilir.

Sosyal ve kültürel etkinliklere katılma hakkı: Veliler, öğrenci kulüp faaliyetlerine, topluma hizmet etkinliklerine, bilimsel etkinliklere, okul gezilerine, törenlere, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılabilirler.

Okulda spor kulübü kurma hakkı: Dernekler yönetmeliği hükümlerine göre öğrenci, veli, öğretmen ve okul yöneticilerinin katılımıyla okul spor kulübü kurulabilir.

Öğrenci kontenjanı belirleme hakkı: Bir veli okul aile-birliğini temsilen kontenjan belirleme komisyonunun içerisinde yer alma hakkı vardır.

Hazırlık sınıfında muaf olma başvuru hakkı: Öğrencisin hazırlık sınıfından muaf olmasını isteyen veliler okul yönetimine yazılı olarak başvurulabilir.

Dala yerleştirme hakkı: Dala yerleştirme, öğrencinin yetenek ve başarıları, sektörün ihtiyacı, grup sayıları, öğrenci ve velinin istekleri dikkate alınarak okul yönetimi tarafından yapılır (Silifke Atayurt Ortaokulu, 2010; Malatya Yeşilyurt Tecde Anadolu Lisesi, 2026; Erdem, 2025).

Velilerin haklarının yanında onları tamamlayan sorumlulukları da bulunmaktadır. Bunlar okul düzeninin işleyişinde ve öğrencinin eğitim ve öğreniminde son derece önem arz eder (Silifke Atayurt Ortaokulu, 2010; Malatya Yeşilyurt Tecde Anadolu Lisesi, 2026; Erdem, 2025):

Çocuğun her gün okula zamanında, öğrenmeye hazır, okulun kılık-kıyafet kurallarına uygun bir şekilde gitmesine yardımcı olmak,

Okulun duyuru ve yayınlarını takip etmek,

Bilgi edinmek ve toplamak amacıyla gönderilen her tür anket ve formu doldurup zamanında geri göndermek,

Okul Gelişim Yönetim Ekibi ve Okul-Aile Birliği seçimlerine ve toplantılarına katılmak,

İhtiyaç duyduğunda öğrencinin ödevlerini yapabilmesi konusunda olanak sağlamak, gerekli açıklamaları yapmak, ancak; kendi yapması gereken ödevleri asla yapmamak,

Çocuğun sağlıklı bir şekilde çalışabilmesine uygun fiziki ortamı sağlamak,

Çocuğun uyku ve dinlenme saatlerine dikkat etmek,

Okulun düzenleyeceği veli eğitim seminerlerine katılmak,

Çocuğun yaşına uygun sorumluluklar vermek,

Disiplin yönetmeliğini ve veli-öğrenci el kitabçığını dikkatlice okuyup çocuğun, disiplin kurallarına uyması için gerekli önlemleri almak.

Çocuğun ruhsal ve fiziksel durumundaki değişimler hakkında okulu zamanında bilgilendirmek,

Aile ortamında fiziksel ve psikolojik şiddete izin vermemek ve huzurlu, mutlu olmasına yardımcı olmaktır.

Okula maddi manevi her türlü katkıda bulunmak,

Çocuğun internette zararlı içeriklerin yer aldığı sitelere erişmesini engellemek,

Çocuğun toplumsal hizmet kurumlarında gönüllü olarak çalışmasını, sosyal yardım etkinliklerinde görev almasını desteklemek (Silifke Atayurt Ortaokulu, 2010; Malatya Yeşilyurt Tecde Anadolu Lisesi, 2026).

Eğitim hukuku eğitiminin bir başka konusu olan bilişim hukuku, bilişim teknolojilerinin kullanımıyla ortaya çıkan sorunları ve bu sorunlarla ilgili yasal düzenlemeleri kapsayan bir hukuk dalıdır. Eğitimde bilişim hukuku, dijital dünyada güvenli bir ortamın oluşturulmasına yardımcı olur, öğretmen ve öğrencilerin haklarını korur ve siber suçlarla mücadele eder. Eğitimde bilişim hukuku, öğrencilerin çevrimiçi ortamda güvende olmasını sağlar ve siber zorbalığı önler. Bilişim hukuku, öğretmenlerin elektronik içeriklerin telif haklarını korur ve dijital materyallerin yasal olarak kullanılmasını sağlar. Bilişim hukuku, siber suçları önlemeye ve hukuki yaptırımları uygulamaya yönelik mekanizmaları içerir (İpek ve Tunç, 2025).

Eğitim hukuku eğitiminin bir başka konusu olan eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği (İSG); öğrenci, öğretmen, diğer çalışanlar ve hatta ziyaretçilerin eğitim kurumlarında oluşan veya oluşabilecek tehlikelerden ve çalışanların sağlığına zarar verebilecek tehlike kaynaklarından korunması ile eğitim kurumlarında verimin artırılmasını hedef alan sistemli ve bilimsel çalışmalardır. Okulda İSG hizmetlerinin yürütülmesi okul müdürünün görevlerinden biridir. İSG Kanunu bağlamında işveren sıfatıyla okul yöneticileri, çalışanlar bağlamında da öğretmenler ve diğer çalışanlar kanun ve yönetmeliklerdeki hususları uygulamakla yükümlüdür (Balay ve Aytaç, 2025).

Bu çalışmada alanyazında günümüz eğitim hukuku eğitimi örnek olaylarla incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

- 1- Uluslararası sözleşmeler ile Türk eğitim sistemini düzenleyen temel yasalarla ilgili eğitim hukuku eğitimi örnek olay incelemeleri nelerdir?
- 2- Öğrencilerin hakları ve sorumlulukları eğitim hukuku eğitimi örnek olay incelemeleri nelerdir?
- 3- Öğretmenlerin hakları ve sorumlulukları eğitim hukuku eğitimi örnek olay incelemeleri nelerdir?

- 4- Eğitim yöneticileri ve müfettişlerin hakları ve sorumlulukları eğitim hukuku eğitimi örnek olay incelemeleri nelerdir?
- 5- Velilerin hakları ve sorumlulukları eğitim hukuku eğitimi örnek olay incelemeleri nelerdir?
- 6- Eğitimde bilişim hukukunda eğitim hukuku eğitimi örnek olay incelemeleri nelerdir?
- 7- Eğitimde ve okullarda iş sağlığı ve güvenliğinde eğitim hukuku eğitimi örnek olay incelemeleri nelerdir?

Yöntem

Alanyazında günümüz eğitim hukuku eğitiminin incelendiği çalışmanın verileri doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Çalışmada alanyazında günümüz eğitim hukuku eğitimi ile ilgili incelenmiş, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na dikkat edilerek güncel olaylardan yararlanılmış, genellikle güncel olaylar değiştirilerek düzenlenmiştir. Uluslararası sözleşmeler ile Türk eğitim sistemini düzenleyen temel yasalar, paydaşların (öğrenci, öğretmen, yönetici, müfettiş, veli) hak ve sorumlulukları, dezavantajlı gruplar, özel öğretim, bilişim hukuku ve iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili görülen veriler bulgu olarak tespit edilmiş, elde edilen bulgulara nitel veri analizlerinden içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım- Şimşek, 2008: 227; Tuna, 2024). Bu amaçla toplanan veriler önce eğitim hukukunun uluslararası sözleşmeler, Türk eğitim sistemini düzenleyen temel yasalar, paydaşlar (öğrenci, öğretmen, yönetici, müfettiş, veli) dezavantajlı gruplar, özel öğretim, bilişim hukuku ve iş sağlığı ve güvenliği gibi kodlar adı altında kavramsallaştırılmıştır. Daha sonra tümevarıma dayalı olarak düzenlenmiş, kodlar ulusal ve uluslararası sözleşmeler ile Türk eğitim sistemini düzenleyen temel yasalarda eğitim hukuku, paydaşların (öğrenci, öğretmen, yönetici, müfettiş, veli) hak ve sorumlulukları, dezavantajlı grupların eğitim hakkı ve sorumlulukları, özel öğretimde eğitim hukuku, bilişim hukukunda eğitim hukuku ve iş sağlığı ve güvenliğinde eğitim hukuku olarak kategorilere ayrılmış ve buna göre verileri açıklayan tema olarak eğitim hukuku saptanmıştır. Verilerin içindeki saklı olabilecek eğitim hukuku eğitimi örnek olay incelemeleri ile ilgili gerçekler ortaya konulmuştur.

Etkili eğitim hukuku eğitiminde kullanılan yöntemlerden biri de örnek olay yöntemidir. Eğitim sistemi ve okul, ülkede ya da dünyada gelişen olaylara kayıtsız kalmamalıdır. Kişiler arası sorunların, sosyal problemlerin analizinde bu yöntem kullanılabilir. Bu nedenle, eğitim hukuku derslerinde ya da diğer derslerin işlenmesi sırasında günlük olaylardan örnekler sınıfa getirilerek tartışılabilir (Karaman Kepenekci, 2000: 151; Tuna, 2024). Eğitim hukukunda

hakların kullanımı, sınırları, ihlali sosyal problemlerdendir. Örnek olay ya da inceleme yöntemi; gerçek yaşamdan alınan ya da kurmaca problemler, öykülerle öğrenme sürecini zenginleştiren ve öğrenenlerin bilgiyi anlamlandırması, yapılandırması için kullanılan bir yöntemdir (Kösterelioğlu, 2018: 129; Kara, 2014: 105; Tuna, 2021: 3; Tuna, 2024). Öğrencilerin dikkatini çeken, derse ilgisini arttıran bir uygulamadır.

Örnek olay yöntemi ya da incelemesi; öğrencilerde problem çözme, tartışma, empati, kritik düşünme ve yaratıcılığı geliştirir, gerçek ve aktif öğrenmeyi sağlar (Tan, 2006: 121; Kara, 2014: 105; Tuna, 2021: 3; Tuna, 2024). Genellikle istenmeyen durumları yansıtan problemlerin nedenlerine yönelik çözüm yolları üretmek için kullanılır (Savaş, 2014: 163; Tuna, 2021: 3; Tuna, 2024). Soyut düşüncelerin somut durumlara uygulanması yöntemin amaçları arasındadır. Mevcut konuya yoğunlaşma, etkin çalışma, bilişsel ve duyuşsal alanları geliştirme avantajlarına sahiptir. Örnek olayın açık ve gerçekçi olmaması yöntemin dezavantajları arasındadır (Hesapçioğlu, 1998: 224; Tuna, 2021: 3; Tuna, 2024). Yöntemin uygulanmasında sınıf ortamına gerçek, yaşanmış ya da yaşanması muhtemel bir olay getirilir. Sorun odaklı konu ve olay öğrencilerle birlikte masaya yatırılarak incelenir. Öğrenci merkezli olan yöntemde örnek olay tartışılır, sorulara cevap aranır. Örnek olayın çözümü/ analizi ile ilgili elde edilen sonuçlar özetlenerek ortak bir çıktıya ulaşılır (Cengizhan, 2015: 267; Tuna, 2021: 3; Karaman Kepenekci, 2000: 151; Tuna, 2024). Örnek olay yöntemi, etkili öğretim yöntemlerindendir (Borich, 2017; Tuna, 2021: 3). Öğrencilerde kalıcı izli öğrenme sağlar ve öğrenilenlerin güncel yaşamda karşılığının olması ilgiyi artırır.

Eğitim hukuku eğitiminde alan yazında örnek olaylarla anlatılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bülbül (2020)' ün hazırladığı Eğitim Hukuku Pratik Çalışmaları adlı eser alanında öncüdür. Kitapta ilk olarak tamamı çözümlü ve özgün 10 pratik çalışmaya yer verilmiş, ikinci bölümde de seçilmiş yüksek mahkeme kararları örneklendirilmiştir. Üçüncü bölümünde geçmiş yıllara ait çoktan seçmeli ve klasik sınav örnekleri yer almaktadır. Kitabın dördüncü bölümünde ise örnek dava ve idari başvuru dilekçeleriyle sözleşme örnekleri bulunmaktadır.

Bozak ve Yıldırım (2024) tarafından hazırlanan eserde, hem eğitim hukuku hem de uygulamaları verilmiştir. Konular verilirken örnek uygulamaların verilmesi konuları daha somut anlaşılmasına neden olmuştur.

Üçışık (2012) tarihli çalışmasında eğitim hukukunda sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durmuştur. Çözüm önerileri günlük yaşamdaki sorulara yazarın kendi düşüncelerinden oluşan cevaplar şeklindedir.

Okutan (2016) eserinde, eğitim yönetimi ve denetiminde örnek olayları incelemiştir. İlk bölümde eğitim ve okul yönetimi alanında bilgi verilmiş, ikinci bölümde başlıklarıyla yaklaşık iki yüzden fazla örnek olay sunulmuştur. Örnek olayların bir kısmı doğrudan bir kısmı dolaylı olarak eğitim hukuku ile ilgilidir. Örnek olayların sonunda yazarın değerli yorumları da bulunmaktadır. Yazarın (2024), Sınıf Yönetiminde Örnek Olaylar adlı eseri de aynı özelliklere sahiptir ve eğitim hukuku eğitime katkı sağlamaktadır.

Karataş (2024) eserinde, öğrenme ortamlarında kriz çözümlemeleri yapmış, sınıf yönetiminde istenmeyen olaylara örnekler ve çözümlemeler getirmiştir. Örnek olaylar ve çözümlemelerden bir kısmı doğrudan ya da dolaylı eğitim hukuku eğitimi ile ilgilidir.

Tuna (2024) çalışmasında, insan hakları eğitiminde örnek olay incelemeleri yapmış, örnek olaylarda doğrudan ya da dolaylı olarak eğitim hukuku eğitime yer vermiştir. Tuna (2025)'de de çocuk hakları eğitiminde örnek olay incelemeleri yapmış, örnek olaylarda doğrudan ya da dolaylı olarak eğitim hukuku eğitimi yapmaya çalışmıştır.

Eğitim günümüzde bireyin hakkı ve özgürlüğü olarak benimsendiğinden dolayı hem bireyin hem de devletin bir takım yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu nedenle eğitim kamusal bir hizmet olarak kabul görmektedir. Kamusal hizmeti yerine getiren eğitim kurumları eğitim hukuku kurallarına uygun yönetilmelidir. Buna göre hem eğitim kurumlarını yönetenler hem de bu hizmetten yararlanan ve sorumlu olan öğrenci, veli gibi paydaşların da eğitim hukukunu bilmesi zorunludur. Türkiye için ülke nüfusunun büyük çoğunluğunun eğitim hukuku kapsamı içinde olduğu saptaması yapılabilir. Aynı durum dünya ülkeleri için de geçerlidir. Eğitimle ilgili hak ve sorumlulukların tüm paydaşlarca öğrenilmesi, kullanılması ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi sonucu eğitim sisteminin daha iyi işleyeceği, amaçlarına daha kolay ulaşacağı belirtilebilir (Güçlü, 2019).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Uluslararası ve Ulusal Temel Metinlerde Eğitim Hukuku

1.1. Uluslararası Temel Metinlerde Eğitim Hukuku

İnsan hakları; insanın sadece insan olması nedeniyle doğuştan sahip olması gereken, onun kişiliğini ve değerlerini korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan, üstün, evrensel ilke ve kurallar bütününe denir (Karaman Kepenekci, 2014: 51). Herhangi bir ayırım olmaksızın bütün insanlara tanınan ideal haklar listesidir. İnsan hakları; kişisel, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi haklar olarak sınıflandırılabilir. Sosyal ve kültürel haklardan biri de eğitim ve öğrenim hakkıdır.

Eğitim ve öğrenim hakkı; hukuk düzeni tarafından kişilere tanınmış, öğrenme, öğretme, eğitim alma, kendini geliştirebilme gibi yetkilere ve bu yetkilerden yararlanılması kişinin iradesine bırakılmış çıkarlara denir. Günümüz devletlerinde zorunlu eğitim hem bir hak hem bir ödev olarak düzenlenmiştir. Zorunlu eğitim dışında kalan eğitim kademeleri ise bireylerin isteğine bırakılmıştır. Eğitim ve öğretim sosyal devletin görevleri arasında yer almaktadır.

Uluslararası belgelerde eğitim (Elma ve Aytaç, 2025): İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Avrupa Birliği Antlaşmaları gibi hukuki metinlerdir.

Uluslararası Sözleşmelerin bir yansıması olarak dünya ülkelerindeki gelişmeler incelenebilir.

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun raporuna göre (euronews, 2025); 2024 yılında ülkelerin sadece yüzde 31'inde etkili öğretmen mesleki gelişim sistemleri mevcuttur ve bu oran yüzde 64'lük hedefin yarısından azdır.

Rapora göre, dünya genelinde okul dışı çocuk ve gençlerin sayısı on yıldır 265 milyon civarındaydı, ancak son tahminler 2023 yılında 272 milyona yükseldiğini ve daha da artacağını gösteriyor.

UNICEF'e göre, eğitime yönelik Resmi Kalkınma Yardımı 2023 yılına kadar yüzde 24'lük bir düşüşle 3,2 milyar ABD doları azaldı. Bu azalma dünya genelinde okula gitmeyen çocuk sayısını 272 milyondan 278 milyona yükseltecek.

UNICEF İtalya Başkanı Nicola Graziano, "Hiçbir çocuk öğrenme ve bir gelecek kurma hakkından mahrum bırakılmamalıdır. Eğitimli, motive ve destekli öğretmenlerin sağlanması sadece bilgi değil, aynı zamanda koruma, umut ve

yaşam için fırsatlar sunmak anlamına gelir" diyerek eğitim hakkının önemine işaret etmiştir.

UNICEF, okula devam etmeyen çocukların ayrıntılarına bakıldığında, son üç yılda 35 milyon artışla 234 milyon çocuğun kaliteli eğitime erişmek için desteğe ihtiyacı olduğunu tahmin etmektedir. Bu 234 milyon çocuğun 85 milyonu hiç okula gitmemekte; bunların yüzde 52'si kız çocuğu, yüzde 17'si mülteci veya ülke içinde yerinden edilmiş kişiler ve yüzde 20'den fazlası özel gereksinimli çocuklardır.

Temmuz 2025 itibariyle 1.466.000 çocuğun eğitimde zorluklarla karşılaştığı Gazze'deki durum ciddiyetini korumaktadır. Haziran 2025 itibariyle, 538'i Gazze Şeridi'nde (yüzde 95,4) ve 50'si Batı Şeria'da olmak üzere 588 okul binası İsrail saldırılarından etkilenmiş durumdadır.

Sudan'da okul çağındaki 19 milyon çocuğun 17 milyondan fazlası okula gidememektedir. Haiti'de tırmanan çete şiddeti ve iç huzursuzluk 1.4 milyondan fazla çocuğun acil eğitim desteğine ihtiyaç duymasına neden olmaktadır.

"Öğretmenlere yatırım yapmak geleceğe yatırım yapmak demektir" diyen UNICEF, her öğretmenin desteklenmesi, her sınıfın kapsayıcı olması ve dünyanın her yerinde her çocuğun öğrenme fırsatına sahip olması için çalışmaya devam edeceğini açıklamıştır.

UNICEF İtalya Başkanı Nicola Graziano, "Bu Dünya Öğretmenler Gününde, en zor koşullarda bile cesaret ve özveriyle çocuklara eğitimlerinde rehberlik etmeye devam eden tüm öğretmenlere ve eğitimcilere şükranlarımızı sunmak istiyoruz. Nerede olursa olsun her çocuğun yanında bir öğretmenin varlığına güvenebilmesi için hükümetlerin ve uluslararası toplumun acilen eğitime yatırım yapması elzemdir" ifadelerini kullanmıştır (euronews, 2025).

Değerlendirme: Rapora göre eğitim hakkından mahrum olan, eğitime erişemeyen çocukların olması ve sayının her geçen yıl artması eğitim hakkının ihlali anlamına gelmektedir. Özellikle dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocukların, kız çocuklarının ve göçmen çocukların olması düşündürücüdür. Üstüne üstlük Gazze, Ukrayna, Lübnan ve benzeri yerlerde okulların bombalarla yıkılması sınırlı eğitim hakkının kullanımını ortadan kaldırmaktadır. Bu haksızlıkların ortadan kaldırılmasında uluslararası toplum daha çok inisiyatif almalı ve çocuklar, bireyler eğitim ve öğrenim haklarına kavuşmalıdır. Resmi kalkınma yardımlarının azalması çocukların eğitime zarar vermektedir. Bunun yerine yardımların artırılması ve etkili bir biçimde kullanılması zorunlu görülmektedir.

Eğitin en önemli paydaşlarından olan öğretmenlerin yeteri sayıda olması ve nitelikli eğitim almaları son derece önemlidir. UNICEF'in bu konuda da inisiyatif alması, öğretmen ihtiyacını temin etme çabası içinde olması gereklidir.

Örnek Olay 2: Avrupa Birliği Antlaşmalarına göre eğitim, gençlik, spor ve kültür alanları temel olarak üye devletlerin sorumluluğundadır. Bununla birlikte, Avrupa Birliği (AB)'nin İşleyişi hakkında Antlaşma'da (Madde 165-167) yer aldığı üzere AB'de eğitimin kalitesinin artırılmasını sağlamak, kültürel zenginliği korumak ve ortak kültürü geliştirmek adına üye devletler arasında işbirliğinin ve faaliyetlerin desteklenmesi öngörülür (TC Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı, 2023).

Avrupa'da eğitim ve öğretim 2020 hedefleri ve gerçekleşme değerleri üzerine bir rapor hazırlanmıştır. Bu rapora göre (TC Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı, 2023); erken okul terk oranının %10'a düşürülmesi (%10,2), 30-34 yaşındakilerin yükseköğrenime katılımının %40'a ulaşması (%40,3), yetişkinlerin hayatboyu öğrenime katılım oranının asgari %15 olması (%10,8), 20-34 yaş aralığındaki bireylerin en az % 82'sinin mezuniyetinin ilk üç yılında iş bulması (%80,9), PISA' da okuma, bilim ve matematik becerileri düşük olanların oranının %15'in altına düşürülmesi (%22,5), 4 yaş ve zorunlu ilköğrenim başlama çağı aralığındaki çocukların okul öncesi eğitime katılım oranının %95'e ulaşması (%94,8) gibi hedeflerin çoğuna ulaşıldığı ya da yaklaşıldığı belirtilebilir.

Konsey İlke Kararıyla, aşağıda yer alan AB çerçesindeki yedi yeni hedefi ortaya koymaktadır:

“15 yaş grubunda, okuma, matematik ve fen bilimleri alanlarında düşük başarı düzeyine sahip öğrencilerin payının 2030 itibariyle %15'in altına düşürülmesi,

8. sınıf öğrencileri arasında, bilgisayar ve bilgi teknolojileri alanlarında düşük başarı düzeyine sahip öğrencilerinin payının 2030 itibariyle %15'in altına düşürülmesi,

3 yaş ila ilkokula başlama yaşı arasında olan çocukların en az %96'sının okul öncesi eğitime katılması,

Eğitimden erken terk oranının 2030 itibariyle %9'un altına düşürülmesi,

25-34 yaş arası bireylerin yükseköğrenim başarıları payının 2030 itibariyle en az %45 olması,

Mesleği eğitimden yeni mezunların içinde, eğitim ve stajları sırasında iş temelli eğitiminden faydalanmış olanların oranının 2025 itibariyle en az %60 olması,

Son 12 ayda öğrenme faaliyetine katılmış olan 25-64 yaş arası yetişkinlerin payının 2025 itibariyle en az %47 olması” (TC Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı, 2023).

Değerlendirme: Avrupa Birliği ağırlıklı olarak sosyo-ekonomik düzeyi yüksek ülkelerden oluşmaktadır. Geleceğe dönük hedefleri akılcı olmakta, yapmış oldukları çalışmalarla yaklaşık olarak belirledikleri hedeflere

ulaşmaktadırlar. 2030 yılına yönelik olumlu hedeflerine de ulaşmaları mümkün görünmektedir.

Örnek Olay 3: “Orsus ve Diğerleri/Hırvatistan” davasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM); Roman çocukların Hırvat diline yeteri kadar hâkim olmamaları nedeniyle, sadece Roman öğrencilerden oluşan sınıfa yerleştirilmelerini ırk ayrımcılığı olarak kabul etmiş ve ihlal kararı vermiştir” (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, (TİHEK), 2024).

Değerlendirme: Bu uygulama İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Avrupa Birliği Antlaşmaları gibi hukuki metinlere aykırıdır. Aynı şekilde Türkiye’de Anayasaya göre “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri nedenlerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa ayrıcalık tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar” (TCC Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024, Anayasa, 10. Madde).

Yasalarda düzenlenen tüm haklardan herkes eşit bir biçimde yararlanır. Hiç kimse kamu makamları önünde farklı bir işleme tabi tutulamaz. Bu kural kişiler lehine eşit muamele görme ve ayrıma uğratılmama hakkını kazandırmaktadır. Bu nedenle bireylerin hakları yasaların belirttiği durumlar dışında sınırlanamaz. Örnek olayda çeşitli nedenlere dayalı ayrımcılık işlenmiş ve bu tür ayrımcılıkların yasal olmadığı belirtilmiştir (Tuna, 2024).

Örnek Olay 4: Çek basınında yer alan haberlere göre, Başbakan Andrej Babis ile Eğitim Bakanı Robert Plaga tarafından hazırlanan yasa tasarısı kapsamında, anaokulu, ilkokul, ortaokul ve çok yıllık liselerde cep telefonu ile diğer elektronik iletişim cihazlarının kullanımına izin verilmeyecek.

Düzenlemenin teneffüsler ile okul sonrası programları da kapsayacağı, tıbbi veya özel eğitim ihtiyaçları nedeniyle elektronik cihaz kullanması gereken öğrencilerin uygulamadan muaf tutulacağı ifade edildi.

Çocuk Hakları Ombudsmanı Martin Benes, öneriye karşı çıkarak, okulların telefon kullanımını kendi iç kuralları çerçevesinde düzenleme yetkisine sahip olduğunu savundu (Anadolu Ajansı, 2026, 19 Temmuz).

Değerlendirme: Günümüzde özellikle çocuklar ve gençler arasında aşırı ve kontrolsüz cep telefonu kullanımı artmakta, dijital bağımlılık oranları ve suç oranları yükselmektedir. Bu konuda tüm paydaşların üzerine ne düşüyorsa yerine getirmesi doğru davranışlardır. Olayda bir Avrupa ülkesinde hükümet bu yönde bir politika geliştirmiş, okullarda cep telefonu kullanımında kısıtlama getiren yasayı tasarı haline getirmiştir. Böylelikle öğrencilerin teknoloji bağımlılıklarının azalması, öğrenci dijital suç ve mağduriyetlerin azaltılması ve

öğrenci başarısının yükseltilmesi amaçlanmıştır. Bu sınırlamadan hangi öğrencilerin muaf olacağı da belirlenmiştir.

Bu yasa tasarısına Çocuk Hakları Ombudsmanı, bu yasa tasarısına karşı çıkarak, kuralları okulların kendilerinin belirlemesi gerektiğini savunmuştur. Çocuk Hakları Ombudsmanının çocuğun yüksek yararını göz önünde bulundurarak orta bir yol önerdiği ifade edilebilir.

1.2. Ulusal Temel Metinlerde Eğitim Hukuku

Türkiye’de eğitim hakkının yasal dayanaklarının başında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası gelir. Anayasada eğitim hakkı “sosyal ve ekonomik haklar” başlığı altında ele alınmıştır. Anayasanın 42. maddesi doğrudan eğitim hakkını düzenlemektedir (Gül, 2025). Anayasada eğitim hakkıyla ilgili başka maddelerde bulunmaktadır. Kanun önünde eşitlik (10. Madde), din ve vicdan hürriyeti (24. Madde), bilim ve sanat hürriyeti (27. Madde), yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları (62. Madde) bunlardan bazılarıdır (TCC Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024). Din ve vicdan hürriyetini düzenleyen 24. Maddede Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulacak zorunlu dersler arasında olduğu açıklaması yer almaktadır. Diğer taraftan Anayasanın 130. ve 131. maddeleri yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve işleyişini düzenlemektedir. Anayasa dışında önemli hukuki metinlerin bir kısmı aşağıda kısaca açıklanmıştır (TCC Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024).

Milli Eğitim Temel Kanunu: Türk Eğitim Sistemi, temel olarak Milli Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan esaslara göre yürütülmektedir. Kanun, Türk Milli Eğitimi’nin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri, Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsamaktadır (MEB, 2026). 14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı Kanuna göre Türk Milli Eğitimi’nin amaçları ile temel ilkeleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Arslan, 1993a, MEB, 2026; Tuna, 2025c).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu: 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı, eğitim ve öğretimin birleştirildiği, bütün eğitim ve öğretim kurumlarının Eğitim Bakanlığı’na bağlandığı bir yasadır. Bu yasada iki özel düzenleme bulunmaktadır. Buna göre; Eğitim Bakanlığı yüksek din uzmanları yetiştirilmek üzere Üniversitede (İstanbul Üniversitesi) İlahiyat Fakültesi kuracak ve din hizmetlerinin yerine getirilmesiyle görevli memurların yetişmesi için ayrı okullar açacaktır. Askeri liseler Milli Savunma Bakanlığı’na devredilmiştir (Arslan, 1993a, MEB, 2026, Tuna, 2025c).

Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname: 2011 tarih ve 652 sayılı kanun hükmünde kararnamenin amacı milli eğitim hizmetlerini yürütmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığı’nın kurulması, teşkilat ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemektir. Kanunda Milli Eğitim Bakanlığı’nın

görevleri sayılmış, Bakanlığın merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatı ile bağlı kuruluşlar birer birer incelenmiştir (Arslan, 1993a, MEB, 2026, Tuna, 2025c). Bu konuda 10 Temmuz 2018 tarih ve 30474 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Gül, 2025).

İlköğretim ve Eğitim Kanunu: 5.1.1961 tarih ve 222 sayılı yasaya göre ilköğretim, kadın erkek bütün vatandaşların milli amaçlara uygun bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir. İlköğretim zorunlu, Devlet okullarında parasızdır. Zorunlu ilköğretim çağı 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar. 11/4/2012 tarihli ve 28261 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 30/3/2012 tarihli ve 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile önemli yenilikler getirilmiştir. Zorunlu eğitim süresi 8 yıldan 12 yıla çıkarılmış ve bazı yeni uygulamalar düzenlenmiştir. Zorunlu eğitim 4 yıl süreli ilkokul, 4 yıl süreli ortaokul ve 4 yıl süreli lise eğitimini kapsamaktadır (Arslan, 1993a, MEB, 2012, Tuna, 2025c).

Öğretmenlik Mesleği Kanunu: Öğretmenlerin seçimi, ataması, hakları, ödevleri, kariyer basamakları (öğretmen, uzman öğretmen, başöğretmen) ile Millî Eğitim Akademisi'nin kurulması ve çalışmasını düzenleyen temel bir kanundur. 7528 sayılı Öğretmenlik Mesleği Kanunu, 10 Ekim 2024 tarihinde TBMM'de kabul edilmiş, 18 Ekim 2024 tarihli ve 32696 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Tuna, 2025c).

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1: Milli Eğitim Bakanlığı'nca 2024-2025 Eğitim İstatistikleri Açıklandı (TC MEB, 2025).

Buna göre (TC MEB, 2025), “2024-2025 eğitim öğretim yılında ülke genelinde örgün eğitim kapsamında okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde 9 milyon 212 bin 833'ü erkek, 8 milyon 743 bin 690'ı kız olmak üzere toplam 17 milyon 956 bin 523 öğrenci eğitim aldı.

Öğrencilerin 15 milyon 366 bin 143'ü resmî, 1 milyon 539 bin 579'u özel ve 1 milyon 50 bin 801'i ise açık öğretim kurumlarında eğitim gördü.

Örgün eğitimdeki öğrencilerin 1 milyon 741 bin 314'ü okul öncesi eğitimde, 5 milyon 704 bin 483'ü ilkokulda, 5 milyon 181 bin 914'ü ortaokulda, 5 milyon 328 bin 812'si ortaöğretimde yer aldı.

Ortaöğretimdeki öğrencilerin 3 milyon 160 bin 449'u genel ortaöğretimde, 1 milyon 681 bin 100'ü mesleki ve teknik ortaöğretimde, 487 bin 263'ü de Anadolu imam hatip liselerinde eğitim aldı.

Özel öğretim kurumlarındaki öğrencilerin toplam örgün eğitim içindeki oranı yüzde 9,1. Bu oran; okul öncesi eğitim için yüzde 18,8, ilkokul için yüzde 6,1, ortaokul için yüzde 7 ve ortaöğretim için de yüzde 11,6 olarak gerçekleşti.

Öğretmen sayısında artış meydana geldi. Örgün eğitim kapsamındaki okullarda görev yapan öğretmen sayısı, 2024-2025 eğitim öğretim yılında 1 milyon 187 bin 409 oldu. Bu öğretmenlerin 1 milyon 9 bin 671'i resmî okullarda, 177 bin 738'i özel okullarda görev yaptı. Öğretmenlerin 455 bin 353'ü erkek, 732 bin 56'sı kadın. Örgün eğitimde öğretmen sayısı bir önceki yıla göre 18 bin 513 artarken bu artışın 16 bin 274'ü resmî okullarda oldu" (TC MEB, 2025).

"Okul ve derslik sayılarında nicel gelişmeler yaşandı. Örgün eğitimde, 2024-2025 eğitim öğretim yılında 59 bin 336'sı resmî okul, 14 bin 700'ü özel okul ve 4'ü açık öğretim okulu olmak üzere toplam 74 bin 40 okul hizmet verdi. Bu okulların 17 bin 640'ı okul öncesi eğitim, 25 bin 99'u ilkökul, 18 bin 878'i ortaokul ve 12 bin 423'ü de ortaöğretim kademesinde yer aldı.

Resmî okullarda 618 bin 860, özel okullarda 134 bin 711 olmak üzere örgün eğitimde toplam 753 bin 571 derslik kullanıldı. Bir önceki yıla göre örgün eğitimdeki derslik sayısındaki artış, 10 bin 177'si resmî okullarda olmak üzere 10 bin 742 oldu.

Öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları azalmaya devam etti. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ilkökullarda 18 olurken ortaokullarda bir önceki yıla kıyasla 14'ten 13'e; ortaöğretimde ise 12'den 11'e düştü. Derslik başına düşen öğrenci sayısı ise ilkökulda 23, ortaöğretimde 20.

Okullaşma oranlarında belirli oranda yükselme söz konusu. Eğitim kademelerine göre bakıldığında, okul öncesinde 5 yaş net okullaşma oranı 2024-2025 eğitim öğretim yılında yüzde 82,53 olup 5 yaş brüt okullaşma oranı ise yüzde 94,41 düzeyinde gerçekleşti" (TC MEB, 2025).

"İlkokulda net okullaşma oranı yüzde 95,43 ve brüt okullaşma oranı yüzde 102,4; ortaokulda ise net okullaşma oranı yüzde 89,09 ve brüt okullaşma oranı yüzde 94,48 oldu. Bu verilere ve yakın zamanda yayımlanan "Bir Bakışta Eğitim 2025" raporuna göre Türkiye 6-14 yaş grubunda çağ nüfusunun tamamına yakınına içeren okullaşma oranı ile OECD ortalaması ile benzerlik göstermektedir.

Ortaöğretimde net okullaşma oranı yüzde 82,85, brüt okullaşma oranı yüzde 101,07; yükseköğretime kayıtlı öğrencileri de dikkate alarak hesaplanan ortaöğretimde düzeltilmiş net okullaşma oranı yüzde ise 87,88 oldu.

Eğitime erişim, öğrenci destek hizmetleri ve eğitimde kalite konularında birtakım gelişmeler bulunmaktadır. 2024-2025 eğitim öğretim yılında 344 bin 770 öğrencinin burs imkânlarından yararlanması, ilköğretimde 564 bin 651 ve ortaöğretimde 281 bin 517 öğrencinin taşınmalı eğitim kapsamında okullarına erişiminin sağlanması ve 2 bin 948 pansiyonda yaklaşık yarım milyon kapasite ile öğrencilere barınma hizmeti sunulması; Millî Eğitim Bakanlığının eğitimde kapsayıcılığı, erişilebilirliği ve fırsat eşitliğini güçlendirmeye yönelik uygulamalarının somut göstergeleri arasında yer aldı. Bu veriler, eğitime erişimin sosyoekonomik koşullardan bağımsız olarak

desteklendiğini ve öğrencilerin bütüncül biçimde desteklendiğini göstermektedir” (TC MEB, 2025).

“Eğitime erişimi destekleyen bu göstergeler, kaliteyi artırmaya yönelik politikaların tamamlayıcı ve bütünleyici unsurlarını oluşturmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile başlatılan köklü reform süreci doğrultusunda "EBA", "MEBİ" ve "OGM Materyal" gibi dijital platformlar üzerinden zenginleştirilen öğretim süreçleri, söz konusu göstergelere somut şekilde yansıyan eğitim yatırımları ve öğrenci destek hizmetleriyle bütüncül biçimde desteklenmektedir. Böylelikle göstergeler, yalnızca sayısal veriler olmanın ötesine geçerek eğitimde fırsat eşitliğini güçlendiren ve kaliteyi artıran politikaların somut karşılıklarını ortaya koymaktadır” (TC MEB, 2025).

Değerlendirme: Türk eğitim sisteminde nicel artışların olması memnuniyet vericidir. Okullaşma oranlarının artması, daha çok çocuğun ve gencin eğitim hakkından yararlanması önemlidir. Öğretmen sayılarında artış, öğretmen başına düşen öğrenci sayısında azalma önemli gelişmelerdir. Özel eğitimde yapılan yatırımlar, özel gereksinimli bireylerin eğitim hakkına erişimlerini kolaylaştırmıştır. Özel öğretim sayılarının artması bireylere tercih hakkı imkânı sunmuştur. İmkân ve fırsat eşitliğinin somut göstergeleri olan burs, kredi, taşınmalı eğitim, pansiyonlu eğitim öğrenciler için olumlu fırsatlar ortaya koymaktadır. Eğitim teknolojilerinden yararlanma ile öğretmen ve öğrencilerin daha nitelikli eğitimden yararlanmaları mümkün olmuştur.

Bununla birlikte, mesleki eğitimde bazı eksikler, toplumda meslek elemanı ihtiyacı, zorunlu eğitimin lise kademesinde esnek eğitim sistemine geçilmesi, suçla sürüklenen çocukların oranlarındaki artış, yükseköğretimde nitelsiz mezunlardaki artış, “ev genci” sorunu gibi konularda yetkilerin ve ilgililerin önemli politika ve yasal düzenlemeler yapması beklenmektedir.

Örnek Olay 2: Bir ilde yaşadığı köye okulun uzak olması nedeniyle çocukken eğitim alamayan 70 yaşındaki bir kadın vatandaş, eşini kaybettikten sonra taşındığı başka bir ilde aldığı 6 aylık eğitimle okuma yazma öğrendi. Çocukluk hayalini gerçekleştiren kadın, “Hayallerimi gerçekleştirdim, okuma yazma öğrendim. Beni okutmuş olsalardı babam gibi öğretmen olmak isterdim” dedi.

Değerlendirme: Olayda zamanında eğitim hakkından yararlanamayan, ancak 70 yaşında da olsa bu hakkını kullanan azimli bir kadın vatandaşın hikâyesi anlatılmaktadır. Okul çağında iken çeşitli nedenlerle örgün eğitime katılamamış, bu ukte (düğüm) olarak içinde kalmıştır. Aradan uzun yıllar geçtikten sonra fırsatını bulduğu an bu hakkını kullanmış, okuma yazma öğrenmiş, dışarıdan ilkokulu bitirme yoluna girmiştir. Vatandaşımızın daha büyük amaçlara ulaşacağı anlaşılmaktadır. Kendisi gibi mağduriyet yaşayanlara örnek olduğu/ olacağı belirtilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Öğrencilerin Hakları

Öğrenci hakları temel, gelişme, korunma ve katılma hakları olarak sınıflandırılabilir. Temel haklar; sağlığın korunması ve dengeli beslenme hakkı, eğitime erişim hakkıdır. Gelişme hakları; rehberlik hizmeti alma, sosyal etkinliklere katılma, bilgi edinme ve oyun hakkı olarak sıralanabilir. Korunma hakları; güvenli bir ortamda bulunma, istismar ve ihmalden korunma, madde bağımlılığından korunma ve özel hayatın gizliliği olarak alt başlıklara ayrılabilir. Katılma hakları; düşüncelerini ifade etme hakkı, okul yönetiminde temsil hakkı, dernek kurma hakkı şeklinde ayrılabilir (Çekiç, 2025).

2.1.1. Öğrencilerin temel hakları

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1: Bir ilimizin ilçesinde 35 öğrenci gıda zehirlenmesi şüphesiyle hastaneye kaldırıldı. Öğrencilerin lisede hâyr için dağıtılan tavuklu pilavdan dolayı rahatsızlandıkları anlaşıldı. Okul yönetiminin sağlık ekiplerine bildirmesi sonucu öğrenciler hastanelere kaldırıldı. Öğrencilerin durumlarının iyi olduğu ve tedavilerinin ardından taburcu oldukları öğrenildi.

Değerlendirme: Çocuk Hakları Sözleşmesi haklarından biri de çocuğun beslenme hakkıdır. Öğrencilerin temel haklarından biri sağlığın korunması ve dengeli beslenme hakkıdır. Olayda okulda bir etkinlik düzenlendiği, bu etkinlikte dağıtılan yiyeceklerin bozuk olduğu anlaşılmaktadır. Okulda etkinlik yapılması, iş insanlarının ya da velilerin etkinlik giderlerini karşılaması takdire değerdir. Sorun; yiyeceklerin sağlıklı olup olmamasıdır. Olayda yiyeceklerin daha dikkatli şekilde denetimden geçirilerek sunumu daha doğru olacaktı. Bunun göz ardı edildiği anlaşılmaktadır. Olumsuzluk durumunda yetkililerin sağlık kurumlarına haber vermesi, sağlık kurumlarının çalışması olumludur. Öğrencilerin sağlık durumlarının iyi olması sevindiricidir.

Örnek Olay 2: Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı ilk ve ortaöğretim kurumlarında 2024-2025 eğitim-öğretim yılı "Çanakkale'den Gazze'ye Bağımsızlık Ruhu ve Vatan Sevgisi" temasıyla hazırlanan açılış dersiyle başladı. 20 milyondan fazla öğrenci ders başı yaptı. (NTV, 2024, 8 Eylül; Tuna, 2024).

Öğrencilerin temel haklarından bir diğeri eğitime erişim hakkıdır. Anayasaya göre "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı yasayla tespit edilir ve düzenlenir. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır" (TCC Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024, Anayasa, 42. Madde).

Değerlendirme: Örnek olaydan ülke nüfusunun yaklaşık dörtte birinin zorunlu eğitim kapsamında olduğu görülmektedir. Bu kimi Avrupa ülkelerine göre oldukça yüksek bir rakamdır. Bireylerin eğitim hakkından yararlanmaları son derece önemlidir. Eğitim yoluyla bilgi, beceri, değer, tutum ve alışkanlık kazanılır. Programlar yoluyla Bakanlıkça belirlenmiş kazanımlar öğrencilere kazandırılır. Bunlar vatandaşlık eğitimi, kişilik eğitimi ve meslek eğitimi için zorunludur. Eğitimden kız/kadın-erkek ayrımı yapılmaksızın herkesin yararlanması, eğitim eşitliği açısından önem arz eder. Eğitime erişim, eğitim hakkının uygulanmasında önemlidir. Nitelikli eğitim almak, her bireyin hakkıdır. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkmasıyla toplumun eğitim düzeyi yükselmiş, üniversite sayılarının artması ile yükseköğrenim bitirenlerin sayısı önemli ölçüde artmıştır. Ancak bunun yanında istihdam sorunları, ara eleman ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu sorunların da giderilmesi doğru olacaktır (Tuna, 2024).

Örnek Olay 3: Mezrada yaşayan H, bu yıl da okula yalnız başladı. ... ilçesine bağlı mezrasındaki okulun tek öğrencisi 9 yaşındaki H., bu sene de eğitim öğretime yalnız başladı. Yaşadığı mezrada üç yıldır ücretli öğretmen olarak görev yapan Ş. A., üçüncü sınıfa başlayan ve akrabası olan tek öğrencisini geleceğe hazırlamak için her gün 08.00'de evden alıyor. Öğrenci H, "Sabah uyandığımda kahvaltımı yapıyorum. Okula gitmem için annem beni hazırlıyor, saçımı tarıyor. Öğretmenim beni evden alıyor ve okula gidiyoruz. Okulumu çok seviyorum. Bütün günümüz öğretmenimle geçiyor. Bu sene de okula yalnız devam edeceğim. Keşke sınıf arkadaşım olsaydı. Onunla beraber saklambaç ve voleybol oynardım. Beraber ders çalışıp ip atlardık" dedi. Tarım ve hayvancılıkla uğraşan baba R.A. da "Ülkemizde eğitime verilen önemi görebiliyoruz. Devletimiz, kızım için elinden geleni yapıyor. Bir öğrenci için öğretmen atanıyor. Destekler esirgenmiyor. Devlet büyüklerimize, Valimize ve Kaymakamımıza teşekkür ediyorum " ifadelerini kullandı (Uzel ve Çelik, 2024; Tuna, 2024).

Değerlendirme: Örnek olay; eğitime erişim hakkı, zorunlu ve parasız eğitim, bir eğitim kurumuna kayıt gibi konularla ilgilidir. Bir öğrencinin tek başına da olsa eğitim alması, eğitim hakkı açısından önemlidir. Ancak tek olması çocuk psikolojisi anlamında birtakım eksiklikleri beraberinde getirmiştir. Çocuğun sosyalleşmesi, oyun oynaması, ders çalışması gibi etkinlikleri arkadaşlarıyla yapamaması dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim, diğer hakların kullanılmasında anahtar bir rol oynamaktadır. Eğitim haklarını kullanabilen bireyler, diğer haklarını kullanmada da bilinçli olmaktadır (Akyüz, 2020).

Örnek Olay 4: Bir üniversitenin tıp fakültesi mezuniyet töreninde ortapedik engelli öğrenci mezuniyet belgesini rektörün elinden aldı. Onun örnek başarısı sonucu salonda büyük alkış koptu. Sunucu, öğrencinin bu başarısından altı yıldır

çocuğuyla okula gidip gelen, hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan anneyi sahneye davet ederek salonun ayağa kalkmasını istedi. Ayağa kalkan salondaki öğrenci ve veliler, örnek veliyi dakikalarca alkışladı.

Değerlendirme: Olayda “engelsiz” bir diğer deyişle engelleri aşmış bir özel gereksinimli bireyin eğitime erişim hakkı ile eğitim hakkını kullanması görülmektedir. Engeline rağmen, okul öncesinden üniversiteye azimle, emekle gelen öğrenci, üniversite eğitimini başarı ile tamamlayarak diplomasını almış ve mezun olmuştur. Hikâyesi örnek alınacak ilham kaynağı ve son derece güdüleyicidir. Bunun yanında bu hikâyenin gizli kahramanı annedir ve çocuğunu okula gelip gitmesinde, derslere çalışmasında sonsuz sabrı ile destek olmuştur. Öğrenci ve annenin mezuniyet gününde bütün salon tarafından takdir edilmesi son derece mutluluk vericidir.

Benzer bir örnek olay şöyledir: Annesinin on altı yıl boyunca tekerlekli sandalye ile okula getirip götürdüğü yüzde doksan bedensel engelli öğrenci, üniversiteden birincilikle mezun oldu. Diplomasını rektörün elinden alan öğrenci, annesine, babasına, ailesine, öğretim elemanları ve arkadaşlarına teşekkür etti. Özel gereksinimli bireylerin kendisini örnek almalarını, engelleri birlikte aşabileceklerini belirtti. Rektör anneyi, babayı, aileyi sahneye davet etti ve onları izleyicilere alkışlattı.

Değerlendirme: Örnek olayda özel gereksinimli öğrencinin eğitim hakkını kullanırken anne, baba, aile, arkadaş, öğretmen ve öğretim elemanları, yöneticilerden aldığı destek gözler önüne serilmektedir. Özel gereksinimli öğrenci karşısına çıkan bütün engelleri aşarak yükseköğretimini bitirmiştir. Özel gereksinimli öğrencilere çevreleri destek verdiğinde ne tür güzellikler olabileceğinin somut göstergesi olmuştur. Öğrenci hedefine ulaşmış, ailesinin, öğretmenlerinin, arkadaşlarının, okulun gurur kaynağı haline gelmiştir. Başka özel gereksinimli öğrencilere de model olarak onları teşvik etmiştir. Burada özellikle annesinin fedakârlığı takdire şayandır ve rektör de bu fedakâr anneyi sahnede alkışlatmış ve onu onore etmiştir.

Örnek Olay 5: Bir öğrenci “Özel okullarda diploma notlarının şişirildiği ve bunun üniversite sınavında fırsat eşitliğini bozduğu” iddiasıyla MEB ve ÖSYM'ye dava açtı.

YKS yerleştirme puanını etkileyen Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) uygulamasının iptalini ve yürütmenin durdurulmasını talep eden öğrenci, olumsuz karar çıkması halinde Anayasa Mahkemesi'ne başvuracağını söyledi.

Değerlendirme: Olay, yükseköğretime erişimde fırsat eşitliğinin ihlali düşüncesi üzerinedir. Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) uygulaması; Yükseköğretim Kurumları Sınavı yerleştirme puanına lise mezuniyet notunun eklenmesini sağlayan bir başarı katsayısıdır. 100 üzerinden hesaplanan diploma

notu, 5 ile çarpılarak 250 ile 500 arasında bir OBP değerine dönüştürülür ve son sınav puanına doğrudan eklenir.

Olayda öğrenci devlet okullarında yapılan hesaplamalara değil, özel okullarda diploma notlarının haksız olarak yükseltildiğini düşünmektedir. Buna dayalı hesaplamalarla eklenen puanların, devlet okullarındaki öğrencilerin fırsat eşitliğini bozduğunu ileri sürmektedir. Öğrenci, iddiasını ispat etmek zorundadır. Bunu somut delillere dayalı olarak mahkemeye sunabilirse, davayı kazanma ihtimali olabilir. Aksi takdirde açtığı davayı kaybetmesi söz konusudur.

Örnek Olay 6: Yükseköğretim Kurumları Sınavı'nda (YKS) bu yıl tartışma yaratan iki soru için Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin (ÖSYM) başlattığı inceleme sonuçlandı. Buna göre, AYT'de bir soru iptal edildi, bir sorunun da yanıtı değişti.

Yükseköğretim Kurumları Sınavı'nda (YKS) bu yıl tartışma yaratan iki soru için Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) inceleme başlatmıştı. İncelemelerin ardından ÖSYM Yönetim Kurulu tarafından Alan Yeterlilik Testlerinin Matematik Testi Temel Soru Kitapçığında yer alan 23 numaralı sorunun "C" olarak girilmiş cevabının "A" olarak değiştirilmesine, Türk Dili ve Edebiyatı-Sosyal Bilimler-1 Testi Temel Soru Kitapçığında yer alan 20 numaralı sorunun iptal edilmesine karar verildiği açıklandı.

ÖSYM kararın ardından puanların nasıl hesaplanacağına yönelik de bilgi verdi. Buna göre; 2026-YKS Kılavuzunun "3.10.1. Sınav Puanları Nasıl Hesaplanacaktır?" maddesinde yer alan "Sınavdan sonra ÖSYM veya yargı mercileri tarafından iptaline karar verilen sorular değerlendirme dışı bırakılarak geçerli soruların puan değerinin yeniden saptanması suretiyle puanlama yapılacaktır" hükmü gereğince değerlendirme yapılacağı belirtildi (NTV, 2026).

Değerlendirme: Yükseköğrenim, öğrencilerin isteğe bağlı hakları arasında yer almaktadır. Türkiye'de milyonlarca öğrenci yükseköğrenim görmek için ÖSYM tarafından düzenlenen sınavlara girmektedir. ÖSYM bu konuda çok titiz çalışmakta, sınav sorularını uzmanlara hazırlatmakta, uzmanları kampa almakta ve sınav sonuna kadar uzmanları misafir etmektedir. Bu sürecin kolay olmadığı ortadadır. Aynı şekilde sınavın yapılması süreci de kolay değildir. Bununla birlikte süreçte yaşanan bir takım sorunlar bulunmaktadır.

Olayda iki soru için öğrenciler ve ilgililer tarafından itiraz gelmiş ve ÖSYM bu itirazları incelemiştir. İnceleme sonucu öğrenciler haklı bulunmuş, bir sorunun cevap şıkkı değişmiş, diğer bir soru da iptal edilmiştir. Kılavuzdaki açıklama gereği, puanlamaların yeniden saptanması yoluyla puanlama yapılacağı duyurulmuştur.

Örnek Olay 7: Üniversite öğrencilerine af geldi. 1 Temmuz 2022'den sonra üniversiteyle ilişkisi kesilen veya kayıt hakkı kazanıp kayıt yaptırmayan

öğrencilerin, başvuruları halinde 2026-2027 eğitim yılında öğrenimlerine dönmesi sağlandı (Yükseköğretim Kurulu, 2026).

Terör, kasten öldürme, işkence, cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu ve uyarıcı madde imalatı ve ticaretinden mahkûm olanlar ise kapsam dışında tutuldu.

Af düzenlemesi hazırlık sınıfından, ön lisans, lisans ve yüksek lisans programlarını da kapsıyor.

Afla dönen öğrencilere alan değiştirme hakkı verilebileceği de belirtilirken puanı yeterli olan aynı puan türündeki farklı programlara geçiş yapabilecekleri öngörülüyor (Yükseköğretim Kurulu, 2026).

Değerlendirme: Öğrencilerin eğitim ve öğrenimden yararlanması en temel hakları arasında yer almaktadır. Haberde, yükseköğrenimlerini çeşitli nedenlerle bitiremeyen öğrenciler için TBMM yeniden bir yasa çıkararak imkân sunmuştur. Bu haklarını kullanmak isteyen öğrenciler üniversitelere başvuracaklardır.

Bu af kanunun, çeşitli mazeretleri nedeniyle öğrenimlerini tamamlayamayan öğrenciler için olumlu bulunurken, mazereti olmadan okuldan atılan öğrenciler için hak suiistimali yolunun açılması yönünde eleştiriler de bulunmaktadır.

2.1.2. Öğrencilerin Gelişme Hakları

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1: Millî Eğitim Bakanı (MEB, 2020); öğrenci ve ailelerine üniversite tercih sürecine ilişkin danışmanlık hizmeti başlattıklarını belirtti. Bu kapsamda Bakanlığa bağlı resmi okullarla rehberlik ve araştırma merkezlerinde bu hizmetin sunulacağı "tercih danışmanlığı birimleri" kurulduğunu ifade eden Bakan, şu bilgileri verdi: "Bu birimler aracılığıyla, öğrencilere ilgi, değer ve yetenekleri doğrultusunda bir üst öğrenim kurumuna geçiş sürecinde rehberlik edilecek. Tercih danışmanlığı birimleri, okullarda ve rehberlik araştırma merkezlerinde, rehberlik öğretmenleri tarafından EBA üzerinden hizmet verecek. Mezun durumda olan ya da internet erişimi bulunmayan adaylara ise talep etmeleri halinde, koordinasyon kurullarının planlaması doğrultusunda gerek rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından gerekse bulundukları bölgeye en yakın okuldaki tercih danışmanlığı birimi üzerinden bu hizmet sunulacak." Bakan, mevsimlik tarım işçilerinin durumunu da düşünerek onların da YKS tercih danışmanlığı hizmetinden yararlanmaları için her türlü önlemin alındığını bildirerek "Amacımız, bu süreçte ülkemizde rehberliğe ihtiyaç duyan her öğrenci ve veliye ulaşarak gelecekleri konusunda bilinçli tercih yapmalarını sağlamaktır. Yürütülen çalışmalar ve sürece ilişkin tüm önlemler kontrolümüz altında olup öğrencilerimiz gönül rahatlığıyla tercih danışmanlığı birimlerimize başvurabilecekler" değerlendirmesinde bulundu (MEB, 2020).

Bakan, YKS'ye hazırlanan adaylara yönelik çevrimiçi üniversite tanıtım günleri düzenlendiğini hatırlatarak, "Youtube ve Instagram üzerinden rektörler ve öğretim üyelerinin katılımıyla canlı olarak üniversite ve bölüm tanıtım programlarına tercih süresince devam edilecek. Üniversite rektörleri, üniversitelerini tanıtırken bölüm hocaları da bölüm tanıtımı gerçekleştirecek." şeklinde konuştu (MEB, 2020).

Değerlendirme: Örnek olayda öğrenci haklarından olan gelişme hakkı olarak rehberlik hizmeti alma hakkı işlenmektedir. Sağlıklı, doğru, mantıklı üniversite tercih etmek her öğrencinin hakkıdır. Üniversite giriş sınavlarına girerek puan alan öğrencilere Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversite rektörleri tarafından rehberlik yapılması onların tercihlerine olumlu yansıyacaktır. Bu çalışmalar öğrenci ve veliler açısından son derece anlamlı, değerli ve önemlidir.

Örnek Olay 2: Bir ilimizde görev yapan sınıf öğretmeni, köy okulunun bahçesine halı saha ve oyun parkı kurup öğrencileri için unutulmaz bir oyun ortamı oluşturdu. Öğrencilerinin doğum günlerini kutlayan, ev ziyaretleri yapan, öğrencileri ilk kez sinema ile buluşturan öğretmen, gönüllerde taht kurdu.

Değerlendirme: Oyun hakkı öğrenci hakları arasındadır. Oyun, öğrencilerin olmazsa olmaz, bedensel, zihinsel, sosyal gelişimlerine katkı sağlayan, kişilik gelişiminde önemli yeri olan faaliyetlerdendir.

Olayda sınıf öğretmeni okul bahçesine halı saha ve oyun parkı yaptırmış, öğrencilerin oyun hakkının gerçekleşmesine önemli katkı sağlamıştır.

Öğrencilerin sosyal, kültürel etkinliklere katılma hakları da bulunmaktadır. Öğrencilerin doğum günü kutlamaların katılmaları, öğretmenin ev ziyaretleri yapması ve öğrencilerle sinemaya giderek film izlemeleri sosyal, kültürel haklarının gerçekleşmesi örnekleridir. Sınıf öğretmeni bu çalışmaları ve davranışlarıyla örnek bir öğretmen olmuştur.

Örnek Olay 3: Bir ilimizde doğuştan yüzde seksen beş bedensel engelli öğrenci, okul beden eğitimi öğretmenin teşvikiyle başladığı para badmintonda altın, gümüş ve bronz madalyalar kazandı.

Değerlendirme: Özel gereksinimli çocukların spora, sanata, müziğe teşvik edilmeleri son derece önemli uygulamalardandır. Bu tür aktivitelere yönlendirilen özel gereksinimli öğrenciler, hem fiziksel hem de psikolojik açıdan daha sağlıklı bir hale gelebileceklerdir.

Olayda beden eğitimi öğretmeni, özel gereksinimli öğrenciyi teşvik etmiş, yönlendirmiş, ilgilenmiş, bunun sonunda öğrencinin yeteneği ortaya çıkmış ve özel gereksinimli öğrenci para badmintonda madalyalar kazanmıştır. Beden eğitimi öğretmenini ve özel gereksinimli öğrenci tebrikleri hak etmiş, bu konuda diğer özel gereksinimli öğrencilere model olmuşlardır.

Örnek Olay 4: Bir ilkokulda 23 Nisan kutlamalarında özel gereksinimli öğrenciyi, öğretmenin herkesin gözü önünde gruptan çıkararak ayrı bir yerde bekletmesi tepkilere neden oldu. Öğrencinin ailesi “çocuğun dışlanması bizi son derece yaraladı, hukuki yollara başvuracağız” dedi.

Değerlendirme: Öğrencilerin sosyal, kültürel etkinliklere katılma hakları vardır. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin temel ilkelerinden biri ayrımcılık yasağıdır. Çocuklar ırkı, dini, dili ve başka bir özelliklerinden dolayı ayrımcılığa tabi tutulamaz, dışlanamaz. Olayda bir tören etkinliği çalışması ve uygulaması yapılmaktadır. Öğretmen sınıfını törene hazırlarken, bir öğrencisi özel gereksinimli olduğundan dolayı istenilen hareketleri zamanında yapamamış, ritme uyamamıştır. Bunun üzerine öğretmen, o öğrenciyi kenara almış, çalışmaya devam etmiştir. 23 Nisan günü törende de tören kıyafetiyle gelen özel gereksinimli öğrenciyi gruptan çıkararak kenarda durmasını istemiştir. Bu ayrımcılık yanlıştır, çocuk ve aile yapılanlardan rahatsız olmuştur.

Olması gereken, “her çocuk eşittir”, “her çocuğun bir etkinlikte yeri vardır” anlayışı gereği, özel gereksinimli çocuğa farklı bir hareket örneğin “bayrak sallama” verilebilirdi. Böyle bir görev belki de hem çocuğu, hem ailesini hem de tüm katılımcıları memnun edecekti. Çocuk, aile ve çevredekiler üzülmecekti, bu üzücü olay yaşanmayacak, aile de hukuki yollara başvurmayacaktı. Bu konuda öğretmenlerimizin çocuk hakları eğitimi almaları önerilebilir.

Örnek Olay 5: Sınav notunun düşük olduğunu düşünen lise öğrencisi, öğretmeninden kâğıdının yeniden incelenmesini istedi. Öğretmen “Eğer bir değişiklik olmazsa, 30 puanını kırarım” dedi. Yapılan incelemede öğretmenin, verdiği yüksek notu, sisteme hatalı olarak düşük olarak girdiği ortaya çıktı.

Değerlendirme: Örnek olayda öğrenci neden düşük not aldığını, hangi sorularda yanlış yaptığı konusunda bilgi almak, öğrenmek istemektedir. Öğrencilerin bilgi edinmek, sınav sonuçlarına itiraz etmek, sınav kâğıtlarını incelemek öğrenci hakları arasındadır. Öğretmenler bu konuda öğrencileri bilgilendirmek ve gerekli kolaylığı sağlamak yükümlülüğündedir. Kimi öğretmenler bu yükümlülüğünü çeşitli gerekçelerle yerine getirmekten kaçınmaktadır. Bu gerekçelerden biri öğrencilerin bu haklarını kötüye kullanmalarının önüne geçmek, suiistimali/ kötünüyeti önlemektir. Olayda öğretmenin bu düşüncede olduğu varsayılabilir. Ancak yapılan incelemede öğretmenin hatası ortaya çıkmış, öğrencinin haklı olduğu anlaşılmıştır. Öğretmenlerin öğrenci haklarına saygı duymaları, önyargılardan uzak bir şekilde her başvuruyu, notlar değişme bile ele almaları doğru olacaktır. Hele ki; “not değişmezse notunu kırarım” cümlesi tehdit içermektedir ve öğrenciyi korkutmaktadır, öğrencilerin haklarını kullanmalarına engel olmaktadır. Bu tür

konuşmaların öğretmenler açısından disiplin konusu olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Örnek Olay 6: MEB tarafından yeni yayınlanan yönetmelikte teneffüs süresi 40 dakikadan 30 dakikaya düşürüldü.

Değerlendirme: Çocukların eğitim ve öğretim görmeleri bir hak olduğu gibi, oyun ve dinlenmeleri de bir haktır. Okullarda teneffüs süreleri çocukların dinlenme ve ihtiyaçlarını karşılamak için düzenlenmektedir. Olayda teneffüs süresinin kısaltılmış olduğu görülmektedir. Böyle bir düzenlemenin pedagojik olup olmadığına yetkililer tarafından dikkat edilmeli, bir öneri olarak çocukların oyun ve dinlenme hakkı kısaltılmak yerine genişletilmelidir.

Örnek Olay 7: Türkiye'nin bir ilinde yoğun kar yağışı nedeniyle okullar iki gün tatil edildi. Sokağa çıkan çocuklar kartopu oynayarak, kızak kayarak, kardan insan yaparak doyasıya eğlendi. Oyun haklarını sonuna kadar yaparak yaşayarak kullandı.

Türkiye'nin başka bir ilinde ise yoğun kar yağışına rağmen okullar tatil edilmedi. Velilerden bazıları bu duruma isyan etti. “Tatil olan illerdeki çocuklar çocuk da, bizim çocuklarımız Eskimo çocuğu mu? Penguen mi?” diye isyan etti.

Değerlendirme: Oyun oynamak her çocuğun hakkıdır, oyun çocuğu sosyalleştirir, kuralları öğretir, bedensel gelişimine fayda sağlar. Yoğun kar yağışı, çocukların okula gitmesini zorlaştırabilir, çocukların karda, buzda düşüp yaralanmalarına neden olabilir. Okul servisleri kaza yapabilir. Elbette çocuklar kimi zorlu hava şartlarına da alışmalı, doğayı öğrenmelidir. Olumsuz hava koşulları nedeniyle illerde valiler okulların tatil olması kararı alabilmektedir. Bu durumda çocuklar oyun oynayarak çocukluklarını yaşayabilmekte, oyunun kazanımlarını kazanmakta ve mutlu olmaktadır. Bu durumdan eşitlik çerçevesinde her çocuğun yararlanması da bir haktır. Yetkililerin bunu göz önünde bulundurması yerinde olacaktır (Tuna, 2025).

2.1.3. Öğrencilerin Korunma Hakları

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1: Meslek lisesinde öğrenim göre öğrenciler, staj için gittikleri bir işyerinde tacize uğradılar. Ailelerin şikâyeti üzerine açılan davada, şüphelilerin suçları sabit görülerek çeşitli cezalara çarptırıldılar.

Değerlendirme: Öğrenci haklarından biri güvenli bir ortamda bulunma hakkıdır. Meslek lisesi öğrencilerinin öğrenimlerin bir parçası da stajlardır. Öğrenciler teorik bilgilerini, uygulamada yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı bulurlar.

Olayda öğrenciler stajlarını yapmak üzere, okul ve çevre işbirliği içinde bir işyerine gitmişlerdir. Ancak o işyerinde bazı çalışanlardan öğrencileri çeşitli

şekillerde taciz etmiştir. Öğrencilerin güven içinde stajlarını yapma hakkı, her türlü tacizden korunma hakkı bulunmaktadır. Bu haklarının ihlal edildiği ailelerin şikâyeti üzerine yapılan soruşturma sonucu ortaya çıkmış, soruşturma kovuşturmayla dönerek kamu davası şeklini almıştır.

Dava süreci sonunda suçları sabit görülen çalışanlar, çeşitli cezalar almıştır. Burada işyerleri yöneticilerine ve okul staj yetkililerine önemli görevler düşmektedir. İşyeri yöneticileri çalışanlara yönelik staj eğitimleri hakkında hizmet içi eğitim sağlamalı, görev, sorumluluk ve ihlal durumlarında yaptırımlar öğretilmelidir. Okul staj yetkilileri, öğrencileri staj hakkında bilgilendirmeli, farklı durumlarla karşılaşıldığında nasıl hareket edileceği öğretilmeli, stajı takip etmelidir. Olayda okul staj yetkililerinin bu görevi yerine getirdikleri anlaşılmaktadır. Öğrenciler hemen durumu aile ve yetkililere haber vererek kötü sonuçların oluşmasını önlemişlerdir.

Örnek Olay 2:...ilçede faaliyet gösteren otizm spor okuluna giden zihinsel engelli bir öğrencinin, öğretmeni tarafından sopayla darbedildiği iddia edildi. Anne şikâyetçi olurken öğretmenin, hakkında açılan soruşturmanın ardından tutuklandığı belirtildi.

Değerlendirme: Otizm spor okuluna giden engelli gencin öğretmeni tarafından darp edilmesi suçtur. Şiddet çözüm değildir ve öğretmenin şiddet gösterme hakkı bulunmamaktadır. Öğretmenlik mesleği sabır mesleğidir, engelli öğrenciler ile bireysel olarak ilgilenilir ve bireysel eğitim verilir. Öğretmenin tutuklanması, bu davranışının bedelinin nerelere gidebileceği konusunda bilinç kazanmasını sağlayabilecektir (Tuna, 2024).

Örnek Olay 3: Bir ilde emniyet narkotik ekiplerince yapılan denetimlerde okul önlerinde uyuşturucuya yönelik uygulama gerçekleştirildi. Uygulama sonucu uyuşturucu madde kullandığı tespit edilen 38 kişi yakalandı. Şüphelilerin üzerinde çeşitli adlarda ve miktarlarda madde bulundu. Şüpheliler hakkında adli işlem başlatıldı.

Değerlendirme: Olay tamamen çocukların madde kullanımı ve bağımlılığından korunması ile ilgilidir. Yasa dışı faaliyet gösteren kimi çete ve kişiler, çocukları ve gençleri uyuşturucu pazarı olarak görmekte, bunun pazarlaması ve satışını okul önleri/ yakınlarında yapmaktadır. Çocukların sağlıklı bir çocukluk dönemi geçirebilmeleri uyuşturucudan uzak durmalarına bağlıdır. Bu konuda aileler çocuklarını takip etmeli, çocuklarını korumalıdır. Bu nedenle emniyet teşkilatınca 2020 yılında “En İyi Narkotik Polisi, Anne” Projesi başlatılmıştır. Proje çerçevesinde annelere ve anne adaylarına eğitimler düzenlenmiştir (TC İçişleri Bakanlığı, 2025). Aile, okul, emniyet ve medya gibi kurum ve kuruluşların işbirliği ile çocukların ve gençlerin madde kullanımı ve bağımlılıktan korunması mümkündür.

Örnek Olay 4: Bir rapora göre (TC İçişleri Bakanlığı, Narkolog, 2022; Tuna, 2024); uyuşturucu madde kullanmaya başlama yaşı bakımından 15-24 yaş döneminin en yoğun grup olduğu görüldü. Bu yaş grubunda uyuşturucuya başlayanların oranı 2021 yılında %73,7 olarak tespit edildi. Uyuşturucu kullanmadan önce alkol ve tütün kullanmış olanların oranları, tütün kullanmış olanların oranı %82,4 iken alkol kullanmışların oranı ise %37,9'dur. Uyuşturucu maddeye başlama nedenleri arasında %38 ile ilk sırada merak duygusu geliyorken ikinci sırada ise %19'luk oranla özenme var. İnternet/ sosyal medya/ televizyon/ sinema gibi iletişim araçları %0,2 ile son sırada yer alıyor.

Bütün bunlara rağmen, madde bağımlılığı tedavi edilebilen bir hastalık türüdür. Madde kullanımı yüzünden tedavi olmak isteyenlerin oranı 2020 yılında %36,3 iken 2021 yılında bu oran %38,2'ye kadar yükseldi. Tedavi olmak istemeyenlerin oranı ise 2020 yılında %5,1 iken 2021 yılında %6,9 oldu.

Değerlendirme: Gençlerin alkol, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklara düşme nedenleri, sayıları, kurtulma yolları, tedavileri verilerek bu konuda sorumlu paydaşlara önemli veriler sunulmuştur. Tüm ilgili paydaşların çabası ile olumlu sonuçlara ulaşmak mümkün olabilecektir.

Örnek Olay 5: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, çocukların dijital ortamlardaki oyunlar ve sosyal medya üzerinden maruz kalabilecekleri tehlikeleri önceden tespit etmek ve önleyebilmek için çalışmalarını aralıksız sürdürüyor. İnternetin bilinçli kullanımı konusunda 12 bin 135 kişiye eğitim verilirken; dijital risklere karşı çocukları güvende tutmanın ipuçlarını anlatan broşür hazırlandı (TC Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2020, 14 Ağustos; Tuna, 2024).

Değerlendirme: Çocukların ve gençliğin dijital ortamın tehlikelerinden korunmalı için ailelere eğitim verilerek bilinçlendirme çalışmaları değerlidir ve artarak devam etmelidir.

Örnek Olay 6: Ortaokul ders kitaplarında gençliğin korunması ve spora yönlendirilmesi haklarına yer verilme düzeyi araştırma konusu olmuştur. Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe, Fen-Teknoloji, Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğrenci ders kitaplarında “gençliğin korunması” ve “spora yönlendirilmesi” hakları konusuna ne düzeyde yer verildiğini ortaya konularak bir karşılaştırma yapılmıştır. Bu amaçla belirtilen 16 ders kitabının tümü içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmada ana kategoriler “gençliğin korunması” ve “gençliğin spora yönlendirilmesi” olarak belirlenmiştir. Bu ana kategorilerden gençliğin korunması kendi içinde “gençliğin iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmesi”, “gençliğin kötü alışkanlıklara karşı korunması” ve “gençliğin suça yönelmekten korunması” olarak üç alt kategoriye ayrılmıştır. Veriler, sıklık, yüzde ve yoğunluk puanları hesaplanarak değerlendirilmiştir. Sonuçta, Sosyal Bilgiler ders kitaplarında gençliğin

korunması ve spora yönlendirilmesi hakları konusuna diğer ders kitaplarından daha fazla yer verildiği görülmüştür. Ayrıca, tüm ders kitaplarında gençliğin korunması kategorisinin, gençliğin spora yönlendirilmesi kategorisinden daha fazla yer aldığı ortaya çıkmıştır (Koç ve Karaman Kepenekci, 2015: 37; Tuna, 2024).

Değerlendirme: Devlet, istiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin, müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı, yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri almakla görevlidir. “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır” (TCC Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024, Anayasa, 58. Madde).

Ortaokullarda ders kitaplarında gençliğin korunması ve spora yönlendirilmesi haklarına yer verilme düzeyi ile ilgili önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Bu eğitimin Sosyal Bilgiler dersinde ağırlıklı verilmesi dersin doğal içeriği gereğidir. Bu eğitimlerin bilgi düzeyinde kalmayıp davranışa dönüşmesi önemlidir.

Örnek Olay 7: “Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), okul, kurum ve birimlere ait internet siteleri, sosyal medya hesapları ve çevrim içi platformlardaki paylaşımların incelenerek kişisel verilere yer veren içeriklerin kaldırılması talimatında bulundu” (TRT Haber, 2026, 09 Temmuz).

Bakanlıkça, tüm illere kişisel verilerin korunması kapsamında alınacak tedbirlere ilişkin 10 maddeden oluşan yazı gönderildi. Merkez ve taşra teşkilatı ile eğitim kurumlarında yürütülen iş ve işlemler sırasında öğrenci, veli, öğretmen, personel ve diğer ilgililere ait kişisel verilerin işlendiği belirtilen yazıda, verilerin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ve ilgili mevzuata uygun şekilde korunmasının önemine dikkat çekildi.

Yazıda, kişisel verilerin yalnızca görev ve hizmet gerekleri doğrultusunda, belirli ve meşru amaçlarla işlenmesi, işlenen verilerin yapılan işlemle sınırlı olması, gereğinden fazla veri alınmaması, verilerin güncelliğinin korunması ve yetkisiz kişilerin erişimine karşı gerekli tedbirlerin uygulanması gerektiği bildirildi. Bu kapsamda alınacak tedbirler doğrultusunda, okul, kurum ve birimlere ait internet siteleri, sosyal medya hesapları ve çevrim içi platformlarda kişisel verilerin yer aldığı içerikler kamuya açık şekilde paylaşılamayacak. Önceki paylaşımlar incelenerek uygun olmayanlar kaldırılacak. Duyuru ve paylaşımlarda kişisel veri içermeyen yöntemler kullanılacak. Yetkisiz işlemlere yönelik idari ve hukuki süreç yürütülecek. Okul yöneticileri, öğretmenler ve ilgili personel, kişisel verilerin korunması ve bilgi güvenliği farkındalığının artırılması amacıyla, Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA) platformundaki "Eğitim Kurumlarında

Kişisel Verilerin Korunması Eğitimi Kursu" ile "Bilgi Güvenliği Farkındalık Eğitimi Kursu"na katılmaya teşvik edilecek (TRT Haber, 2026, 09 Temmuz).

Değerlendirme: Özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin korunması öğrenci hakları arasında yer almaktadır. Bununla birlikte geçmişten günümüze öğretmen ve yönetici gibi eğitim paydaşlarından bu hakların ihlal edildiği paylaşımlar sosyal medyada yer almaktadır. Bu paylaşımların genel anlamda iyi niyetle yapıldığı ifade edilebilir. Ancak psikolojik anlamda öğrencilerin gelişimlerini olumsuz etkileyen paylaşımlar da bulunmaktadır. Bunların yasaklanması ve sınırlandırılması son derece isabetli alınmış bir karardır. Bunun yanında eğitim paydaşlarının bu konuda eğitime tabi tutulmaları da takdire değerdir. Bu eğitimlerin ciddi bir şekilde verilmesi ve takip edilmesi doğru olacaktır.

2.1.4. Öğrencilerin Katılma Hakları

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1: Türkiye'nin bir ilinde bir lisenin binasının kapatılmasına, öğrencilerin ise başka bir lise ile aynı binada öğrenim yapmalarına karar verildi. Bu karar öğrencileri çok üzdü, hayal kırıklığına yol açtı. Çünkü üniversite giriş sınavına katılacak son sınıf öğrencileri vardı, diğer öğrenciler de okullarından ayrılmak istemiyordu. Veliler de bu duruma tepkili idi, okul yöneticileri ve öğretmenler de bu karardan memnun değildi (Tuna, 2025).

Bunun üzerine öğrenciler toplantılar yaptılar ve okulda gösteri yürüyüşü düzenlediler. Okullarının kapatılamayacağına dair pankartlar hazırladılar ve sloganlar attılar. Bu protestolara veliler, okul yöneticileri ve öğretmenler destek verdiler. Öğrenciler medyayı çağırarak kendi haklılıklarını savunan bildiri okudular. Bu gösteriler son derece barışçı oldu, hiçbir yere, binaya zarar vermediler, kimseye taş atmadılar, bir taşkınlık çıkarmadılar (Tuna, 2025).

Öğrenciler daha sonra o ilin Valisi ile görüştüler, o ile ziyarete gelen Bakan'a durumu arz ettiler. Bu süreçte sosyal medyada sık sık paylaşımlar yaparak haklarını aradılar.

En sonunda İl Milli Eğitim Müdürlüğü okulun kapanması kararını iptal etti ve öğrenciler aynı okullarında öğrenimlerini görmeye devam ettiler.

Değerlendirme: Bu örnek olay gerçek yaşamdan alınmıştır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından alınan bir karara karşı öğrenciler hak arama haklarını kullanmışlar, düşüncelerini açıklamış ve yaymışlardır. Toplantı haklarını kullanmışlar, kendilerini ilgilendiren konularda karara katılma haklarını kullanmışlardır. Gösteri ve yürüyüş haklarını yasalara uygun gerçekleştirmişler, ülkeye örnek olacak şekilde kırmadan, dökmeden, hiçbir yere zarar vermeden, kimseyi yaralamadan mücadele etmişlerdir. Velileri, öğretmenleri, yöneticileri ve medyayı yanlarına alarak daha da güçlenmişler, medyayı ve sosyal medyayı

kullanarak seslerini daha güçlü bir şekilde kamuoyuna duyurmuşlardır. Yetkililerle görüşerek kendi haklılıklarını dile getirmiş ve nihayetinde amaçlarına ulaşmışlardır (Tuna, 2025).

Örnek Olay 2: İlkokul öğrencileri boykota katılarak marketlerde satılan bazı ürünleri almadılar.

Değerlendirme: Çocukların kendileri ile ilgili konularda görüşlerinin alınmasına katılım hakkı adı verilir. Çocukların kendilerini ilgilendiren eğitim, öğretim, etkinlik, oyun, gezi, tatil planlaması gibi konularda görüşünün alınması onun gelecekteki rollerine hazırlayacaktır. Örneğin okulda yapılan sınıf başkanlığı ya da öğrenci temsilciliği seçimleri, ileride seçimlerde bilinçli oy kullanmasına yardımcı olacaktır. Örnek olaylarda çocukların bazı ürünleri protesto etmeleri katılım hakkının kullanılmasına örnek olarak gösterilebilir.

Örnek Olay 3: Üniversiteliler İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarını protesto etti.Üniversitesi öğrencileri Gazze'ye destek amacıyla rektörlük binasından ana kapıya yürüyüp basın açıklaması yaptı. Ellerinde "İsrail savaş suçu işliyor", "Filistin'de katliam var", "Sessiz kalma, soykırımı ortak olma", "Filistin elbet özgür olacak", "Çocuklardan ve adaletten tarafız" yazılı dövizler taşıyan kalabalık, üzerinde İngilizce "Türkiye dünya çapında kampüslerle birlik içinde yürüyor" yazan pankartla ...Meydanı'na kadar yürüdü.

Değerlendirme “Anayasaya göre herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir”. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir (TCC Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024, Anayasa, 34. Madde). “Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir” (TCC Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024, Anayasa, 33. Madde). Örnek olayda üniversite öğrencilerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı yasalara uygun olarak kullanılmıştır (Tuna, 2024).

Örnek Olay 4: Hempa Çocuk Derneği, çocuklar tarafından 19 Nisan 2016'da Ankara'da, çocuk hakları ve çocuk refahı alanında ulusal ve uluslararası çalışmalar yapmak amacıyla kurulmuştur. Bugüne kadar 500'den fazla gönüllü gencin katılımıyla 6 ülkede 40'tan fazla şehirde 300'ü aşkın etkinliği hayata geçirmiştir. HEMPA bünyesinde kültürel ve sanatsal faaliyetleri de insani yardım çalışmaları da yapılmıştır. Bir yandan çalıştay, sempozyum, panel gibi hak temelli savunuculuk faaliyetleri ve akademik çalışmalar yapılırken bir yandan da yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerinde de bulunulmuştur (Hempa Çocuk, 2025).

Hempa Çocuk Derneği sürdürülebilir kalkınma hedeflerini çocuklar için ve çocuklarla birlikte hayata geçirmek üzere çeşitli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için göçmen çocuklarla atölye çalışmaları, köy okullarında kütüphane kurulması, dezavantajlı mahallerde kitap ve kırtasiye yardımı çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Eşitsizliklerin azaltılması kapsamında dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocukları sanatın farklı dallarıyla tanıştırmak köy okullarında geri dönüşüm, kil ve müzik atölyesi etkinlikleri düzenlemektedir. Hempa Çocuk Derneği, göçmen çocukların sosyal katılımını artırmak adına psiko-sosyal atölyeler açmaktadır. Bunların yanı sıra Hempa, akran zorbalığı, siber zorbalık, çocuk dostu şehirler, çocuk edebiyatı gibi konularda akademik araştırmalar yapmaktadır. “Çocuklar tarafından kurulmuş bir dernek olarak her alanda çocuk katılımına önem veren Hempa Çocuk Derneği, akademik programlardan çalıştaylara gerçekleştirdiği her etkinlikte mutlaka çocuklara da konuşmacı olarak yer vermektedir. Hempa, çocuklar için çocuklarla birlikte hareket etmektedir” (Hempa Çocuk, 2025).

Değerlendirme: Türkiye’de çok az olarak uygulanan hakların başında çocukların dernek kurma hakkı gelmektedir. Dernekler Kanununa göre 12-15 yaş arası çocuklar anne ve babalarının izni ile çocuk derneklerine üye olabilmektedir. 15 yaşını bitirmiş çocuklar, çocuk derneklerinin yönetim ve denetim kurulu üyesi olabilirler. 15 yaşını bitirmiş ve ayırt etme gücüne sahip çocuklar ise anne ve babalarının izni ile dernek kurabilmektedir. Olayda bir çocuk derneğinin kuruluş ve faaliyetleri açıklanmaktadır. Çocuklara ve velilere örnek olması açısından önemlidir. Çocuk dernekleri, çocukların zihinsel, duygusal, sosyal, kültürel, bedensel gelişimlerine katkı sağlayacak, çocukları, gençleri geleceğe hazırlayacaktır (Tuna, 2025).

2.2. Öğrencilerin Sorumlulukları

Örnek Olay İncelemeleri

Öğrenci sorumlulukları; okula devam etme, derslerde başarılı olma, disiplin kurallarına uyma ve diğer sorumluluklar olarak ifade edilebilir.

Örnek Olay 1: Bir ilin ilçesindeki köy okulunda 20 öğrenci sivil kıyafetle geldikleri için karnelerini alamadılar. Olaya üzülen öğrenci ve velilerin isteği sosyal medyada paylaşıldı. Olayı öğrenen İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nün ailelerle görüşmesi üzerine öğrenciler karnelerine kavuştu.

Değerlendirme: Olay; karne alım gününde bazı öğrencilerin okul üniforması yerine sivil kıyafet giymesi nedeniyle meydana gelmiştir. Okula üniforma ile gelmek öğrenci, çocuğunu okula üniforma ile göndermek veli sorumlulukları arasında yer almaktadır. Öğrenciler karne günü sivil kıyafetle gelmiştir. Acaba bu sorunun nedeni nedir? Bu konunun öncelikle okul yönetimi tarafından

incelenmesi gerekir. Öğrenciler sadece karne alacakları için esneklik olacağını düşünerek bu şekilde davranmış olabilir, veliler de aynı görüşte olabilir.

Okul yönetimi ve sınıf öğretmenleri karne günü ile ilgili muhtemelen açıklama yapmıştır. Öğrenciler yaş dönemleri gereği bu açıklamalara bilmeyerek ya da bilerek uymamış olabilir. Bu nedenle okul yönetiminin eğitimin son günü olan karne gününde daha farklı bir uygulama ile sorunu çözmesi mümkün olabilirdi. Örneğin, öğrencileri tatlı bir şekilde uyarabilirdi, onları incitmeden karnelerini en sona bırakarak verebilirdi.

Okul yönetimi sorunu görmezden gelmek istememiş, olayın farkında olduğunu göstermiştir. Ancak öğrencilere karne vermeyerek onların mutlu günlerinde üzüntü yaşamalarına neden olmuştur. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün olaya yaklaşımı makul olmuş ve sorun çözülmüştür.

Örnek Olay 2: Bir öğrenci bir sınava cep telefonu ile girmiş, sınav esnasında sınav sorularından bir kaçının fotoğrafını çekerek yapay zekâya sormuş, aldığı yanıtları cevap kâğıdına işlemiştir.

Olay fark eden gözetmenler durumu sınav yetkililerine bildirmiş, öğrenci görevlilerce emniyet güçlerine teslim edilmiştir. Gözaltına alındıktan sonra mahkemeye sevk edilen öğrenci Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Başkanlığının Teşkilat ve Yerleştirme Hakkındaki Kanuna Muhalefet suçundan yargılanmak üzere tutuklanmıştır.

Öğrenci savunmasında sınava tek başına geldiğini, telefonu kimseye bırakmadığı, bu nedenle şortuna sakladığını, sınav esnasında kendine hâkim olamadığını ve yanlış davrandığını belirtmiştir.

Değerlendirme: Öğrencilerin hakları olduğu kadar sorumlulukları da bulunmaktadır. Derslere çalışma ve başarılı olma öğrenci sorumluluklarındandır. Olay, ortak bir sınav sonucu yükseköğretim okullarına giriş ile ilgilidir. Sınavlarda her türlü kopya yapılması eğitim hukukuna göre yasaktır. ÖSYM sınavlardan haftalar, aylarca önce sınav hakkında bilgi vermekte, sınav koşullarını kamuoyu ile paylaşmaktadır. Bu koşullara uymak her öğrencinin sorumluluğudur. Sınavlara cep telefonu ile girilmemesi de herkes tarafından bilinen bir kuraldır.

Olayda öğrenci telefonu bırakacak kimse bulamadığını ifade etmiştir. O zaman ya telefonla gelmemeli ya da telefonu okul girişindeki velilere teslim etmeliydi. Ayrıca telefonun içeri sokulması, sınavda telefondan yararlanılması suç teşkil eden davranışlardır. Yanlış davranış öğrencinin sınavının iptaline ve ayrıca bir ceza almasına neden olmuştur. Öğrencilerin bu yollara başvurmaması sorumlulukları arasında yer almaktadır.

Örnek Olay 3: 2026 LGS'de tüm soruları doğru cevaplayarak Türkiye birincileri arasına giren öğrenci Ö, sınav maratonunda akıllı telefonu hayatından

çıkartıp tuşlu telefon kullanmayı tercih etti. “Başarılı öğrenci, düzenli çalışma, bol deneme ve kitap okumanın başarısındaki en önemli etkenler olduğunu söyledi. Başarısının temelinde hedef belirlemek, disiplinli çalışmak ve istikrarlı bir program uygulamanın bulunduğunu belirtti” (Türkiye, 2026, 19 Temmuz).

Değerlendirme: Derslerde başarılı olma öğrenci sorumlulukları arasında yer almaktadır. Örnek olayda örnek bir öğrencinin başarısı anlatılmaktadır. Öğrenci, öncelikle ortaokuldaki derslerini düzenli, planlı çalışarak geçmiştir. Nitelikli bir lisede öğrenim görme hedefini de disiplin çalışma ve istikrarlı bir program uygulama sonucunda LGS’deki bütün soruları tam yaparak ve Türkiye birincileri arasına girerek gerçekleştirmiştir. Başarısı ile diğer öğrencilere de ilham kaynağı olmuştur.

Örnek Olay 4: Fakültede bir sınıfta derse başlayan öğretmen, bir masanın üzerine çay döküldüğünü, masanın, sıranın ve yerin ıslak olduğunu, yerde iki bardağın ve kâğıt peçetelerin olduğunu gördü. Kalabalık sınıfta bu masaya kimse oturmamıştı.

Başka bir masada insan kafası şekli çizildiğini, başka masalarda da çeşitli il ve futbol takımı adları yazıldığını, duvarlarda çeşitli yazılar olduğunu gördü.

Öğrencilere dönerek: Arkadaşlar, dersimizin konu başlıklarından biri “Öğrencilerin Hakları ve Sorumlulukları” dır. Sınıfa çay ve su getirmek serbest ise, içtiğimiz çay bardaklarını, su şişelerini çöp kutusuna ya da geri dönüşüm kutularına atalım. Bu bizim sorumluluğumuzdur. Bunun yanında şu masaya çay bardağı dökülmüş, masa, sıra ve yer kirlenmiş. Çay muhtemelen istemeden dökülmüştür, insanlık hali her şey olabilir. Acaba bu kirliliği temizlememiz mümkün mü? Peçete ya da bez gibi temizlik araçlarıyla temizlemek mümkünse temizleyelim. Mümkün değilse, koridordan paspas bakalım, biz yapamayacaksa temizlik görevlisinden yardım isteyelim. İstemeden kirlettiğimiz bu yeri temizleyelim. Bu şekilde davranmamız bize bir şey kaybettirmez aksine değer kazandırır. Masa ve sırayı tekrar oturulabilir duruma getirmiş oluruz. Atasözünü hatırlayalım: “Aslan yattığı yerden belli olur”. Bir insan çevresine özen gösteriyorsa, bu onun kişiliğine de yansır. Sınıfımıza özen göstermemiz bizim de eğitime önem verdiğimizizi gösterir.

Aynı şekilde masalara, sıralara, duvarlara yazı yazmak, çizgi çizmek doğru değildir. Bu eşyalar, sınıf, okul, devlet malıdır. Devlet malını korumak görevlerimiz arasındadır. Bu eşyaları biz, bizim gibi başka sınıflar kullanmaktadır hatta bizden sonra gelecek öğrenciler de kullanacaklardır. Devlet malını koruma kazandığımız/ kazanacağımız en önemli kazanımlardır, değerlerdir, sorumluluklardır.

Değerlendirme: Olayda öğretmen öğrencilere hakları yanında sorumluluklarını hatırlatmakta, öğrencilere örtük program çerçevesinde değerler

eğitimi yapmaktadır. Hangi kademe olursa olsun bu değerlerin sıkıcı olmadan ara sıra hatırlatılması faydalıdır. Öğrencilerin bu hatırlatmaya katılıp kendi görüşlerini ortaya koymaları daha da değerlidir.

Örnek Olay 5: Fakültede derse giren bir öğretmen, yoklama kâğıdını en öndeki öğrenciye vererek, iki ders saati için iki imza atmalarını söylemiştir. Öğretmen 45 dakika birinci dersi yaptıktan sonra, 15 dakika ara vermiş, sonra ikinci saat dersini yapmaya başlamıştır. Ancak sınıfta öğrenci sayısının azaldığını görmüş, yoklamayı tek tek okuyarak kontrol edince sekiz öğrencinin sınıfta olmadığını tespit etmiş, olmayan öğrencileri yok yazmıştır.

Sonraki haftalarda her ders için ayrı imza almaya başlamış, ikinci ders sonlarında imza sayısı ile sınıftaki öğrenci sayısını karşılaştırdığında, dört imzanın fazla olduğunu görmüş, o öğrencileri yok saymış, arkadaşlarının yerine imza atanları uyarmıştır.

Başka bir sınıfta tek imza atılmasını istediğinde bir öğrenci “Hocam, iki imza atalım, ikinci ders nerede olacağız ki?” diye yakınarak sormuştur. Öğretmen, başından geçen olayları anlatınca öğrenci özür dilemiştir.

Değerlendirme: Okula devam etmek, derslere düzenli bir biçimde girmek öğrenci sorumlulukları arasındadır. İlkokul, ortaokul ve liselerde yoklama almak öğretmenin görevleri arasındadır, üniversiteye göre daha kolaydır. Ancak yükseköğretimde kalabalık sınıflar, farklı bölümlerde derse girme sonucunda çoğu zaman bütün öğrencileri tanımak mümkün olmamaktadır. Öğrencilerin % 30 devamsızlık hakkı bulunmaktadır (Bu hak üzerinde dahi düşünülebilir). Bu oranı geçen öğrencilerin devamsızlıktan kalması söz konusudur. Öğrencilerden bir kısmının kimi zaman mazeretli, kimi zaman ise mazeretsiz derse devam etmedikleri görülmektedir. Özellikle sınırı aşmak istemeyen öğrenciler, eğer ders hocası dikkat etmezse arkadaşlarından kendilerinin yerine imza atmayı isteyebilmektedir. İyiniyetli bir davranış olsa da, yönetmeliklere göre disiplin suçu kapsamında yer almaktadır. Bu nedenle öğrenciler kendilerini yönetme becerisine sahip olmalı, kendi devamsızlıklarını kendileri tutmalı, kaç ders devamsızlıkları olup olmadığını bilmeli, bu sorumluluğu üzerlerine alıp, ona göre hareket etmelidir.

Örnek Olay 6: Bir ilimizde on yaşında bir çocuk, boş vakitlerinde şehit mezarlarını, cami ve hayrat çeşmeleri temizliyor. Temizlik malzemelerini annesinin yaptığı kurabiyeleri ve oyuncaklarını satarak karşılıyor.

Değerlendirme: Milli eğitimin genel amaçları arasında milli ve manevi değerlere bağlı bireyler yetiştirme bulunmaktadır. Olayda öğrenci çevre temizliğine özellikle şehit mezarları, cami ve hayrat çeşme temizliğine önem vermekte, elinden geldiği kadar bunları temizlemektedir. Davranışı, özellikle çevresini kirleten bireyler için örnek bir davranıştır. Temizlik malzemelerinin

masrafını ailesi ve kendi çabalarıyla karşılaması ayrı bir takdire değerdir. Çocuğu ve ailesini bu örnek davranışlardan dolayı kutluyoruz.

2.3. Ceza Hukuku Alanında Çocuk

Örnek Olay İncelemeleri

Çocuk hakları sözleşmesi ve Türk ceza Kanununa göre 18 yaşın doldurulmasına kadar her birey çocuk olarak kabul edildiği için, Ceza Hukuku alanında çocuk ayrıma tabi tutulmuş ve çeşitli ceza indirimleri öngörülmüştür. Birinci Grup: 12 yaşını doldurmamış çocuklar, ikinci grup: 12 yaşını doldurmuş, 15 yaşını doldurmamış çocuklar, üçüncü grup: 15 yaşını doldurmuş, 18 yaşını doldurmamış çocuklardır.

Örnek Olay 1: Sokakta “yan baktın” tartışması sonucu 15 yaşında bir çocuk yaşamını yitirdi.

Değerlendirme: Günlük haberlerde sık sık karşılaşılan durumlardan biri “yan bakma”, “yol vermeme” gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Her an olay çıkarmak isteyen, çatışmayı, kavga etmeyi bir yaşam biçimi haline getirenlerin bir bahanesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Olayda daha çok grup halinde olan çocuklar/ gençler, grubun da verdiği dinamiklerle toplum içinde insanlara/ gruplara çatabilmekte, çatışma yaşamakta, çatışmalar kavgaya dönüşmekte ve sonuçta yaralanma ve ölümler olabilmektedir.

Örnek olayda basit bir durum abartılmış, büyütülmüş ve sonuçta bir çocuk öldürülmüştür. Her insanın yaşama hakkı vardır ve bu en temel bir haktır. Kimse, kimsenin yaşam hakkına son veremez. İnsan değerlidir ve hayatı da değerlidir. Bir bebeğin dünya gelişi kolay değildir, bu bebeğin büyütülmesi hiç kolay değildir. Anne- babası ve çevresi tarafından gelişiminde çocuk olması, genç olması için nice emek sarf edilmiştir. Bir basit bahane yüzünden çocuklar, gençler, insanlar öldürülmemelidir. Bir çocuk öldürüldüğünde geride gözü yaşlı, içi acıyla dolu anne-baba, yakınlar kalmaktadır. Toplumda infial meydana gelmekte, “nereye gidiyoruz?” sorusu sorulmaktadır. Kamu alanları, caddeler, sokaklar okullar güvenli yerler olmaktan çıkmaktadır. Bu konuda aileden devlete, bütün paydaşlara görevler düşmektedir.

Örnek Olay 2: Adalet Bakanı “18 yaş altı şiddet olayları titizlikle incelenmeli” dedi.

Değerlendirme: Devletin görevleri arasında ülke içi ve dışı güvenliği sağlamak, adaleti gerçekleştirmek gelmektedir. Günümüzde bu amaçların gerçekleşmesi için suça sürüklenen çocuklar ve onlarla ilgili yasal düzenlemelerin incelenmesi ve güncellenmesi gerekmektedir. Özellikle çocukları suça sürükleyen örgütler, çocuklara uygulanan ceza almama ve ceza indirimlerinden haberdardırlar ve düzenlemeleri en detaylı ayrıntısına kadar

bilmektedirler. Bunların önüne geçebilmek için topyekûn çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Yıllardır kamuoyunda dile getirilen suça sürüklenen çocukların kullanılması rahatsızlığı, hükümet yetkililerini de harekete geçirmiş ve yeni düzenlemeler yapılması gündeme gelmiştir. Sadece Adalet Bakanlığı değil başta Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olmak üzere diğer bakanlıkların ortak çalışması söz konusu olmuştur. Buna göre; suç örgütlerine ve suçu öven sosyal paylaşımlara yönelik çalışmalar yapılacaktır. Suça sürüklenen çocukların profilleri incelenecek. Ailelerin sosyo-ekonomik durumları analiz edilecek ve çocukların suça sürüklenmesinde önlem modelleri oluşturulacak. Çocuklarla ilgili ceza ve infaz kanunları gözden geçirilecek. Suç örgütlerinin çocuklar üzerinden bu yasaları kötüye kullanmaları engellenecek. Gerekirse 15-18 yaş arası işlenen suçların karşılığı olan cezalar artırılabilecek. Türkiye Büyük Millet Meclisi bu konuda Komisyon kurmuş, çalışmalara başlamıştır. Beklenen yasa nihayet çıkmıştır. Ağustos 2026'da TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilerek yasalaşan yeni düzenleme; 12-18 yaş grubundaki çocukların suç cezalarını artırıyor, ağır suçlarda yaş indirimi uygulanmamasının önünü açıyor, "suça sürüklenen çocuk" ibaresini "adli süreçteki çocuk" olarak değiştiriyor ve infaz rejimini sertleştiriyor (Karacan, 2026).

Ceza artırımı tek başına yeterli olmamakla birlikte, ailelerin bilinçlendirilmesi, ailelerle işbirliği, okul eğitiminde değerler eğitimi, hak eğitimi, medya da değerler eğitimi gibi çalışmaların olmasıyla mesafe katedileceği beklenmektedir (Tuna, 2025).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Öğretmenlerin Hakları ve Sorumlulukları

3.1. Öğretmenlerin Hakları

Türk Eğitim Sistemi'nde (Öğretmenlik Meslek Kanunu (ÖMK), 2024, Madde 7); “Öğretmenlik; genel kültür, özel alan eğitimi ve öğretmenlik meslek bilgisi bakımından hazırlığı gerektiren özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmen olarak istihdam edilecekler, öğretmenlik mesleğine kaynak teşkil eden en az lisans düzeyinde yükseköğretim programlarından veya bunlara denkliği kabul edilen yurt dışı yükseköğretim programlarından mezun olan ve hazırlık eğitiminde başarılı olanlar arasından seçilir. Öğretmen olarak istihdam edileceklerde genel kültür, özel alan eğitimi ve öğretmenlik meslek bilgisi bakımından aranacak nitelikler ile öğretmenlik alanlarına kaynak teşkil edecek yükseköğretim programları, söz konusu nitelikler esas alınarak Bakanlıkça belirlenir” (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024). Öğretmenlerin mesleki, mali, sosyal ve diğer hakları bulunmaktadır (Tuna, 2025b).

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1: Millî Eğitim Akademisinde uygulanacak hazırlık eğitimine alınmak üzere öğretmenlik alanları itibarıyla kontenjanlar belirlendi. Başvurular, duyuruda yer alan alanlar ve kontenjanlar çerçevesinde alınacak. Adayların başvuruları, "akademibasvuru.meb.gov.tr" adresi üzerinden elektronik ortamda yapılacak, adaylar sisteme e-Devlet kullanıcı bilgileriyle giriş yapacak (TCMEB, 2026).

Hazırlık eğitimi başvuruları 20 Ocak 2026 tarihinde başlayacak, 27 Ocak 2026 Salı günü saat 16.00'da sona erecek. Başvuru sürecinin tamamı elektronik ortamda yürütülecek olup süresi içinde tamamlanmayan başvurular dikkate alınmayacak. Başvurular, duyuruda yer alan öğretmenlik alanları ve kontenjanlarla sınırlı olacak. Adayların, başvuracakları alan için 2025 MEB-AGS'den en az 50 puan almış olmaları gerekecek.

Alanlar itibarıyla MEB-AGS puan üstünlüğü esas alınarak her alan için kontenjan sayısı kadar asıl aday, asıl aday sayısının en fazla yüzde onu kadar da yedek aday belirlenecek. Puan eşitliği hâlinde adaylar, bilgisayar kurasıyla belirlenecek. Yedek aday listesine girmek müktesep hak teşkil etmeyecek. Hazırlık eğitime alınacak 10 bin öğretmen adayı için branş ve kontenjan dağılımı belirlendi. Bu kapsamda en fazla atama yapılacak ilk beş branş sırasıyla 2 bin 816 kontenjanla sınıf öğretmenliği, bin 798'le özel eğitim öğretmenliği, 801'le İngilizce öğretmenliği, 762 ile din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği, 653'le okul öncesi öğretmenliği oldu (TCMEB, 2026).

Adayların başvuruları, seçtikleri il veya ilçe millî eğitim müdürlüğü tarafından elektronik ortamda incelenecek. Uygun bulunan başvurular onaylanacak, uygun olmayanlar gerekçesi belirtilerek reddedilecek. Onay ve ret işlemlerinin takibi, adayların sorumluluğunda olacak.

Hazırlık eğitimi verilecek eğitim ve uygulama merkezlerine yerleştirmeler, adayların MEB-AGS puanları ve tercihleri doğrultusunda yapılacak. Birden fazla merkezde eğitim verilecek alanlarda tercihler dikkate alınacak, tercihlerine yerleşemeyen adaylar merkezlere resen yerleştirilecek. Asıl adaylardan süresi içinde kayıt yaptırmayanların yerine yedek adaylar çağrılacak. Hazırlık eğitimine alınacak asıl ve yedek adaylar, 30 Ocak 2026 tarihinde "personel.meb.gov.tr" adresinden ilan edilecek. Başvuru ve yerleştirme sürecine ilişkin tüm duyurular "personel.meb.gov.tr" ve "akademi.meb.gov.tr" adreslerinden yapılacak (TCMEB, 2026).

Değerlendirme: Örnek olayda kamu hizmetlerine girme hakkının kullanımı ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Anayasaya göre “Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez”. “Kamu hizmetine girenlerin mal bildiriminde bulunmaları ve bu bildirimlerin tekrarlanma süreleri kanunla düzenlenir” (TCC Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024, Anayasa, 70. ve 71. Maddeler).

“Kamu sektörü istihdamına ilişkin verilere göre kamudaki istihdam sayısı; 3 milyon 473 bin 799’u kadrolu, 399 bin 869’u sözleşmeli, 1 milyon 243 bin 368’i sürekli, 47 bin 241’i geçici işçi ve 101 bin 535’i diğer olmak üzere toplam 5 milyon 265 bin 808’dir” (TC Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2024).

Örnek olayda on bin öğretmen adayının kamu sektörü istihdamında yer aldığı görülmektedir. Bu öğretmen adaylarının kamu hizmetlerine girme hakkından yararlandığı ifade edilebilir. Bunun yanında kamu hizmetine girmek için bekleyen adayların çaba sarf ettiği herkesin malumudur. Bu konuda gerekli önlemlerin alınması, yeni politikalar ve yeni çözüm yollarının bulunması yerinde olacaktır (Tuna, 2024).

Örnek Olay 2: Bir fakültede dersin sorumlusu ders işlerken bir kız öğrenci, makyaj çantasından malzemeleri çıkararak makyajını tazelemiştir. Dersin sorumlusu nezaketle “makyajını teneffüste tazeler misin?” şeklinde ricada bulunmuş, öğrenci bunu kabul etmiştir. Başka bir kız öğrenci ise “Hocam bunda ne var ki? Arkadaşımız kendini ne zaman rahat hissetmek istiyorsa o zaman yapsın. Nasıl ki su içmemize izin veriliyor, makyaj da böyle bir şey” dedi. Dersin hocası “Su için, afiyet olsun, su sağlık için faydalıdır ama makyajı ders aralarında yaparsanız benim dikkatim dağılmaz, daha iyi ders işleriz” dedi.

Değerlendirme: Öğretmenlerin mesleki haklarından biri hizmet hakkıdır. Bu hak öğrencilerin eğitim ve öğretim gereksinimlerini gideren etkinlik ve

yararlarıdır (Balcı, 2005; Tuna, 2025). Eğitim sisteminin, okulun, dersin amaçları, kazanımları vardır. Öğretmenler bu kazanımları öğrencilere kazandırmak isterler. Eğitim öğretim esnasında sınıfta düzen olmalıdır ve uyulması gereken kurallar vardır. Bu kuralların bir kısmı öğrenci disiplin ve sınav yönetmeliklerinde bulunur, uygun olmayan davranışlar sıralanır. Bunların dışındaki bazı durumlar için öğretmen ve öğrencilerle sınıf kuralları konulabilir.

Olayda bir sınıfta ders işlenirken bir öğrencinin kendi bakımıyla ilgili bir davranışta bulunması ve ders hocasının dikkatini dağıtması söz konusudur. Öğrencinin derse hazır gelmesi, derse aktif katılması, dikkat dağıtıcı davranışlardan kaçınması görevleri arasındadır. Öğrenci davranış öğretmenin dikkatini dağıtmış ve öğrenciden ricada bulunmuş, başka bir yol önermiş, öğrenci de bunu kabul etmiştir. Başka bir öğrenci ise bu davranışın normal görülmesi gerektiğini ifade etmiş ve su içme davranışı ile karşılaştırmıştır. Öğretmen su içmenin sağlık açısından önemine işaret etmiş, makyaj tazeleme davranışının daha farklı zamanlarda yapılabileceğini söyleyerek yol göstermiştir. Öğretmenin davranışı doğru görünmektedir.

Örnek Olay 3: Öğretmen sınıfta ders işlerken, bir öğrenci çiğnediği sakızı balon yapmış, sonra öğretmeninden özür dilemiştir. Öğretmeni “Sakız çiğneyebilirsin ama lütfen balon patlatma” diyerek işi tatlıya bağlamıştır.

Değerlendirme: Burada da öğretmenlerin mesleki haklarından olan hizmet hakkını sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmek istemesi söz konusudur. Olayda öğrenci davranışı sınıfta dikkat dağıtıcı bir davranıştır. Öğretmen ve diğer öğrencilerin dikkatini çekmiştir. Öğrenci bu davranışı istemeden yaptığını ifade ederek özür dilemiştir. Özür dilemesi takdir edilecek bir davranıştır. Sonrasında öğretmenin de özrü kabul etmesi, sakız çiğnemenin sınırlarını hatırlatması, işi biraz da şakaya vermesi sınıf ortamını olumlu kıldığı belirtilebilir.

Örnek Olay 4: Bir üniversitenin fakülte sayfasında şu şekilde açıklama yapıldı: Bilgilendirme!!! Personel işleri rehberi güncellendi Değerli Akademik ve İdari Personelimiz,

Fakültemizde yürütülen personel işlemlerinin daha hızlı, etkin ve standart bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla Personel İşleri Rehberi güncellenmiştir. Rehberde, personelin en sık ihtiyaç duyduğu süreçlere ilişkin güncel bilgi, başvuru usulleri ve işlem basamakları bir araya getirilmiştir.

Güncellenen rehberde;

- * Görevlendirme işlemleri (yurt içi/yurt dışı, yolluklu-yolluksuz),
- * İzin işlemleri (akademik, idari personel ve işçiler),
- * Özlük haklarına ilişkin talepler,
- * Aile yardımı, yabancı dil tazminatı ve sürekli görev yolluğu işlemleri,
- * Pasaport ve REBİS üzerinden yürütülen izin işlemleri,

- * Ek ders, materyal talepleri, ders ve sınav işlemleri,
- * Etik kurul başvuruları,
- * Personelin sık kullandığı kanun, yönetmelik ve yönergeler

başlıkları altında güncel uygulamalara yer verilmiştir.

Tüm personelimizin, işlemlerini gerçekleştirmeden önce rehberi incelemeleri, süreçlerin doğru ve hızlı yürütülmesine önemli katkı sağlayacaktır. Güncel Personel İşleri Rehberine ekte yer alan dosyadan ulaşabilirsiniz. Bilgilerinize sunar, iyi çalışmalar dileriz ... Dekanlık

Değerlendirme: Burada memur/ öğretmen haklarından olan bilgilendirme hakkının kullanımı, uygulamayı isteme hakkı ve emirlere uyma görev ve sorumlulukları görülmektedir. Okul yetkilileri okul ile ilgili işlerde son güncellemeleri eğitim paydaşlarına yapmakta, bu konuda paydaşların sorumluluklarını hatırlatmaktadır.

Örnek Olay 5: 1 Mayıs 2026 tarihli Resmi Gazete 'de yayımlanan 7578 sayılı Kanun ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) 104. maddesinde üç önemli değişiklik yapıldı. Değişiklikler yayımlandığı gün yürürlüğe girdi. Yapılan en kapsamlı değişiklikle doğum sonrası analık izni süresi 8 haftadan 16 haftaya yükseltildi. Buna bağlı olarak toplam analık izni süresi de 16 haftadan 24 haftaya uzatıldı. Doğum öncesi 8 haftalık izin süresinde ise herhangi bir değişiklik yapılmadı (Memurlar.net, 13 Mayıs).

Değerlendirme: Haberde memurların/ öğretmenlerin mesleki haklarından izin haklarından annelik mazeret izni ile ilgili getirilen yeni düzenleme sunulmaktadır. Bu izin doğum sonrası sekiz hafta daha uzatılmıştır, olumlu bir karardır. Kadın memurlara süt izni, küçük çocuğa bakım nedeniyle mazeret izni verilebilmektedir. Öğretmene, eşinin doğum yapması durumunda isteği üzerine on gün babalık izni ve başka mazeret durumlarında izinler verilmesi söz konusudur (Tuna, 2025).

Örnek Olay 6: 2026-2027 Eğitim-öğretim yılı için öğretmenlerin zamlı kırtasiye parası kesinleşti! (MebPersonel.com, 2026). Resmî verilere göre, 2025-2026 eğitim-öğretim yılı için öğretmenlere ödenen öğretim yılına hazırlık ödeneği brüt 5.265,95 TL olarak belirlenmiş ve uygulanmıştı. Yeni mali takvim ve enflasyon oranları dikkate alınarak yapılan güncel hesaplamalar neticesinde, 2026-2027 eğitim-öğretim yılında "Eğitim Ödeneği: 8.500 TL" olarak listelenmiştir. Eğitim Ödeneği: 8.500 TL; Kadrolu Ek Ders (Saatlik): 175 TL; Sözleşmeli Ek Ders (Saatlik): 150 TL; Başöğretmen Tazminatı: 18.000 TL; Uzmanlık Tazminatı (1-2 Derece): 9.000 TL; Uzmanlık Tazminatı (9-3 Derece): 7.400 TL; Sendika İkramiyesi: 1.100 TL.

Değerlendirme: Örnek olayda öğretmenlerin mali hakları açıklanmaktadır. Öğretmenlere eğitim ödeneği, ek ders ücretleri, tazminatlar ve ikramiye

miktarları belirlenmiştir. Öğretmenlerin mali haklarında nicel gelişmeler önemli olmakla birlikte, yaşam standartların daha da iyileştirilmesi arzulanmakta ve beklenmektedir.

Örnek Olay 7: Devlet memurlarına ve diğer vatandaşlara yapılan doğum yardımı ödemeleri, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından çocuk sırasına göre tek seferlik veya düzenli aylık destek olarak verilmektedir. Doğum Yardımı Miktarları (2026) 1. Çocuk: Tek seferlik 5.000 TL ödeme yapılır. 2. Çocuk: Çocuk 5 yaşını tamamlayana kadar (60. ay dâhil) aylık 1.500 TL ödenir. 3. ve Sonraki Çocuklar: Çocuk 5 yaşını tamamlayana kadar (60. ay dâhil) aylık 5.000 TL ödenir (TC Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2026, 27 Ağustos).

Değerlendirme: Olayda öğretmenleri sosyal haklarından doğum yardımı ödeneğinde 2026 yılında yapılan değişiklik açıklanmaktadır. Türkiye’de doğum oranlarının düşmesi üzerine 2025 yılı aile yılı kabul edilmiş ve 2026-2035 dönemini 'Aile ve Nüfus 10 Yılı' olarak belirlenmiştir. Aile kurumunun güçlenmesine yönelik tedbirler alınmış ve uygulamaya konulmaya başlanmıştır (TCC İletişim Başkanlığı, 2026, 2 Mayıs).

3.2. Öğretmenlerin Sorumlulukları

Öğretmenlerin Memurlar Kanunu’ndan sadakat, emirlere uyma, tarafsızlık ve benzeri ödev ve sorumlulukları ile milli eğitim mevzuatlarında nöbet, mesleki çalışmalar, toplantılara katılma ve benzeri sorumlulukları bulunmaktadır (Tuna, 2025).

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1:şehirinde, okulda koridorda soluk borusuna yiyecek kaçan öğrenciyi, öğretmen heimlich manevrası ile ilk yardım yaparak kurtardı.

İlkokul 3. Sınıf öğrencisi Ahmet, teneffüste koridorda yiyecek yerken nefes borusu tıkanı. Nefes alamayan ve sağa sola koşturan öğrenciyi, öğretmeni Mehmet fark etti. Öğretmen Mehmet hemen heimlich manevrası uygulamaya başladı. Bunun üzerine normalleşen Ahmet nefes almaya başladı. Öğretmenine sarılarak teşekkür etti.

Değerlendirme: Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir (TCC Mevzuat Bilgi Sistemi, 2024, Anayasa, Madde 17/1). Yaşama, insanın en temel hakkıdır. Bu hakkın kullanımı ile diğer bütün haklar kullanılabilir. Bu hakkın kullanımında devlete ve insanlara yükümlülük yükler. Çocuklar korunmaya ihtiyaç duyarlar. Yemek yeme davranışlarının doğru bir şekilde öğretilmesi ve takip edilmesi gerekir. Ayakta, koridorda, yürürken, koşarken yiyecek yenmemeli, bir şey içilmemelidir. Anne-babaların ve eğitimcilerin özellikle heimlich manevrası ilk yardım bilgisi alması son derece

önemlidir ve eğitim paydaşları hayat kurtarabileceklerinin bilincinde olmalıdır. Olayda öğretmenin hayat kurtarması takdire şayan bir davranıştır. Öğrencinin teşekkürü de güzel olmuştur (Tuna, 2024).

Örnek Olay 2: Bir ilin bir lisesinde görev yapan bir öğretmen, okuldaki sıra ve masaların bakımı için yüksek fiyat istenmesi üzerine, 400'e yakın sıra ve masayı onarıp zımparaladı ve kullanıma hazır hale getirdi. Onun bu güzel davranışı Vali tarafından üstün başarı belgesi ile ödüllendirildi.

Değerlendirme: Öğretmenler, sınıfın ve okulun temiz ve düzenli kullanılmasından sorumludurlar Okulun bakımı, onarımı öğretmenin görev ve sorumlulukları arasında yer almamaktadır. Olayda okuldaki sıra ve masaların bakımı söz konusudur. Okul yönetimi bu işi yaptırmak için araştırma yapmış, maliyetin yüksek olduğunu öğrenen bir öğretmen, bakım işini üstlenmiştir. Öğretmenin bakım işlerinden anladığı görülmektedir. Öğretmen örnek bir davranış sergilemiş, fedakârlık yapmış, mesai dışı da çalışarak örgütsel vatandaşlık davranışı sergilemiştir. Davranışı ile kamu tasarrufu da gerçekleştirmiş, Valilik bu davranışı ödüllendirmiştir.

Bu güzel davranışlar örnektir ve artarak devam etmeli, çoğalmalıdır.

Örnek Olay 3: Bir ortaokulda teneffüs zili çalınca, nöbetçi öğretmen bir öğrenciye sınıfa girmesini istemiş, öğrenci sözlü karşılık verince öğretmen öğrenciyi itekleyerek sınıfa sokmak istemiştir. Bu davranışa üzülen öğrenci okul bitiminde olayı babasına anlatmış, bunun üzerine veli öfkeli bir şekilde okula gidip öğretmeni darp etmiş, öğretmen de veliden şikâyetçi olmuştur.

Değerlendirme: Öğretmenlerin görevleri arasında nöbet görevi bulunmakta, nöbetçi öğretmenler de bu görevi yerine getirmeye çalışmaktadır. Her görevin kendine göre zorlukları vardır ve nöbetçi öğretmen de bulundukları katta, bahçede düzeni ve öğrencilerin güvenliğini sağlamakla yükümlüdür.

Olayda nöbetçi öğretmen öğrenci zili çalınca bir öğrenciyi sınıfına girmesi konusunda uyarmıştır. Bunu görevinin bir gereği olarak yapmıştır. Ancak öğrenci sözlü tepki vermiştir. Burada öğretmenin uyarısının ölçülü olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Öğrencinin tepkisinden uyarının dozunun fazla olduğu düşünülebilir. Bu noktada öğretmenlerimize iletişimde dikkatli olmaları ve yanlış anlamalara meydan vermemeleri önerilebilir. Bundan sonra öğretmenin öğrenciye fiziksel bir müdahale ile “itekleyerek” öğrenciyi sınıfına göndermek istemesi ise yanlıştır. Çünkü bu davranış fiziksel istismara girebilir ve fiziksel istismar yasaktır. Elbette öğrenci sorumluluğunu bilmeli, zil çalınca sınıfına gitmelidir. Nöbetçi öğretmen de geciken bir öğrencinin istenmeyen davranışı ile başa çıkabilmeli, onu kurallar çerçevesinde uyarmaya devam etmelidir. Bu tür olaylarda en son çare mevzuatın uygulanması, tutanak tutulması olabilir.

Öğrenci, öğretmeninin uyarısı ve fiziksel müdahalesini kabul edememiş ve okul çıkışında babasına anlatmış, baba ise anlaşıldığı kadarıyla öfkelenmiş ve öfkesini kontrol edememiştir. Olayı bir bütün halinde okul yetkililerinden öğrenme yoluna gitmemiş, iletişim yolu yerine şiddet yolunu seçmiştir. Şiddet yanlış bir yoldur, doğru çözüm değildir. Öğretmenlik stresli bir meslektir, onlarca, yüzlerce öğrenciyle uğraşmak hiç kolay değildir. Kaldı ki çocukların olayı algılama biçimi farklı olabilir, yanlış anlama olabilir. O halde doğru davranış, velinin yöneticilerle görüşmesi, olayı net biçimde anlaması idi. Eğer nöbetçi öğretmenin yanlış davranışları varsa bunu okula, ilçe milli eğitime, CİMER'e şikâyet edebilir, hukuki haklarını kullanabilirdi. Veli yasal yollar yerine (bu yolda öğretmenin hak ettiği cezayı almayacağını düşünmüş olabilir) şiddete başvurmuş, suç işlemiş, öğretmene hem zarar vermiş hem de itibarını zedelemiştir. Öğretmen hastaneden darp raporu almış ve veliden şikâyetçi olmuş, veli mahkemeye sevk edilmiş, adli kontrol şartıyla tahliye edilmiştir. Bu dava devam edecek ve muhtemelen veli ceza alacak ve bu ceza yeni Öğretmenlik Meslek Kanununa göre %50 oranında arttırılacaktır.

Okullarda bu durumların yaşanmaması için çocuklara, öğretmenlere, velilere yönelik “İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Değiştirilmesi” eğitimleri verilmelidir (Tuna, 2025).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Eğitim Yönetici ve Müfettişlerin Hakları ve Sorumlulukları

4. 1. Eğitim Yöneticilerin Hakları ve Sorumlulukları

Eğitim yöneticiliği, örgütteki insan ve madde kaynaklarını etkin bir şekilde kullanarak eğitim sürecini ülke çıkarlarına ve çağın eğitim anlayışına uygun yürütme şeklinde tanımlanabilir. Eğitim yöneticilerin hakları ve sorumlulukları devlet memurları kanununa göre öğretmenlerle aynı şekilde düzenlenmiştir. Eğitim yöneticileri aynı zamanda amir konumunda olduklarından dolayı yasal yetkilerle de donatılmışlardır. Yöneticiler, yönetmekle görevli oldukları kurumları belirlenen amaçlarına ulaştırmak için bir takım hakları ve ödevleri vardır. Bu haklardan birisi de iş görenleri yönetme hakkıdır. Eğitim yöneticisi, eğitim öğretim faaliyetlerini amaçlara göre düzenlenmesi, uygulanması ve değerlendirilmesinden okulla ilgili faaliyetlerin yürütülüp düzenin sağlanmasından ve denetlenmesinden okulda en üst düzeyde sorumludur. Bunlara personel işleri, eğitim-öğretim işleri, öğrenci hizmetleri, okul işletme hizmetleri olarak ayırmak mümkündür (Gündüz, 2025).

Eğitim yöneticilerinin sorumlulukları görev yaptıkları eğitim basamaklarına göre de düzenlenmiştir. Okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında görev yapan yöneticilerin sorumlulukları Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan yöneticilerin sorumlulukları da Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde belirtilmiştir (Gündüz, 2025).

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1: Bir ilkokul müdürü müziğin sesini açtırdı, öğrencilerle doya doya oynadı. Okul Müdürü “Çocuklarımıza çok önem veriyorum. Onlar bizim geleceğimiz. Muallim, Erik Dalı türkülerini açtık, öğrencilerle hep beraber oynadık. Bu uygulama velilerin de hoşuna gitti. Hep beraber her Çarşamba öğle arası müzikle eğlence kararı aldık. Klasik anlayış yerine yeni anlayışı getirmiş olduk. Öğrencilere okulu sevdiriyor. Olumlu geri bildirimler var” dedi. Çocuklar ve veliler bu tür uygulamaların daha da artmasını diledi (Tuna, 2025).

Değerlendirme: Okul yönetimi, öğrenci ve velilerin bütünleşmesine güzel bir örnek olay. Eğitim yöneticilerin eğitim ve öğretim, öğrencilerle ilgili görevleri bulunmaktadır. Çocukların oyun hakkına okullarda saygı gösterilmesi, fırsat verilmesi ve uygulanması son derece önemlidir. Müzikli oyun hem çocukların oyun hakkını gerçekleştirmekte hem de çocuklar birbirleriyle kaynaşmaktadır. Bir yandan halk müziği, halk oyunu ve kültürünü de öğrenmektedir. Okul yönetimini daha çok sevmekte, okula, derslere olan ilgileri artmaktadır. Bu

durumdan veliler de memnundur. Eğitimde iyi örneğin diğer okullara da örnek olması önerilebilir (Tuna, 2025).

Örnek Olay 2: Bir lisede müdür yardımcısı, sabah okula geç gelen öğrencilere bir çeşit yaptırım amacıyla çevre temizliği yaptırmak istemiştir. Öğrencilerden bazıları buna uyarak çevre temizliği yapmış, bir öğrenci ise çevre temizliğine karşı çıkmış ve velisini aramıştır. Duruma öfkelenen veli okula hiddetle gelmiş, müdür yardımcısını aramaya başlamıştır.

Durumdan habersiz olan okul müdürü ile karşılaşmıştır. Okul müdürü önce konuyu anlamaya çalışmış, sonra veliyi kendi odasına davet ederek kahve ikram etmiştir. Olayı veliden dinlemiş, veli sakinleşmiştir. Müdür konuyu anladıktan sonra müdür yardımcısının kötü niyetli olmadığını, öğrencilere sorumluluklarını hatırlatmak için böyle davranıldığını ama öğrencilere zorla çevre temizliği yaptırılmasının yanlış olduğunu açıklamış, müdür yardımcısı ile konuşacağını bildirerek veliyi okuldan yolculamıştır.

Değerlendirme: Bu olay yaşanmıştır, olayda yanlış ve doğru bir takım davranışlar söz konusudur. Okula zamanında gelmek, derse vaktinde girmek öğrenci sorumlulukları arasındadır. Öğrencinin çeşitli nedenlerle okula geç kalması mümkündür. Geç kalınması durumunda bunun nedeninin öğrenilmesi, buna göre hareket edilmesi gerekmektedir. Ortaöğretim Yönetmeliğine göre belirli dakikaya geç kalan öğrenciye geç kâğıdı verilir. Geç kâğıtları çoğaldıkça yarım gün devamsızlık sayılma durumu olabilir.

Olayda müdür yardımcısının öğrencilerin neden geç geldiğini sorup sormadığı anlaşılamamaktadır. Müdür yardımcısı geç gelenlere bir ders olması amacıyla çevre temizliği cezası vermiştir. Öğrencilerin mazeretsiz geç gelmesi doğru olmadığı gibi müdür yardımcısının da bu şekilde ceza vermesi doğru değildir. Bir öğrenci bu cezaya karşı çıkmış, velisini aramış, öfkeli veli okul basmıştır. Durum kontrolden çıkacakken müdür kriz yönetimini çok iyi yönetmiş, veliyi sakinleştirmiş, olayı anlamış ve veliyi yolculayıp müdür yardımcısına da gerekli açıklamaları yapmıştır.

Örnek Olay 3: Bir ilkokulda öğrenci arkadaşlarından şiddet gördüğünü babasına söylemiş, baba da oğlunun başındaki yarayı görerek, çocuğuyla birlikte okula müdürün yanına gitmiştir. Müdür öğrenciden olayı dinlemiş, olay yerini sormuş ve “kameralara bakalım” demiştir. Bunun üzerine öğrenci “orada kamera yok” demiştir.

Kameraya bakıldığında durumun hiç de öğrencinin iddia ettiği gibi olmadığı görülmüştür. Aksine, öğrenci arkadaşlarını darp etmiş, bu arada ayağı kendi ayağına takılarak başını kalorifer peteğinin borusuna çarpmıştır.

Değerlendirme: Olay bir açıdan öğrenci disiplin işleri, bir yandan okul güvenliği ile ilgilidir. Öğrenciler okulda güvenle eğitim almalı, teneffüslerini

geçirebilmeli, oynayabilmeli, dinlenebilmelidir. Okulda şiddet istenmeyen davranışlardandır ve eğitim hukukunca yasaklanmıştır. Öğrenci şiddet gördüğünü iddia etmiş, veli buna inanmıştır. Velinin çocuğunu biraz daha sorgulaması, olayı detaylandırması doğru olacaktı. Velinin öfkeye kapılmayıp müdürün yanına gitmesi doğru bir davranıştır (Doğrudan öğrencilere saldıran veliler de bulunmaktadır). Müdürün krizi doğru yönetmesi sonucu gerçek ortaya çıkmıştır. Burada kameraların yardımı da önemlidir.

Yalan söyleyen ve arkadaşlarına iftira atan öğrenciye önce bunun nedeni sorulmalı, neden böyle davrandığı araştırılmalı, empati yaptırılmalı, sonra hem velinin hem de okul müdürünün uyarıları olmalıdır. Gerekliyorsa rehberlik servisinden destek alınmalıdır.

Örnek Olay 4: Bir ilimizde, liseden atılmasından sorumlu tuttuğu öğrenci tarafından silahla vurulan okul müdürünün hayatını kaybetmesi olayı, eğitim camiasında büyük bir infial yaratmış ve okul yöneticilerinin (müdür, müdür yardımcısı) can güvenliği meselesini en üst düzeyde tartışmaya açmıştır.

Değerlendirme: Öğrencilerin hakları ve sorumlulukları eğitim hukuku mevzuatı tarafından belirlenmiştir. Öğrencilerin okula kayıt, haklar, sorumluluklar, sınıf geçme şartları, disiplin, okuldan kaydın silinmesi gibi konulara yasa ve yönetmelikler tarafından açıkça ortaya konulmuştur. Okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve veliler gibi eğitim paydaşları bu hak ve sorumluluklara uygun hareket etmek zorundadır.

Olayın detayında öğrenci okula devam, sınıf geçme gibi sorumluluklarını yerine getirmemiş, çeşitli uyarılar ve cezalar almıştır. Veli ile durum görüşülmüş ve gerekli önlemlerin alınması istenmiştir. Öğrenci rehberlik servisine yönlendirilmiş, danışma hakkını kullanmıştır. Ancak öğrenci koşulları yerine getirmemiş/ getirememiş, en son çare olarak disiplin hükümleri uygulanmış ve örgün eğitimin dışına çıkarılmıştır.

Öğrenci ortaöğretim hakkını açık liseye devam ederek kullanabilirdi. Şiddet hiçbir zaman çözüm olmamıştır ve okul yönetimi yasaların emrettiğini yerine getirmiştir ve hangi okul yöneticisi olursa olsun bu şekilde davranmak zorundadır. Velilerin çocuklarını yetiştirme, şiddetten uzak tutma, haklarını ve sorumluluklarını öğretmen, okul durumlarını takip etme sorumlulukları arasındadır. Veliler çocuklarını takip etmeli ve onların yanlış düşmelerine engel olmalıdır. Aynı şekilde öğrenciler de haklarını ve sorumluluklarını bilmeli, ona göre hareket etmeli, sorumluluğu başkalarında değil kendilerinde aramalıdır.

Gömleğin düşmesinin yanlış iliklenmesi örneği gibi, yanlış davranış sonucu bir eğitim yöneticisi yaşamını yitirmiş, bir öğrenci hapse atılmış, olay ülke genelinde büyük üzüntü meydana gelmiştir. Bu konuda Bakanlık tarafından okul güvenliği ile ilgili adımlar atılmaya başlanmıştır.

Örnek Olay 5: Bir okulda okul yöneticisi otomatik silahlı olarak okul koridorlarında poz verdi. Bunu sosyal medyada paylaştı. Bunun üzerine İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hakkında soruşturma başlatıldı. Eğitim yöneticisi “Tüfek oyuncaktı, öğrencilerin tiyatro oyunlarında kullandıkları bir malzeme idi. Hatıra olsun diye fotoğraf çekindim, amacım kimseyi korkutmak değildi” şeklinde savunma yaptı (Tuna, 2025).

Değerlendirme: Çocuğun ve öğrencilerin silahlı çatışmalarda korunması, korunma haklarındandır. Olayda bir çatışma olmamış ancak çatışmalarda kullanılan bir silah ile okul içinde fotoğraf çekimi ve sosyal medyada paylaşımı olmuştur. Tüfegün görünüşünden gerçek mi yoksa oyuncak mı olduğu anlaşılmamaktadır. Disiplin kurallarına uyma sorumluluğu başta yöneticiler için de vardır. Kuralların amaçları gerçekleştirebilmeleri için belli bir düzen içinde çalışmaya, bu düzenin sağlanabilmesi için de kurallara ihtiyaç vardır (Gündüz, 2025). Eğitim yöneticileri ve öğretmenler öğrencilerine model olmak zorundadır. Bir eğitim yöneticisinin bu şekilde fotoğraf çekimi ve paylaşımı öğrenciler için olumsuz bir örnektir. Çocukların, öğrencilerin okul içinde güvende olmaları, derslerini güvenli yapmaları, koridorlarda güvenli bir biçimde yürümeleri, dolaşmaları en doğal haklarıdır. Tüfekli bir okul yöneticisi öğrencileri korkutabilir, telaşlandırabilir. Bu nedenlerle okul yöneticisi hareketlerine son derece dikkat etmeli, model olmalı ve okul güvenliğini tehlikeye düşürecek davranışlardan kaçınılmalıdır (Tuna, 2025).

4. 2. Müfettişlerin Hakları ve Sorumlulukları

Denetim, örgütsel eylemlerin kabul edilen amaçlar doğrultusunda belirlenen ilke ve kurallara uygun olup olmadığının anlaşılma süreci olarak tanımlanmaktadır. Denetim ve değerlendirme bir örgütün amaçlarına ulaşmasında, verimli ya da etkili olmasında önemlidir. Türk Eğitim Sisteminde denetim hizmetleri müfettişler tarafından yürütülmektedir (Uçar, 2025).

2018 yılında, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte Teftiş Kurulu Başkanlığı Bakanlığın hizmet birimleri arasında yer almış ve Bakanın emri veya onayı üzerine, Bakanlığın görev alanına giren konularda Bakanlık personeline, Bakanlık okul ve kurumlarına, özel öğretim kurumlarına ve gerçek ve tüzel kişilere rehberlik etmek görevi bulunmaktadır. Bununla birlikte Bakanlığın görev alanına giren konularda faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile gönüllü kuruluşlara, faaliyetlerinde yol gösterecek plan ve programlar oluşturmak ve rehberlik etmek görevleri vardır. Bakanlık tarafından veya Bakanlığın denetiminde sunulan hizmetlerin kontrol ve denetimini ilgili birimlerle iş birliği içinde yapmak, süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve

kalite standartlarına göre analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek, kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor hâline getirerek ilgili birimlere ve kişilere iletmek görevleri bulunmaktadır. “Bakanlık teşkilatı ve personeli ile Bakanlığın denetimi altındaki her türlü kuruluşun faaliyet ve işlemlerine ilişkin olarak, usulsüzlükleri önleyici, eğitici ve rehberlik yaklaşımını ön plana çıkaran bir anlayışla, Bakanlığın görev ve yetkileri çerçevesinde denetim, inceleme ve soruşturma iş ve işlemlerini Bakanlık Maarif Müfettişleri aracılığıyla yapmak ile görevlidir. Her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları ile il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinin rehberlik, işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerini Bakanlık maarif müfettişleri aracılığıyla yürütmek ve Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmakla görevlendirilmiştir” (Uçar, 2025).

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1: Milli Eğitim Bakanlığı 1500 müfettiş alımı yapacak. Milli Eğitim Bakanı eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu maarif müfettişlerinin alınacağını bildirdi. Bunun ilk aşaması olarak Millî Eğitim Bakanlığı "Bakanlık Müfettiş Yardımcılığı" Yarışma Sınavı Duyurusu, Resmî Gazete ‘de yayımlandı. Bu doğrultuda, Teftiş Kurulu Başkanlığının müfettiş ihtiyacını karşılamak üzere sınavla 100 Bakanlık müfettiş yardımcısı alınacak. Sınav başvuruları 14-25 Ekim tarihleri arasında yapılacak. Bu doğrultuda, öğretmen ve öğretmen dışı alan olmak üzere sınavla toplam 100 Bakanlık Müfettiş Yardımcısı alınacak. Öğretmenlik alanından başvuranlar için MEBBİS, öğretmenlik dışı alanlardan başvuranlar için ise T.C Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi (Kariyer Kapısı) üzerinden yapılacak. Müfettiş yardımcılığına 25 alandan, toplam 50 öğretmen alınacak (TC MEB, 2024).

Öğretmenlik alanları için yarışma sınavı, yazılı ve sözlü sınav olmak üzere iki aşamadan oluşacak. Adaylık ve sözleşmeli öğretmenlik süresi dâhil olmak üzere sınav başvurusunun son günü itibarıyla öğretmenlikte 8 yıl ve daha fazla hizmeti bulunmak koşulu ile hâlen Bakanlık kadrolarında görev yapan ve yarışma sınavının yapıldığı yılın ocak ayının birinci günü itibarıyla 35 yaşını doldurmamış olanlar, Bakanlık müfettiş yardımcılığı sınavına başvurabilecek.

Öğretmenlik dışı alanlardan toplam 50 müfettiş yardımcısı alınacak. Öğretmenlik dışı alanlardan alımı yapılacak müfettişler; eğitim ve öğretime dair denetimlerde görev almamakta, Bakanlığa bağlı kurum ve personelin idari işleri, mali hususlar, döner sermaye işletmeleri, yapım-onarım süreçleri, ihale işleri vb. konularda inceleme, soruşturma ve denetim yapmaktadır. Öğretmen dışı alan için yarışma sınavı, KPSS ve sözlü sınav olmak üzere iki aşamadan oluşacak. Öğretmenlik dışı alan başvurularında ise en az dört yıllık lisans eğitimi veren

hukuk, siyasal bilgiler, iktisadi ve idari bilimler, iktisat, işletme, mühendislik, mühendislik-mimarlık ve teknoloji fakülteleri veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulu tarafından kabul edilen yurt içi ve yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olanlar başvurabilecek. 35 yaşını doldurmamış olan ve duyuruda ilan edilen KPSS puan türlerinden 75 ve üzerinde puan almış olmak kaydıyla başvuru yapanlardan en yüksek puan sıralamasına göre alınacak kadro sayısının iki katı aday arasında bulunmak şartı aranıyor (TC MEB, 2024).

Öğretmenlik alanlarından başvuran adaylar için; Yazılı sınav: ...günü, Ankara'da saat 10.00'da tek oturum halinde yapılacaktır. Sınav 80 sorudan oluşacaktır. Yazılı sınav sonuçları ... tarihinde www.meb.gov.tr ve odsgm.meb.gov.tr internet adreslerinden yayımlanacaktır. Sözlü sınav: Sözlü sınava girmeye hak kazananlar ile sınav yeri ve tarihi tarihinde www.meb.gov.tr internet adresinde ilan edilecektir. Sözlü sınav Ankara'da tarihleri arasında yapılacaktır. Sınav sonucu ... tarihinde www.meb.gov.tr ve tkb.meb.gov.tr web adresinden yayımlanacaktır. Atanmaya hak kazananlar ... tarihinde ilan edilecektir.

Öğretmenlik dışı alanlardan başvuran adaylar için; Sözlü sınav; Sözlü sınava girmeye hak kazananlar ile sınav yeri ve tarihi ... 'da ilan edilecektir. Sözlü sınavlar ... tarihleri arasında Ankara'da yapılacaktır. Sözlü sınav sonuçları ... tarihinde kariyerkapisi.cbiko.gov.tr web adresinden açıklanacaktır.

Atanmaya hak kazananlar ... tarihinde kariyerkapisi.cbiko.gov.tr adresinde ilan edilecektir (TC MEB, 2024).

Değerlendirme: Haberde maarif müfettişi alım süreci açıklanmaktadır. Milli Eğitim Temel Kanunun 56. Maddesinde “Eğitim ve Öğretim hizmetinin, bu kanun hükümlerine göre Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur” (MEB, 2026) ibaresiyle denetimin MEB tarafından yapılacağı ifade edilmektedir. Türk Eğitim sisteminde denetim hizmeti müfettişler tarafından yürütülmektedir.

Müfettişlerin rehberlik, denetim, inceleme, soruşturma, ön inceleme, araştırma, izleme ve değerlendirme gibi görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu görev ve sorumlulukların yerine getirilmesi için güçlü bir kadronun oluşturulması önemlidir. Haberde bu süreç hakkında bilgi verilmektedir.

Başvuru için en az 8 yıl hizmeti olmak ve 35 yaşını doldurmamış olmak şartları bazı nedenlerle eleştirilmektedir. Lisans ve yüksek lisans öğrencileri derslerde, son yıllarda öğretmen atamalarında kadroların azaltıldığı, bu nedenle atamaların birkaç yıl uzadığını ifade etmekte, 8 yıl çalıştıktan sonra 35 yaşını aşmalarının normal olduğunu, bu nedenle 40 yaşını doldurmamış olmak koşulu şeklinde güncellenmenin daha doğru olduğunu ileri sürmektedirler.

Örnek Olay 2: Ortaokulda denetleme yapan müfettiş, girdiği sınıfta öğretmene ve öğrencilere “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli” ile ilgili sorular sormuştur. Teftişin

sonunda konu ile ilgili olarak öğretmenlerin bilgisinin sınırlı, öğrencilerin bilgilerinin ise yetersiz olduğunu biraz da kırıncı bir biçimde öğretmene ifade etmiştir. Öğretmen teftişten üzgün bir şekilde ayrılmıştır.

Değerlendirme: Müfettişlerin rehberlik, denetim, izleme ve değerlendirme gibi görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Olayda müfettiş bir sınıfı denetlemekte, öğretmen ve öğrencilerin bilgi ve becerilerini ölçmeye çalışmaktadır.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okul öncesinden liseye kadar kademeli olarak uygulamaya konulan beceri ve değer odaklı yeni bir eğitim programıdır. Model, akademik bilginin yanında öğrencinin zihinsel, duygusal ve ahlaki yönlerini bir bütün olarak geliştirmeyi, dijital okuryazarlık kazandırmayı ve "Erdem-Değer-Eylem" bütünlüğünü sağlamayı hedeflemektedir. Program, 2024-2025 eğitim ve öğretim yılı itibarıyla yürürlüğü girmiştir (Tuna, 2025a). Eğitim yöneticileri ve öğretmenler programla ilgili hizmet içi eğitimleri almakta ve bu eğitimler devam etmektedir.

Programın yeni olmasından kaynaklı olarak öğretmenlerin bilgisinin sınırlı olması, ortaokul öğrencilerinin bilgisinin yetersiz olması doğal karşılanabilir. Müfettişlerin rehberlik görevlerinin yanında nezaket ve saygı sorumlulukları da bulunmaktadır. Müfettişlerin bu konulara özen göstermeleri son derece önemlidir.

Örnek Olay 3: Milli Eğitim Bakanlığından müfettişler hakkında soruşturma. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu'ndaki başmüfettişin okul müdürünü görevden almak için sicilini bozduklarını içeren yazışmayı yanlışlıkla 30 kişilik müfettiş grubuna gönderdiği iddiaları nedeniyle bakanlık, başlattığı soruşturma ile ilgili açıklama yaptı.

Yapılan yazılı açıklamada ilgili müfettişler hakkında inceleme ve soruşturma başlatıldığı, çalışmaların tüm boyutlarıyla kapsamlı bir şekilde ve hassasiyetle yürütülmekte olduğu belirtildi.

Değerlendirme: Müfettişlerin uyacakları mesleki etik davranış ilkeleri olarak tarafsızlık, eşitlik, dürüstlük, gizlilik (yetkili makam dışında kimseyle paylaşmamak gibi), nezaket ve saygı, yetkinlik ve mesleki özen, çıkar çatışmasından kaçınmak (verilen imkânları hizmet dışı kullanmamak gibi) bulunmaktadır.

Olayda gizlilik (yetkili makam dışında kimseyle paylaşmamak) ilkesinin ihlal edildiği görülmektedir. Yasaları uygulayan müfettişlerin bu gibi konularda daha hassas ve dikkatli olmaları beklenir. Yanlışlıkla olsa da gizlilik ilkesine aykırı davranılmış, okul müdürü mağdur olmuştur. Bunun üzerine ilgili müfettişler hakkında inceleme ve soruşturma başlatılmış, hukuki süreç harekete geçirilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Velilerin Hakları ve Sorumlulukları

Veli, bir çocuğu koruyan, işlerine bakan ve her türlü davranışından sorumlu kimsedir. Ana, baba veya resmi temsilcisidir. Hukukta velinin çocuğu eğitmesi hem bir hak hem de bir görev olarak düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu anne ve babaya eğitim için çocuğun menfaatini göz önünde bulundurmak şartıyla geniş haklar verilmiştir. Anne ve babaya çocuğun eğitimi konusunda gerekli kararları alır ve uygular. Bu eğitim çocuğun ister genel eğitimi ister teknik eğitimi ve isterse dini eğitimlerine ilişkin olsun ana baba kararı alır ve uygular (Erdem, 2025).

Okul Öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde veli hakları okula kayıt, nakil, öğrenci devam durumunun bildirilmesi, gelişim raporu ve öğrenci karnesinin bildirilmesi ve benzeri düzenlenmiştir (Erdem, 2025). Yalnızca ortaöğretime ilgilendiren konularda veli hakları arasında bilgilendirme, sosyal ve kültürel etkinliklere katılma, okulda spor kulübü kurma ve benzeri haklar bulunmaktadır (Erdem, 2025). Velilerin sorumlulukları arasında Çocuğun sağlıklı bir şekilde çalışabilmesine uygun fiziki ortamı sağlamak, çocuğun uyku ve dinlenme saatlerine dikkat etmek, okulun düzenleyeceği veli eğitim seminerlerine katılmak ve benzeri yer almaktadır (Erdem, 2025).

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1: 2026-2027 eğitim ve öğretim yılına ilişkin iş ve işlemler konulu genelge, yayımlandı. Veli görüşmeleri, ülke genelinde yalnızca "Okul Randevu Sistemi" üzerinden planlanarak yürütülecek. Velilerin randevusuz ziyaretlerine ve öğrencinin velisi veya vasisi olmayan kişilerin okula girişine izin verilmeyecek. Öğretmenlerin mesleki haklarının korunması ve güvenli eğitim ortamlarının sürdürülmesi amacıyla bu uygulama, tüm eğitim kurumlarında istisnasız uygulanacak (TCMEB, 2026, 19 Ağustos).

Değerlendirme: Velilerin öğretmen ve yöneticilerle çocuklarının eğitim-öğretim, okula devam, disiplin ve benzeri konularda görüşmeleri hakları arasında yer almaktadır. Velilerin randevusuz, ders saatinde görüşme talepleri çoğu zaman sorunlara neden olmaktadır. Bunun önüne geçmek isteyen MEB yeni genelge ile veli görüşmelerini okul randevu sistemine bağlamış ve oluşabilecek olumsuzlukların önüne geçmek istemiştir.

Örnek Olay 2: Bir ilimizin lisesinde sabah 09.00'da okul müdür yardımcısının odasına gelen anne veli, oğlunun mazereti nedeniyle okula gelmediği günler için imza atmak istemiştir. Müdür yardımcısı oğlunun nerede olduğunu sorduğunda

“evde yatıyor hocam, beni o gönderdi” cevabını almıştır. Müdür yardımcısı veliye bu davranışın doğru olmadığını açıklamıştır.

Değerlendirme: Örnek olay yaşanmıştır, yazar olaya şahit olmuştur. Veli haklarına göre; öğrenci devamını okul yönetimi öğrencinin velisine bildirmek zorundadır. Velinin başvurusu üzerine de geçerli mazereti olan öğrencilere izin verilir. Olayda okul yönetimi bu görevini yerine getirmiş, veli çocuğunun isteği ile imza atmak için okul yönetimine başvurmuştur. Anlaşıldığı kadarıyla çocuğun hastalık vs. gibi haklı bir mazereti bulunmamaktadır. O saatte okulda derste olması gereken öğrenci, evde uyumaktadır. Yine anlaşıldığı kadarıyla anne sözünü çocuğuna geçirememekte, onu okula gönderme sorumluluğunu kimi zaman yerine getirememektedir. Çocuğun her gün okula zamanında, öğrenmeye hazır, okulun kılık-kıyafet kurallarına uygun bir şekilde gitmesine yardımcı olmak velinin sorumluluklarındandır. Öğrenci derslere devam etme sorumluluğundan kendine göre bir çözüm bularak kaçmaktadır. Baba ile ilgili bir bilgi ise bulunmamaktadır. Okul yönetimi anneye gerekli açıklamaları yapmış, öğrenciye sözlü mesaj göndermiştir. Bunun yanında öğrencinin rehberlik servisine yönlendirilerek bilinç kazanmasında yarar bulunmaktadır.

Örnek Olay 3: Bir ilkokulda bazı velilerin çocuklarının beslenmesine pahalı yiyecekler koyması tartışmalara yol açtı. Velilerin büyük çoğunluğu “Bu yiyecekleri biz alamıyoruz, çocuklarımızın gözü kalıyor. Bu nedenle yiyecekler herkesin alabileceği şekilde standart olmalı” dediler. Pahalı yiyeceği savunan bazı veliler “Biz çocuğumuzun en iyi şekilde beslenmesini istiyoruz. Bu konuda bize karışılmamalı” dediler.

Değerlendirme: Velilerin sorumluluklarından biri de çocuklarının okulda sağlıklı beslenmesidir. Beslenme, çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimi için önemlidir. Ancak okul ve sınıftaki ailelerin sosyo-ekonomik yapısının da göz önünde bulundurulması gerekir. Beslenme çantasına buna dikkat edilerek sağlıklı, pahalı olmayan yiyecekler konulmalı, diğer çocuklarda bir özentî, ailelerine karşı istek, oluşturulmamalıdır. Eğer pahalı yiyecek verilmek isteniyorsa bunun evde, okul saatleri dışında verilmesi uygun olacaktır.

Örnek Olay 4: Uzman Klinik Psikolog A.A. uyardı: Aileler çocuklara ders çalışma baskısı yapmamalı. Ara tatilde öğrencilerin kısa bir molaya ihtiyacı olduğunu belirterek, bu dönemde fiziksel ve ruhsal dinlenmiş olarak yeni döneme başlamalarının doğru olduğunu söyledi. Öğrencilerin programında dinlenme, eğlenme ve çalışma olması gerektiğini, çalışmanın yarım saat-bir saat arası yeterli olduğunu ifade etti. Bu konuda aileler yol gösterici olmalı ve baskıdan kaçınmalıdır. Ders çalışma saati ve süresi belirlenirken çocuklarla ortak karar verilmesinin doğru olacağını belirtti.

Değerlendirme: Örnek olayda öğrencilerin ara tatillerini değerlendirmelerinde uzman klinik psikolog ailelere tavsiyelerde bulunmaktadır. Tatil öğrencilerin oyun, dinlenme, eğlenme ve çeşitli etkinlikler yapabileceği bir zaman dilimidir. Öğrencilerin bu dönemi sağlıklı bir şekilde geçirmesi önemlidir. Veliler de bu konuda bilinçli olmalıdır. Velilerin sorumlulukları arasında ihtiyaç duyduğunda öğrencinin ödevlerini yapabilmesi konusunda olanak sağlamak, gerekli açıklamaları yapmak, ancak; kendi yapması gereken ödevleri asla yapmamak bulunmaktadır. Velilerin çocuk ve öğrenci haklarına dikkat ederek ara tatil ve tatil dönemlerinin geçirilmesi konusunda dikkatli olmaları gerekmektedir.

Örnek Olay 4:...Belediyesi, öğrencilerin aldığı eğitime velilerin de katkı sağlaması için velilere yönelik çocuk gelişimi eğitimi verdi.Belediye Başkanı, ana-baba okulu programına katılan velilere teşekkür etti.

Değerlendirme: Veli sorumluluklarından bir diğeri okulun düzenleyeceği veli eğitim seminerlerine katılmaktır. Olayda Belediye velilere yönelik çocuk gelişimi eğitimi vermiştir. Velilerin çocuk ve gençlerin bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimleri konusunda eğitim almaları, bilinç kazanmaları gereklidir. Bu eğitimler sonucu çocuklarını daha iyi anlayabilecek, daha iyi iletişim kurabilecek, daha güzel zaman geçirebileceklerdir. Velilere teşekkür edilmesi güzeldir ayrıca bir katılım belgesi de verilebilir.

Örnek Olay 5: Bir ilimizin köyünde ara tatili fırsat bilen veli ve öğretmenler okulları yeniliyor.

Örnek Olay 6:.....İlçesi lisesinde gerçekleştirilen “Aşımızı olalım, okulumuzu koruyalım” kampanyasıyla okulun 30 öğretmeni, 12. Sınıfta okuyan 70 öğrenci ve 380 veli, korona virüs aşısı yaptırarak örnek davranış sergiledi. İlçe kaymakamı, sağlık müdürü, milli eğitim müdürü okula ziyaret ederek örnek aşılama kampanyasından dolayı paydaşlara teşekkür etti.

Örnek Olay 7: Bir ilimizde kan stoklarının azalması üzerine, ilkokul öğrencileri anne ve babalarını ikna ederek onları okul bahçesinde kan bağışında bulunmalarını sağladı.

Değerlendirme: Üç örnek olayda okul ve aile/ veli işbirliğinin olumlu örnekleri sunulmuştur. İlk örnek olayda köy okullarının yenilenmesinde veli ve öğretmen işbirliği yapılmış, okullar daha eğitime elverişli duruma gelmiştir. Okula maddi manevi her türlü katkıda bulunmak velilerin sorumluluklarındandır ve veliler bunu çok güzel bir biçimde yerine getirmişlerdir.

İkinci örnek olayda veliler aşı kampanyasına, üçüncü örnek olayda ise kan verme kampanyasına çocuklarının teşvikiyle katılmışlardır. Bu olumlu örneklerin artarak devam etmesinde yarar bulunmaktadır.

ALTINCI BÖLÜM

Eğitimde Bilişim Hukuku

İnsanlığın teknik, ekonomik ve toplumsal alanlardaki iletişimde kullandığı ve bilimin dayanağı olan bilginin özellikle elektronik makineler aracılığıyla düzenli ve akla uygun bir biçimde işlenmesine bilişim denir. Bilişim hukuku, bilişim teknolojilerinin kullanımıyla ortaya çıkan sorunları ve bu sorunlarla ilgili yasal düzenlemeleri kapsayan bir hukuk dalıdır. Eğitimde bilişim hukuku, dijital dünyada güvenli bir ortamın oluşturulmasına yardımcı olur, öğretmen ve öğrencilerin haklarını korur ve siber suçlarla mücadele eder. Eğitimde bilişim hukuku, öğrencilerin çevrimiçi ortamda güvende olmasını sağlar ve siber zorbalığı önler. Bilişim hukuku, öğretmenlerin elektronik içeriklerin telif haklarını korur ve dijital materyallerin yasal olarak kullanılmasını sağlar. Bilişim hukuku, siber suçları önlemeye ve hukuki yaptırımları uygulamaya yönelik mekanizmaları içerir (İpek ve Tunç, 2025).

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1: Öğrenci MEB'in not sistemine girerek kendi notlarını değiştirdi. Bir ilde lisede öğretmen, kendi telefonun şarjı bitmesi üzerine bir öğrencisinin telefonunu istedi. E-okul sistemine girerek bazı işlemler yaptı, işini bitirince telefonu öğrencisine iade etti.

Öğrenci, telefonda silinmeyen şifre ile sisteme girdi. Kendi notlarını ve devamsızlık durumunu değiştirdi. Arkadaşlarının ihbarı ile durumun okul yönetimi tarafından tespit edilmesi sonucu hakkında disiplin soruşturması başlatıldı. Ayrıca öğrenci adli işlemler için gözaltına alındı (İpek ve Tunç, 2025).

Değerlendirme: Olay eğitimde bilişim hukuku yoluyla işlenen disiplin suçu ile ilgilidir. Olayın başlangıcında öğretmenin e-okulla ilgili bir işlemi, öğrencisinin telefonundan yapması bulunmaktadır. E-okul sistemine giriş şifre ile olmaktadır ve öğretmen öğrencinin telefonuna şifre ile girip işlemi tamamladıktan sonra şifreyi silmesi gerekmektedir. Bu noktada şifre ya silinmemiş ya da silindi sanılıp teslim edilmiştir. Bu durumdan birinci derecede öğretmen sorumludur. Elbette öğretmen kötü niyetli değildir ve öğrencinin telefonunu kendi telefonunun şarjı bittiği için kullanmıştır. Öğrencini davranışı tamamen yanlıştır. Öğrenci, silinmeyen şifreyi silmeli ve yanlış davranışlara girmemelidir.

Olayı önce öğrenci arkadaşları fark etmiş ve durumu okul yönetimine bildirmiştir. Haksızlığa ortak olmayan öğrencilerin hak bilincinin gelişmiş olduğu belirtilebilir. Bunun üzerine okul yönetimi harekete geçmiş, disiplin soruşturması başlatmıştır.

MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 164. Maddesine göre resmi belgelerde değişiklik yapmak, okul değiştirme cezasını gerektiren davranışlardandır. Ayrıca öğrencinin davranışı adli yargıda bir ceza davasına da konu olabilecektir (İpek ve Tunç, 2025).

Olaydan öğretmenlere çok dikkatli olmaları, öğrencilere açık bir kapı bırakmamak gereği sonucu çıkmaktadır. Öğrencilere hak eğitimi, doğruluk, dürüstlük gibi değerler eğitimi verilmeye devam edilmelidir.

Örnek Olay 2: Uzaktan eğitim sürecinde bir üniversitede yapılan uzaktan sınavda öğrencinin yapay zekâyı kullanarak kopya yaptığı ortaya çıktı. Hakkında disiplin soruşturması açılan ve suçlu bulunan öğrenciye iki dönem okuldan uzaklaştırma cezası verildi. İdare mahkemesinde iptal davası açan öğrencinin bu isteği mahkeme tarafından reddedildi.

Değerlendirme: Yapay zekânın günlük yaşamda daha çok kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Yapay zekâ kullanımının faydaları olduğu gibi zararları da bulunmaktadır. Olayda öğrenci, kendi cevaplaması gereken sınav sorularını yapay zekâyâ sorarak cevaplamış, bir çeşit kopya davranışında bulunmuştur. Sınavın amacı, öğrencinin bilgisini ölçmektir. Ancak öğrencinin uygun olmayan davranışı bu amacın gerçekleşmesine engel olmuştur. Dersin sorumlusu sınav cevap kâğıdından şüphelenmiş, araştırma sonucu olayı ortaya çıkarmış ve durumu okul yönetimine iletmıştır. Açılan disiplin soruşturması sonucunda suçun sabit olduğu ortaya çıkmış ve öğrenciye uzaklaştırma cezası verilmiştir. Öğrenci bu kararı mahkemede iptal ettirmek istemiş ancak mahkeme bu talebi hukuka uygun olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Öğrenci sınavı kendi çabasıyla gerçekleştirmeli, hukuki olmayan yollara başvurmamalıdır (Tuna, 2025a).

Örnek Olay 3: Bir ülkede üniversitede dersin hocası öğrencilere vize notu yerine geçecek ders ödevi verdi. Ödevleri okuyup değerlendirdiğinde öğrencilerin tamamının AA (95-100) aldığını gördü. Bunun nedenini merak eden dersin hocası soruları yapay zekâ (chatcpt)'ya vermiş. Sonuç öğrencilerin cevapları ile büyük oranda benzer çıkmış. Bunun üzerine ders hocası final sınavını yüz yüze yapacağını ilan etmiş. Bunu öğrenen yaklaşık 20 öğrenci dersi bırakmış, 10 öğrenci finale gelmemiş, 5 öğrenci sıfır almış, sınav ortalaması 40'a düşmüş. 20 öğrenci dersten kalmış.

Değerlendirme: Yapay zekâ her geçen gün daha çok günlük hayatımızda yer almaktadır. Öğrencilere ödev verildiğinde ya da uzaktan sınav yapıldığında notlar abartılı bir biçimde yükselmektedir. Bu konuda eğitim paydaşlarının bilinçli olması, yapay zekâ okuryazarı olması gerekmektedir. Öncelikle eğitim programlarında düşünmeye dayalı dersler konulmalı/arttırılmalıdır. Örneğin "Kompozisyon" dersinde öğrencilere kendi fikirlerini yazma çalışmaları

yaptırılmalıdır. Eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılık gibi kavramlar mümkün olan her derste aktif olarak kullanılmalı, öğrenciler yaparak yaşayarak öğrenmelidir. Eğitimde tüm paydaşlara yapay zekâ okuryazarlığı eğitimleri verilmelidir.

Örnek Olay 4: Canlı yayında öğretmene hakaret eden öğrenciler için soruşturma açıldı. Bir lisede bir sınıfta öğrenciler sosyal medyada canlı yayın açarak türküler söylediler. Daha sonra aralarında çıkan tartışmada birbirlerine hakaret etmeye başlayınca, nöbetçi öğretmen öğrencileri uyararak, sakın olmalarını söyledi ve sınıftan dışarı çıkardı. Canlı yayına devam eden öğrenciler, nöbetçi öğretmene de hakaret ettiler. Bunun üzerine okul yönetimi harekete geçti ve öğrenciler hakkında disiplin soruşturması başlatıldı. Kameralar incelendi ve şahitler dinlendi. Sürecin devamında öğrencilere MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 164. Maddesine göre öğretmene hakaret ve bunu sosyal medyada paylaşmak nedeniyle okuldan 5 gün kısa süreli uzaklaştırma cezası aldılar (İpek ve Tunç, 2025).

Değerlendirme: Lise öğrencilerinin müzikle uğraşmaları, başkalarına zarar vermeyecek şekilde türkü söylemeleri olumlu kabul edilebilir. Öğrenciler mutlaka müzik, güzel sanatlar, spor gibi etkinliklere katılmalıdır. Olayda öğrencilerin türkü söylerken birbirleriyle kavgaya tutuşup hakaret etmeleri yanlıştır. Nöbetçi öğretmenin yaklaşımı doğrudur, olumludur. Ancak öğrencilerin yanlış davranışları onların ceza almalarına neden olmuştur. Öğrencilere hakları ve sorumlulukları aralıklarla yeniden hatırlatılmalıdır.

Örnek Olay 5: Fiziksel şiddete uğrayan 15 yaşındaki bir çocuğun sosyal medya haberine aynı yaşlarda bir lise öğrencisi 'suçlular hak ettiği cezayı almalı' şeklinde yorum yazmıştır. Bunun üzerine fiziksel şiddet uygulayan çocuğun arkadaşları, yorum yapan genci bir parka davet etmiş ve onu çeşitli yerlerinden darp etmişlerdir.

Değerlendirme: Çocuklar her türlü fiziksel istismardan korunmalıdır. Olayda fiziksel şiddete uğrayan 15 yaşındaki bir çocuk bulunmaktadır. Çocuklar-gençler arasında fiziksel şiddetin nedenleri, sonuçları ve önleme yolları araştırılmalıdır. Milli eğitim sisteminde öğrenciler milli ve manevi değerlere bağlı, insan haklarına saygılı bireyler olarak yetiştirilmektedir. Birbirlerine karşı şiddet davranışlarında bu özellikler görülmemektedir.

Suçta sürüklenen çocuklarla ilgili haberlerde medya daha bir özen göstermelidir. Olayda böyle bir habere lise öğrencisi yorum yazmış, düşüncesini açıklamıştır. Çocukların düşünme ve düşüncelerini açıklama hakları bulunmaktadır. Yorum bu çerçevede düşünülebilir. Ancak, şiddet uygulayan gencin arkadaşlarının bu yorumu hazmedemeyip yorum yapan genci darp etmeleri doğru değildir, hukuki sonuçları vardır. Zaten olayın devamında bu

gençler de emniyet güçleri tarafından yakalanmış ve mahkemeye sevk edilmişlerdir (Tuna, 2025a).

Örnek Olay 6: Lise öğrencisi, öğretmenini tahtada ders anlatırken onun yanına gelerek dans etmeye başladı. Öğretmen bu davranışa anlam veremedi ve şaşırdı. Başka bir öğrencinin videoya aldığı bu davranışın sosyal medyada paylaşım amaçlı olduğu öğrenildi. Öğretmen; “Gençler hata yapar, biz affederiz” dedi.

Başka bir lisede benzer bir olay yaşandı. Öğretmen ders anlatırken iki öğrenci tahtaya kalkarak dans etti. Öğrencilere müdahale etmeyen öğretmenin üzgün olduğu ve tutanak tuttuğu gözlemlendi.

Değerlendirme: Olayda lise öğrencilerinin sosyal medyada beğeni almak amacı açıkça görülmektedir. Ancak yapmış oldukları davranışlar sınıf disiplinini bozmakta, diğer arkadaşlarının öğrenmesine engel olmakta, öğretmenlerin itibarını zedelemekte ve öğretmenlerin mesleki yılgınlık göstermelerine neden olmaktadır. İlk olayda öğretmen çok sabırlı davranmış ve hoşgörü ile yaklaşmıştır. Ancak öğrencilerin davranışlarının sınırlandırılması gerektiği de gerçektir. Bu nedenle başta aileler olmak üzere, okul, medya, devlet çocukların/gençlerin bilinçlenmesinde ortak hareket etmelidir. İkinci olayda duruma üzülen öğretmen tutanak tutarak öğrencileri disipline vermek zorunda kalmıştır. Disiplin cezaları çoğu zaman caydırıcı olmamakta, sorun çözilememektedir.

Çocukların ve gençlerin izledikleri Reels videoları beyinde depomin etkisi meydana getirmekte ancak dikkat eksikliğine neden olmaktadır. Bu konuda önlemlerin alınması zorunludur (Tuna, 2025a).

Örnek Olay 7: ABD’de aralarında California, Colorado, Kentucky ve New Jersey’nin de bulunduğu eyaletler koalisyonu, Facebook ve Instagram’ın çocukları platforma bağımlı hale gelecek şekilde tasarlandığı iddiasıyla Facebook ve Instagram’ın sahibi Meta’ya karşı açılan tarihi davada yaklaşık 193 milyar dolar tazminat talep edecek (CNN TÜRK, 2026).

Değerlendirme: Haber, tarihi bir gelişme ile ilgilidir. Bilişim dünyasında çocukların güvenliği, özel hayatın gizliliği yasalarının ihlaline yönelik en kapsamlı bir dava olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal medya platformlarından bir kısmı bilerek, kasten çocukları bağımlı hale getirmek üzere tasarlanmaktadır. Bu durum çocuk gelişimine zararlıdır ve etkileri ömür boyu olmaktadır. Bu duruma son vermek üzere dava açılmış, dava görülmeye başlanmıştır. Davanın sonuçları emsal teşkil edebilecek ve dünya geneline yayılabilecektir. Ödenecek tazminatların büyük miktarlarda olması Meta’ya diğer şirketleri sınırlandırabilecektir.

Örnek Olay 8: Yeşilay Türkiye’nin en kapsamlı kumar raporunu açıkladı. Raporda kumara başlama yaşı 15’e kadar düştü. Türkiye’de 15 yaş ve üzeri nüfusun %10’undan fazlası hayatında en az bir kez kumar oynamış durumda.

Dijitalleşmenin, kumar ürünlerini mobil cihazlar aracılığıyla her an erişilebilir hâle getirdiği belirtiliyor.11–17 yaş arası gençlerin %80'i kumarı eğlenceli bir aktivite olarak değerlendiriyor. Ergenlerde en sık görülen kumar türleri çevrim içi kumar ve lisansı olmayan bahis uygulamaları (Yeşilay, 2025).

Değerlendirme: Öğrencileri bekleyen tehlikeler arasında kumar, özellikle sanal kumar bulunmaktadır. Kumara başlama yaşı düşmekte, cep telefonlarının yaygınlaşmasıyla öğrenciler arasında sanal kumara erişim kolaylaşmaktadır. Konunun en ilginç yanı öğrencilerin % 80'inin kumarı eğlenceli bir aktivite olarak görmesidir. MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 164. Maddesine göre kumar oynamaya yarayan araç-gereç ve doküman bulundurmamak kınama cezasını gerektiren davranışlardandır (İpek ve Tunç, 2025). Öğrencilere bu konuda aydınlatıcı çalışmalar yapılmakta ve eğitimler verilmektedir. Bu çalışmaların düzenli yapılmasında yarar bulunmaktadır.

Örnek Olay 9: Bir okulda okul müdür yardımcısının okula bağlı olan elektronik aletleri satarak sanal bahis oynadığı iddia edildi. Okul müdür yardımcısı hakkında soruşturma açıldı.

Değerlendirme: Olayda iki ayrı suç söz konusudur. Birinci olarak okula bağlı olan bütün eşyalar kayıt altına alınarak sisteme işlenmelidir. Bu mallar artık özel mal değil kamu malı olarak değerlendirilir. Okul müdür yardımcısının bu malları satması zimmet ve görevi kötüye kullanma suçlarına girebilir. Bunun yanında elde edilen para ile sanal kumar oynaması da zimmet, yasa dışı bahis suçlarına girebilir. Disiplin soruşturması ve adli soruşturma sonuçlarına göre çeşitli cezalar alması mümkündür.

Örnek Olay 10: Milli Eğitim Bakanı, Eğitim Bilişim Ağı (EBA)'nın içerik ve niteliğinin artırılması için uğraştıklarını, EBA ağına milyonlarca içerik olduğunu belirtti (TCMEB, 2023, 17 Ekim).

Değerlendirme: MEB EBA (Eğitim Bilişim Ağı), Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere ve öğretmenlere sunulan tamamen ücretsiz, güvenilir bir çevrim içi eğitim ve sosyal öğrenme platformudur. Sistem; ders kitapları, videolar, testler, canlı dersler ve kişiselleştirilmiş öğrenme içerikleri barındırır. Teknolojinin eğitime uyumunu sağlamak, fırsat eşitliği yaratmak ve öğrencilerin derslerine interaktif bir şekilde destek olma amaçlanmaktadır. Okul öncesinden 12. sınıfa kadar tüm öğrenciler, öğretmenler ve veliler kullanıcı olabilmektedir. Ders videoları izleme, konu anlatımları okuma, çevrimiçi sınavlar çözme ve öğretmenler tarafından oluşturulan canlı derslere katılma kullanım alanları bulunmaktadır. EBA, eğitimde bilişim hukukundan yararlanmaya olumlu örnek olarak gösterilebilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Eğitim Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği

Eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği (İSG) (Balay ve Aytaç, 2025); öğrenci, öğretmen, diğer çalışanlar ve hatta ziyaretçilerin eğitim kurumlarında oluşan veya oluşabilecek tehlikelerden ve çalışanların sağlığına zarar verebilecek tehlike kaynaklarından korunması ile eğitim kurumlarında verimin artırılmasını hedef alan sistemli ve bilimsel çalışmalardır.

Okulda İSG hizmetlerinin yürütülmesi okul müdürünün görevlerinden biridir. İSG Kanunu bağlamında işveren sıfatıyla okul yöneticileri, çalışanlar bağlamında da öğretmenler ve diğer çalışanlar kanun ve yönetmeliklerdeki hususları uygulamakla yükümlüdür. Okul çalışanları ve öğrencilerine İSG konusunda farkındalık yaratma, bu farkındalığı kalıcı bir kültüre dönüştürme noktasında okul yöneticilerine önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu gerekçeden hareketle okullarda işveren ve işveren vekili konumundaki müdür ve müdür yardımcıları İSG eğitimlerini eksiksiz olarak almak zorundadır (Balay ve Aytaç, 2025).

Okul çalışanları ve öğrencilerde iş sağlığı ve güvenliği bilincinin uyandırılması, okullarda herhangi bir kaza ve hastalık riskinin oluşmaması için tüm çalışmaların planlı ve koordineli biçimde yürütülmesi, bunu sağlamak üzere okulun kendi çalışanlarından oluşan Risk Değerlendirme Ekiplerinin oluşturulması ve bu ekiplerin okulların risk analizlerinin periyodik olarak yapmaları gerekmektedir. Ayrıca sınıflardaki dolaplar sabitlenmekte, merdiven boşluklarına fileler gerilmekte, fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik risk etmenlerine karşı bir dizi önlemler alınmaktadır (Balay ve Aytaç, 2025).

Okullarda yangın, deprem, doğal afet vb. durumlara karşı okul binalarında yangın tüpü bulundurulması, yangın merdivenleri yapılması, tahliye planlarının asılması, acil yönlendirme levhalarının takılması ve benzeri önlemler de İSG kapsamında okul yöneticilerinin yerine getirmesi gereken görev ve sorumluluklardır.

Bunun dışında okul binalarında alınan tedbirlere ilave olarak öğrenci ve çalışanlara yönelik tatbikatlar yapılmakta, acil durum ekipleri belirlenmekte, çalışanların ilk yardım, yangın ve benzeri konularda hizmet içi eğitimlere katılması sağlanmaktadır (Balay ve Aytaç, 2025).

Örnek Olay İncelemeleri

Örnek Olay 1: Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda 2025-2026 Eğitim ve Öğretim Yılı'nda güz dönemi için temizlik ve güvenlik görevlisi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla personel alımları yapıldı.

Bahar dönemi için, kadrolu olmayan, ancak sabit ve uzun süreli istihdam sağlayan modele geçilecek. 2026 bütçesinde bu modele yer ayrıldı ve 70 bin civarında personel alımı yapılması gündeme geldi (Kamu Bilgisi, 2026, 1 Eylül).

Değerlendirme: Eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği önemli konular arasında yer alır. Okulların temiz olması için yeteri kadar temizlik görevlisinin istihdamı zorunludur. Aynı şekilde okul güvenliği için güvenlik görevlisi istihdamının ihtiyacı karşılayacak derecede olması gerekmektedir.

Eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim personellerine eğitimler verilmektedir. Eğitim paydaşlarından olan öğrencilere ve velilere de bu tür eğitimlerin verilmesi, okulları daha sağlıklı ve güvenli hale getirecektir.

Örnek Olay 2: Okul çıkışı servise binmek isteyen 2. Sınıf öğrencisi, başka bir servis minibüsünün çarpması sonucu yaralandı. Şoför tutuklanırken, öğrenci velisi şoförden şikâyetçi oldu.

Değerlendirme: Okula servisle gelen ve servisle giden öğrenciler bulunmaktadır. Bu öğrencilerin güvenli bir biçimde servise binmeleri, emniyet kemerlerini takmaları, şoförlerin kurallara uygun araç kullanmaları, öğrencileri güvenli şekilde araçtan inmelerinin sağlanması, nöbetçi öğretmenlerin sorumlulukları önemli konulardandır. Olayda bu kurallardan bir kısmına uyulmadığı anlaşılmaktadır. İlgililerin özellikle çocuk ve ergen psikolojisini iyi bilmeleri gerekmekte, okul giriş ve çıkışlarında bu psikolojiyi göz önünde bulundurarak hareket etmeleri söz konusu olmalıdır.

Örnek Olay 3: Kanada’da bir lisede silahlı saldırı düzenlendi. Saldırgan dâhil en az otuz kişi yaralandı. Saldırganın eski bir öğrenci olduğu saptandı. Saldırganın silahı okula nasıl soktuğu henüz anlaşılamadı.

Değerlendirme: Olayda okullarda güvenlik görevlilerinin görevlerini yerine getirmelerinin ne kadar önemli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Saldırgan öğrencinin okula girişte kontrol edilmesi, silahının bulunarak alıkonulması, saldırırganın emniyet birimlerine bildirilmesi durumunda olayın gerçekleşmeyebileceği ifade edilebilir.

Örnek Olay 4: Milli Eğitim Bakanlığı okul güvenliği için yedi basamaklı yeni tedbirleri duyurdu (TRT Haber, 2026):

1. Çocukları hedef alan riskler yapay zekâ ile analiz edilecek.
2. Bakanlıklar arası veri paylaşımı ve işbirliği güçlendirilecek.
3. Aile ve okul arasında irtibat sağlamlaştıracak.
4. Veli destek ve dayanışma hattı devreye alınacak.
5. Öğretmenlere kriz yönetimi eğitimleri verilecek.
6. Öğrenciler için psikososyal destek mekanizması güçlendirilecek.
7. Şiddeti özendiren içeriklere karşı takip ve denetim arttırılacak”.

Değerlendirme: Örnekte okul güvenliği ile ilgili alınacak önlemler adım adım açıklanmaktadır. Burada okul, aile, bakanlıklar, öğretmen, öğrenci, psikolojik destek birimlerinin işbirliği düzenlemeleri bulunmaktadır. Çocukları hedef alan risklerin yapay zekâ destekli analizi önlemsel model olarak adlandırılabilir. Olay meydana gelmeden ortaya çıkarılması doğru bir adımdır. Okul güvenliği konusunda bütün bakanlıkların işbirliği, bunun yanında okul aile işbirliğinin artırılması son derece önemlidir. Çocuğun ilk eğitim yeri aile, ilk öğretmenleri anne ve babasıdır. Aile çocuk yetiştirmede bilinçli olmalı ve okuldan destek almalıdır. Öğretmenlere kriz yönetimi eğitimleri, okulda karşılaşacakları durumlara hazırlayıcı eğitimlerdir. Okullarda meydana gelen olumsuz durumlar için öğrencilere psikososyal destek verilmesi gerekmektedir. Bakanlıkların şiddeti özendirici içerikleri takip etmesi, denetimde bulunması ve zararlı içeriklerin yasaklanması, bunları üretenlerin cezalandırılması okul güvenliğinde önlemsel modelin uygulanmasında önemli adımlardır. Bunun yanında ailelerin çocuklarının sosyal medya takibi, denetimi okul güvenliğini arttırmada son derece etkili bir yoldur ve asla göz ardı edilmemeli, vazgeçilmemelidir.

Örnek Olay 5: TBMM Genel Kurulu, 15 yaşını doldurmamış çocukların sosyal medya platformlarına erişimini yasaklayan düzenlemeyi kabul etti. Yeni kanunla birlikte sosyal ağ sağlayıcılar, 15 yaş altındaki kullanıcılara hizmet sunamayacak ve yaş doğrulama dâhil gerekli tedbirleri almakla yükümlü olacak (Bloomberg HT, 2026).

Değerlendirme: Okul güvenliği evde başlar. Çocukların ilk eğitim kurumu ailedir. Aile, çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, ahlaki gelişiminin sağlıklı olmasından sorumludur. Sürekli oyun oynayan, reels (kısa) video izleyen, sosyal medya ortamlarında uzun süre kalan çocuklar teknoloji bağımlısı olmakta, zararlı içeriklere maruz kalmaktadır. Gerçek dünya ile sanal dünya iç içe geçmekte, karıştırılmaktadır. Zararlı içerikler izlene izlene, zararlı oyunlar oynana oynana, zararlı gruplar içinde yer alan çocuklar adeta zehirlenmekte, suça sürüklenmektedir.

Çocuklara yönelik 15 yaş altına getirilen sosyal medya yasağı isabetlidir, çocuklarımızı, gençliğimizi ve geleceğimizi korumaya yönelik bir önlem olarak değerlendirilebilir. Çocukların sağlıklı gelişimi için, çocuklar zararlı içeriklerden uzak olmalı, spor, sanat, müzik, kitap okuma, fidan dikme gibi etkinliklere yönelmelidir. Çocuklar, gençler ellerine bıçak, muşta, silah almak ve taşımak yerine, kalem, defter, kitap, top, bağlama, gitar, keman almalı, taşımak ve kullanmalıdır. Kürek kullanarak fidan dikimi ile uğraşmalı, güvercinlere yem, kedi ve köpeklere yiyecek vermelidir.

Örnek Olay 6: Beş-altı ortaokul öğrencisi, okullarından yangın tüpünü alarak parka götürmüş, parkta birbirine sıkarak yaralanmalarına neden olmuş ve hastaneye kaldırılmıştır.

Değerlendirme: Oyun, çocukların hakkıdır ancak bunun sınırları bulunmaktadır. Olayda öğrenciler merak sonucu yangın tüpünü okuldan izinsiz almış, parka götürmüşlerdir. Bu yanlış bir davranıştır, hukuka aykırıdır ve disiplin konuları içine girer. İkinci olarak yangın tüpünü birbirine sıkmaları doğru bir oyun değildir. Aksine birbirlerine zarar vererek sağlıklarını tehlikeye atmışlardır. Bu konuda öğrencilere haklarının sınırları ve birbirlerine zarar vermemeleri öğretilmelidir (Tuna, 2025a).

Örnek Olay 7: Bir yükseköğretim okulunda AFAD ile işbirliği çerçevesinde deprem tatbikatı yapıldı. Önce kurum öğretim elemanlarına kurs verildi ve tatbikat planı açıklandı. Buna göre sabah saat 10.30 da ders esnasında sirenler çaldı, öğrenci ve ders hocaların büyük çoğunluğu sıra halinde toplanma alanına gittiler. Bir-iki sınıfın ders işlemeye devam ettiği görüldü. Ders hocalarına konu sorulduğunda “benim dersim daha önemli, müfredatı yetiştirmem gerekiyor” cevabı alındı.

Değerlendirme: Olayda okul güvenliği anlamında deprem tatbikatı yapılmıştır. Yöneticiler ve AFAD işbirliği yapmış, öğretim elemanları kurs almış ve tatbikat başarılı bir biçimde yapılmıştır. Deprem anında nasıl hareket edilmesi gerektiği bizzat yaparak yaşayarak öğrenilmiştir.

Bunun yanında tatbikata katılmayan bir-iki öğretim elemanı yanlış davranmıştır. Tatbikat can güvenliği için yapılmaktadır, önce insanların yaşama hakkı gelir. Öğretim elemanları öğrencilerinin can güvenliğinden sorumludur ve öğrencilerinin yaşamını tehlikeye atamaz. Eğitim hakkı da önemlidir ancak yaşama hakkından sonra geldiği herkes tarafından bilinmektedir. Tatbikata katılmayan öğretim elemanları uyarılmalıdır.

Örnek Olay 8: Bir ilimizin ilkokulunda yapılan deprem tatbikatında, ilkokul öğrencileri çalınan siren üzerine dışarı çıkmaya başladı. İki öğrenci, sınıftaki özel gereksinimli arkadaşlarını hatırlayınca geri döndü ve onu kollarından tutarak dışarı çıkardılar. Kameralara yansıyan görüntü yürekleri ısıttı.

Değerlendirme: Olumlu örnek olayda, öğrencilerin birbirlerine olan yardımı görülmektedir. Öğrencilerin sadece kendilerini değil başka arkadaşlarını da düşünmeleri diğerkâmlık değerinin ete kemiğe bürünmüş hali olarak gözler önüne serilmiş halidir. Bunun yanında sınıf öğretmenin böyle bir planlama yapması gereklidir, ya kendisi ya da bazı öğrenciler özel gereksinimli öğrencilerden sorumlu olmalı, onlara yardım etmelidir.

Örnek Olay 9: Almanya’da bir okulda iki öğrencinin yaralandığı silahlı ve bıçaklı saldırıda Türkçe öğretmeni, öğrencileri hızla güvenli bir alana götürdü ve

ailelerini bilgilendirdi. Türkçe öğretmeni bu davranışından dolayı ödüllendirildi (kirsehirhabernet, 2026, 19 Temmuz).

Değerlendirme: Olay okul güvenliğinin önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Öğrencilerden bazılarının silahlı ve bıçaklı olarak okulda saldırıda bulunması okulun güvenliği konusunda eksikliklerin olduğunu göstermektedir. Bu konuda yetkililerin ciddi önlemler alması gerekmektedir. Bunun yanında okul personellerinden Türkçe öğretmenin okul güvenliği konusunda eğitim aldığı anlaşılmaktadır. Türkçe öğretmeni olay başlar başlamaz soğukkanlı bir biçimde panik yapmadan öğrencilerini güvenli bir alana götürmüş ve öğrencilerin ailelerine haber vermiştir. Yapmış olduğu davranışlar son derece doğrudur ve Türkçe öğretmeni, gösterdiği örnek davranışlarından dolayı okul yönetimince ödüllendirilmiştir.

Örnek Olay 10: Pansiyonlu bir lisede bodrum katında su kaçağı arızası çıkmış, okul yöneticileri sorunu çözmeye çalışmış, sorun çözülmeyince durumu üst birimlere bildirmiştir. Okul yöneticileri mesai içi ve dışında her on iki saatte kaçağı kontrol etmiş, geçici çözüm olarak dalgıç su pompası ile suyu tahliye etmeye çalışmıştır. Bu kontrol ve çalışma dokuz günlük resmi bayram tatilinde de devam etmiştir. Daha sonra gelen ödenek ile arıza giderilmiş, pansiyonlu okul güçlendirilmiştir.

Değerlendirme: Okullarda elektrik, su, doğalgaz gibi çeşitli arızalar meydana gelebilmektedir. Okul güvenliği açısından bu arızaların giderilmesi yöneticilerin ve teknik elemanların görevleri arasındadır. Olayda okul yönetimi su kaçağı arızasını yapmış olduğu denetimlerde fark etmiş ve hemen çözüm yollarına başvurmuştur. Durumu üst makamlara bildirmesi, ödenek gelinceye kadar geçici çözüm bulması takdire değerdir. Resmi tatillerde dahi arızayı takip etmeleri okul yöneticilerin örgütsel vatandaşlık davranışı sergilediklerini göstermektedir. Nihayetinde ödeneğin gelmesi ile kalıcı çözüm ve pansiyonlu okulun güçlendirilmesi okul güvenliği için örnek çözümlerdir.

SONUÇ

Eğitim Hukuku Eğitimi Sorunları ve Çözüm Önerileri

Eğitim Hukuku eğitiminde Türkiye’de geçmişten günümüze inişli çıkışlı bir serüven yaşandığı belirtilebilir. Kimi zaman lisans dersi olarak eğitim fakültelerinde yer alırken, özellikle uzun zaman lisansüstü eğitimde kendine yer bulabilmiştir. Bu konuda Prof. Dr. Emine Akyüz, Prof. Dr. Yasemin Karaman Kepenekci ve adını yazamadığımız birçok bilim insanı bu konuda takdire değer çaba harcamışlardır.

Eğitim Hukukunun lisansüstü dersler arasında yer alması sonucu birçok yüksek lisans ve doktora tez çalışması yapılmış, alana bilimsel katkı sağlanmıştır. Bu çalışmalardan bir kısmı kitap olarak düzenlenip yayınlanmıştır.

Eğitim Hukukunun eğitim fakülteleri lisans programlarına 2018 yılında seçmeli ders olarak girmesi olumlu bir gelişmedir. Bu çerçevede öğretmen adayları bu dersin konuları ile tanışmakta, temel bilgiler edinmekte, günlük yaşamda kullanma fırsatı bulabilmektedir. Eğitim Hukuku ile ilgili ulusal ve uluslararası alanyazın artmış, onlarca ve daha fazla eser yayınlanmış ve yayınlanmaya devam etmektedir. Ancak Hukuk Fakülteleri ders programlarında bu adda bir ders bulunmamaktadır. Eğitim Hukuku ders konuları Anayasa, Yönetim Hukuku, Medeni Hukuk, İnsan Hakları Hukuku gibi derslerin içine serpiştirilmiş durumdadır. Müstakil olarak Eğitim Hukuku dersinin olması bu alanı güçlendirecektir.

Akademiye Giriş Sınavı konuları arasında %10 oranında mevzuattan sorular gelmekte (2025 ve 2026 yılları için 8 soru), bu sınava girecek öğrenciler için özel bir ilgi oluşmaktadır. Öğrencilerin sadece sınav için bu konuları öğrenmesi yeterli değildir. Eğitim Hukuku yaşam boyu gerekli bir hukuk dalıdır.

Milli Eğitim Akademisinden önce uygulanan aday öğretmenlik sisteminde, öğretmen adayları bir yıl süren eğitim içinde mevzuat ve eğitim hukuku dersleri almaktaydılar. Milli Eğitim Akademisinde sürdürülen takvime göre Akademi bünyesinde eğitim ve uygulama merkezlerine yerleştirilen öğretmen adayları dört dönem eğitim almaktadır. Dört dönem uygulanan programlar arasında Eğitim Hukuku ile doğrudan ya da dolaylı ilgili konuları görmektedirler.

Eğitim Hukukunun temelini oluşturan eğitim mevzuatı ile ilgili yapılan bir çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır (Topsakal, 2018):

Çalışmada, Türk eğitim mevzuatının genel olarak normlar hiyerarşisine uygun olduğu, istisna olarak normlar hiyerarşisine aykırı olan düzenlemelerin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir bütün olarak incelendiğinde Türk eğitim mevzuatı metinlerinin kısa ve anlaşılır hükümleri kadar; uzun ve anlaşılması güç düzenlemelerinin de bulunduğu saptanmıştır. Türk eğitim mevzuatı hazırlanırken,

mevzuatın herhangi bir tereddüde yol açmayacak açıklıkta düzenlenmesi ilkesine genel olarak uyulmaya çalışıldığı görülmekle birlikte; tereddüde düşüren hatta birbiriyle çelişen düzenlemelere de rastlanılmıştır. Türk eğitim mevzuatının hazırlanması sürecine toplumun birçok kesiminden paydaşların katıldığı ve Milli Eğitim Şura Kararlarından yararlanıldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte ilgili kişi ve kuruluşların görüşünün alınması uygulamasının Türk eğitim mevzuatına yaygınlaştırılmadığı saptanmıştır. Karaman Kepenekci'nin (2004) çalışmasında da benzer bir şekilde eğitim mevzuatının yeterli olmadığı, uygulamada sorunlar yaşandığı, güncel olmadığı, dilinin sade olmadığı, hazırlanmasında paydaşların görüşlerinin alınmadığı, dağınık olduğu, sık sık değiştiği, maddelerin yoruma açık olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Diğer bir husus ise hukuk dilinin anlaşılabilirliği ile ilgilidir. Hukuk dili farklıdır; mevzuatı roman gibi okumak mümkün değildir. Mevzuatın geniş ve dağınık oluşu okumayı, anlamayı, öğrenmeyi güçleştirmektedir. Eğitim mevzuatını bilme işi genelde “başkalarına” örneğin okul müdürlerine ve müdür yardımcılara bırakılmaktadır (Uluğ, 1986). Kendilerini iyi yetiştirmiş eğitim yöneticileri mevzuata hâkim olmakta, bu konuda görüş soran eğitim paydaşlarına yardımcı olmaktadır. Eğitim mevzuatına soğuk olan, çoğu zaman gözünde büyüten paydaşlarda genel olarak mevzuata, özelde eğitim mevzuatını anlayamama, uzak durma söz konusu olmaktadır (Erdin, 2008¹). Hakların öğrenilmesinde sadece bir kanunu okumak yetmemekte; konu ile ilgili birden çok yasal düzenlemeyi incelemek gerekebilmektedir. Bu tarz bir incelemeyi yapabilmek için tüm MEB ve YÖK mevzuatı ile ilgili temel bir hukuk eğitiminin verilmesi doğru olacaktır. Bu eğitimin ise hem örgün hem de yaygın eğitim çalışmalarıyla MEB ve YÖK kapsamında başta öğrenci, öğretmen, veli, yönetici olmak üzere tüm paydaşlara verilmesi gerekmektedir (Topsakal, 2018). Böylece eğitim hukuku bilinebilecek, atılacak adımlar, alınacak kararlar, yapılacak uygulamalar daha yasal olacaktır.

Eğitim mevzuatının sık sık değişmesi yerine, ihtiyaç saptaması yapılarak ve pilot uygulama sonucu değiştirilmesi daha doğru olacaktır. Sık değişme durumunda eğitim mevzuatına karşı bir güvensizlik oluşmakta, paydaşlar mutsuz ve huzursuz olmaktadır. Günümüzde eğitim kademelerine girişte ve sınav saatleri uygulamalarında sık sık yapılan düzenlemeler buna bir örnektir (Mebpersonel, 2017). Eğitim hukuku ve temeli olan eğitim mevzuatı, eğitim paydaşlarının yaşamını zorlaştırmak yerine kolaylaştırmalı, eğitim kalitesini arttırmalıdır (Topsakal, 2018).

Uluslararası metinlerde eğitim hukuku alanında önemli gelişmeler olmuş, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Avrupa Birliği Antlaşmaları Türkiye’de kabul edilerek yasa gücünü almıştır. Eğitim paydaşlarının yasa gücü taşıyan bu metinlerden haberdar olması

gerekmektedir. Özellikle Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’yi başta eğitim yöneticileri olmak üzere, öğretmenler, veliler ve öğrencilerin öğrenmesi zorunludur. Çocuk haklarını bilmeden çocuk-öğrenci eğitimi yapmak sağlıklı olmayacaktır. Bu eğitimlerde düzeye göre seminer, konferans, kurs, ders verilmesi önemlidir. Örneğin çocuklar için okulöncesinde “Çocuğum Haklarım Var” gibi, kısa cümlelerle eğitimlerin verilmesi memnuniyet vericidir. Hakların yanında sorumlulukların da öğretilmesi bu eğitimlerin değerini arttırmaktadır. Bu tür eğitimlerin her eğitim kademesi için düzenlenmesi takdire değerdir ve bu çalışmaların ciddi bir biçimde devam etmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin hakları ve sorumlulukları açısından ilkokuldan liseye, yükseköğretime kadar çeşitli derslerde haklar ve sorumluluklar öğretilmeye çalışılmaktadır. Eğitim programları incelendiğinde ilkokul 4. Sınıf için konu başlıkları “Çocuk Olarak Haklarımla Varım, Hayatımda Eşitlik ve Adalet, Etkin Bir Vatandaşım, Hayatımda Demokrasi” bulunmaktadır (TC MEB, 2024; Tuna, 2024). Ortaokullarda 6,7 ve 8. Sınıflar için seçmeli Hukuk ve Adalet Dersinde; yaşamımızda hukuk ve adalet, haklarımız ve sorumluluklarımız, hukuki sorunlarımız, hukuki çözümlerimiz üniteleri bulunmaktadır (MEB, 2017; Tuna, 2024). Ortaöğretim programında 9. Sınıf için; demokratik sistem ve yaşayan demokrasi, insan hak ve özgürlükleri, demokrasiyi yaşamak: aktif vatandaşlık, çeşitliliğe çoğulcu bakış, barış ve uzlaşma temaları yer almaktadır (MEB, 2024; Tuna, 2024). Programlarda geniş bir biçimde çocuk hakları eğitimine yer verildiği belirtilebilir.

Milyonlarca öğrencinin bunları öğrenmesi, uygulaması ülkemiz adına sevindiricidir. Türkiye’de olumlu örneklerden çok azı haber değeri taşımakta, haberlerde yer almaktadır. Olumsuz örnekler ise haberlerin, örnek olayların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Kimi olumsuz örneklerin birkaç kez tekrarı infiale yol açabilmektedir. Çocuklara eğitim vermek öncelikle anne ve babalara düşen bir görevdir. Anne ve babalar çocuklarının gelişimi, eğitimi konusunda bilinçli olduklarında, çocuklarına milli ve manevi değerleri kazandırdıklarında sağlıklı toplum meydana gelecek, olumsuz örnekler azalacaktır. Okulda öğretmenler ve eğitim yöneticileri çocuk hakları eğitimi ve uygulamalarını pekiştirmeye devam etmelidir. Medya ve sosyal medyaya bu konuda düşen sorumluluklar da son derece önemlidir. Son dönemde suça sürüklenen çocuklar ve medya ve sosyal medyanın denetimi konularında önemli adımlar atılmış, politikalar geliştirilmiştir. Bu çalışmalar sağlıklı çocuklar, sağlıklı toplum, sağlıklı gelecek için son derece önemlidir.

Öğretmenlerin hakları ve sorumlulukları olarak yeni düzenleme ile öğretmenlikte Milli Eğitim Akademisinde dört dönem eğitim verilmeye başlanmıştır. Uygulamanın olumlu-olumsuz yönleri ilerleyen dönemlerde ortaya

çıkacaktır. Bu konuda MEB'in üniversiteler ve eğitim fakülteleri ile işbirliği yapması olumlu olacaktır. Son dönemde öğretmenlik itibarının azalması yönünde görüş yaygınlaşmaya başlamıştır. Özellikle velilerin öğretmen ve yöneticilere yönelik olumsuz söz ve davranışları bu görüşü kanıtlar niteliktedir. Bir çözüm olması bağlamında MEB, yeni genelge ile birtakım önlemler almış, okullarda güvenliği arttırma ve randevulu sistem ile konu düzeltilmeye çalışılmıştır. Bu uygulamaların başarılı olup olmadığını süreç gösterecektir. Ancak öğretmenlere, eğitim yöneticilerine saygı zorunludur, bunu bütün eğitim paydaşları sağlamalıdır. Bireysel olumsuzluklar genelleştirilmemeli, onlarla ilgili hukuki yollara başvurulmalı, hukuki çözümler tatmin edici olmalı, bir zihniyet değişimi yaşanmalıdır. Memurlara yapılan doğum izni gibi olumlu düzenlemelerden öğretmenler de yararlanmaktadır, haklar daha da genişletilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

Eğitim yönetici ve deneticilerin hakları ve sorumluluklarında eğitim hukukunu en iyi bilen ve genel anlamda uygulayan paydaşlar bu guruptur. Konumları itibariyle görev ve sorumlulukları bunu gerektirmektedir. Özellikle son dönemlerde eğitim yönetici ve deneticilerin eğitimsel/ öğretimsel liderlik özelliklerini daha çok sergiledikleri görülmektedir. Türkiye'de örgün eğitimde yetmiş beş bine yakın okulda, bu okulların iki-üç katı yönetici ve okulları denetleyen denetici bulunmaktadır. Yaygın eğitim ve yükseköğretim de dâhil edilince sayı artmaktadır. Eğitim yönetici ve deneticilerin olumlu uygulamaları gündemde az yer almakta, olumsuzluklar az olmakla birlikte gündemde ön plana çıkmakta/ çıkarılmaktadır. Eğitim yönetici ve deneticileri de insandır, hata yapabilir. Önemli olan hataları kabul etmek, ders almak ve tekrarlamamaktır. Varsa, bir sepetteki çürük elmalar yetkililer tarafından temizlenmektedir/ temizlenmelidir. Eğitim yönetici ve deneticilerin (ayrıca öğretmenlerin) lisansüstü eğitim yapmaları konusunda MEB, üniversiteler ile işbirliği yapmalıdır. Milli Eğitim Akademisinde son dönemde uygulanan Eğitim yöneticilerine yönelik program bazı eksikleri olmakla birlikte olumludur, geliştirilerek devam etmelidir. Türk Eğitim Sistemi'nde deneticilerin sayısı arttırılmalı, denetimler daha etkili ve verimli duruma getirilmelidir.

Velilerin hakları ve sorumlulukları konusunda öncelikle aile ilk eğitim kurumu, anne ve baba ilk öğretmendir. Anne ve babalar daha evlenmeden önce aile, eş, çocuk görev ve sorumlulukları konusunda eğitim almalı ve bilinçli olmalıdır. Veliler kendilerini sürekli okuyarak, öğrenerek, eğitim alarak geliştirmelidir. Eğitim hukukunu bilen veliler çocuklarına, eğitim paydaşlarına daha çok yardımcı olmaktadır. Elbette öğretmen ve yöneticilerin çocuk, öğrenci haklarına riayet etmesi, şiddetten uzak olması, olumlu iletişim kurması önemlidir. Öğrencilerin hak ve sorumluluklarını öğrenmesi ve bunlara uyması da

zorunludur. Görüldüğü gibi konular zincirleme birbirini etkilemektedir. Bütün paydaşlar üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları yaptıklarında sorunların en aza ineceği, eğitim sisteminin daha etkili ve verimli olacağı belirtilebilir.

Eğitimde bilişim hukuku günümüzde eğitim paydaşlarını etkileyen, gelecekte de etkileyecek olan bir konudur. Örnek olayların birçoğunda bu konu yer almakta, özentî, bağımlılık, haz alma ve benzeri nedenlerle teknolojinin sağlıksız, kötü kullanımı söz konusu olmaktadır. Bu durum günlük yaşam kalitesini olumsuz etkilemekte, eğitim paydaşlarının şikâyetleri artmaktadır. Bu tehlikeyi gören yetkililer sosyal medya sınırlamasına gitmiş, eğitim hukukuna yeni bir anlayış getirmiştir. Bu sürecin uygulanması zaman alacak olmakla birlikte, sonuçlarının daha olumlu olacağı ifade edilebilir. Öğrencilere adabı muaşeret, görgü ve nezaket kuralları dersleri sonucu sosyal medya ahlakının öğretilmesi de önemli kazanımlardır. Eğitimde eğitim teknolojilerin kullanımı, çeşitli platformların eğitici içerik üretimi sonucu eğitim paydaşlarının öğrenmelerinde önemli gelişmeler olmuştur.

Eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği eğitim hukukunun en önemli konuları arasında yer alır. Yaşama hakkı her bireyin en temel, en doğal hakkıdır ve eğitim kurumları güvenli yerler olmak zorundadır. Eğitim paydaşları eğitim kurumlarında güven içinde, zarar görmeden, zarar vermeden eğitim ve öğretimden yararlanmalı, görev ve sorumluluklarını yerine getirmelidir. Bu konuda her paydaş elini taşın altına koymalı, üzerine düşen her ne varsa yapmalıdır. Bu konuda yetkililerin son dönemde aldığı okullarda güvenlikçi sayılarının artması, okullara girişte kartlı sisteme geçiş, veliler ve ziyaretçiler için randevulu sistemin getirilmesi gibi yenilikler önemli gelişmelerdir. Bu kurallara her paydaşın uyması, eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliğini güçlendirecektir. Eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitimlerin artan bir şekilde paydaşlara verilmesine devam edilmelidir. Yetkililer soruna dayalı çözümler bulmakla birlikte, sorun ortaya çıkmadan önlem alma modelini de etkili bir biçimde kullanmalıdır.

Eğitim hukuku eğitiminin etkili olması tüm eğitim paydaşlarının ortak çabası sonucu mümkündür. Bu çaba sonucu sağlıklı, etkili ve verimli eğitim sistemine, eğitilmiş ve öğrenme çıktılarını yaşamına uygulayan bireylere ulaşmak söz konusu olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, E. (2020). *Çocuk hukuku*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Akyüz, E. (2006). Eğitimin hukuki temelleri. *Eğitim bilimine giriş*. (Ed: Ş.Ş. Erçetin ve N. Tozlu), Ankara: Hegem Yayınları, 65-112.
- Anadolu Ajansı. (2026, 19 Temmuz). Çekya okullarda cep telefonu kullanımını yasaklamaya hazırlanıyor.
<https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/aktuel/cekya-okullarda-cep-telefonu-kullanimini-yasaklamaya-hazirlaniyor/1831838>, adresinden 20 Temmuz 2026 tarihinde alınmıştır.
- Arslan, M. M. (1993). Milli eğitim ile ilgili mevzuat, kanunlar. Ankara: Yavuz Dağıtım.
- Aytaç, T. (2025). Eğitim hukuku önsöz. *Eğitim hukuku*. (Editör: Tufan Aytaç). Ankara: PegemA Yayınları, iii.
- Balay, R. ve Aytaç, T. (2025). Eğitim kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği. *Eğitim hukuku*. (Editör: Tufan Aytaç). Ankara: PegemA Yayınları, 371-392.
- Balcı, A. (2005). Açıklamalı eğitim yönetimi terimleri sözlüğü. Tek Ağaç, Ankara.
- Başaran, İ. E. (1989). *Eğitime giriş*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Bloomberg HT. (2026, 23 Nisan). TBMM'de kabul edildi: 15 yaş altına sosyal medya yasağı.
<https://www.bloomberght.com/tbmm-de-kabul-edildi-15-yas-altina-sosyal-medya-yasagi-3775605>, adresinden 26 Nisan 2026 tarihinde alınmıştır.
- Borich, G. D. (2017). *Etkili öğretim yöntemleri*. (Çeviri Editörü: Bahaddin Acet). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bozak, A. ve Yıldırım, M. C. (2024). *Eğitim hukuku ve uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bülbül, M. (2020). *Eğitim hukuku pratik çalışmaları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Cengizhan, S. (2015). Öğretim yöntemleri. *Öğretim ilke ve yöntemleri*. (Editör: Tuğba Yanpar Yelken). Ankara: Anı Yayıncılık, 253-286.
- CNN TÜRK. (2026). Meta'ya 193 milyar dolarlık dev dava.
<https://www.cnnturk.com/ekonomi/metaya-193-milyar-dolarlik-dev-dava-3455108>, adresinden 29 Ağustos 2026 tarihinde alınmıştır.
- Çekiç, O. (2025). Öğrencilerin hakları ve sorumlulukları. *Eğitim hukuku*. (Editör: Tufan Aytaç). Ankara: PegemA Yayınları, 57-98.
- Elma, C. ve Aytaç, T. (2025). Uluslararası sözleşmelerde eğitim ve eğitim hakkı. *Eğitim hukuku*. (Editör: Tufan Aytaç). Ankara: PegemA Yayınları, 25-36.

- Erdem, M. (2025). Velilerin hak ve sorumlulukları. *Eğitim hukuku*. (Editör: Tufan Aytaç). Ankara: PegemA Yayınları, 231-252.
- Erdin, S. (2008). Yasaların dili. http://www.turkhukuksitesi.com/makale_900.htm, adresinden 01 Eylül 2026 tarihinde alınmıştır.
- euronews, (2025, 6 Ekim). UNICEF raporu: Dünya genelinde 85 milyon çocuk okula gitmiyor <https://tr.euronews.com/my-europe/2025/10/06/unicef-raporu-dunya-genelinde-85-milyon-cocuk-okula-gitmiyor>, adresinden 07 Temmuz 2026 tarihinde alınmıştır.
- Güçlü, M. (2019). Eğitim ve hukuk. *Eğitim hukuku*. (Ed. M. Güçlü). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gül, İ. (2025). Türk eğitim sistemini kuran ve düzenleyen temel metinler. *Eğitim hukuku*. (Editör: Tufan Aytaç). Ankara: PegemA Yayınları, 37-56.
- Gündüz, Y. (2025). Eğitim yöneticilerin hakları ve sorumlulukları. *Eğitim hukuku*. (Editör: Tufan Aytaç). Ankara: PegemA Yayınları, 167-187.
- Hempa Çocuk. (2025). Çocukların kurduğu bir derneğin hikayesi. https://www.hempacocuk.com/faaliyetlerimiz?gad_source=1&gad_campaignid=21823660272&gbraid=0AAAAA-N0XfqzaWnwDGNP9z6ZBJPkaqhDS&gclid=EAiaIQobChMIg6Cy-PGTjgMVa0BBah12UgsgEAAyAiAAEgIR6PD_BwE , adresinden 26 Haziran 2025 tarihinde alınmıştır.
- Hesapçıoğlu, M. (1998). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- HG.org Legal Resources (2016). Educationallaw. <https://www.hg.org/edu.html>, adresinden 07 Temmuz 2026 tarihinde alınmıştır.
- INDEPENDENT Türkçe, (2021, 26 Mayıs). 938 özel okul kapandı, 50 bin öğrenci devlet okullarına geçti, 4 bin 940 öğretmen işsiz kaldı. <https://www.indyturk.com/node/364901/ekonomi%CC%87/938-%C3%B6zel-okul-kapand%C4%B1-50-bin-%C3%B6%C4%9Frenci-devlet-okullar%C4%B1na-ge%C3%A7ti-4-bin-940-%C3%B6%C4%9Fretmen>, adresinden 10 Mayıs 2026 tarihinde alınmıştır.
- İpek, C. ve Tunç, S. E. (2025). Eğitimde bilişim hukuku. *Eğitim hukuku*. (Editör: Tufan Aytaç). Ankara: PegemA Yayınları, 311-370.
- Kamu Bilgisi. (2026, 1 Eylül). Okullara 70 bin temizlik ve güvenlik personeli alımı bekleniyor! Meb yeni sistemi açıkladı. <https://kamubilgisi.com/okullara-70-bin-temizlik-ve-guvenlik-personeli-alimi-bekleniyor-meb-yeni-sistemi-acikladi/>, adresinden 01 Eylül 2026 tarihinde alınmıştır.

- Kara, Ö.T. (2014). Türk dili ve edebiyatı dersinde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri. *Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. (Editörler: Mehmet Dursun Erdem-Ahmet Akkaya). Ankara: PegemA Yayınları, 75-111.
- Karacan, G. (2026, 18 Ağustos). Çocuk koruma kanunu'nda değişiklik resmi gazete'de yayımlandı.
<https://www.merceknet.com/tr/2026/08/18/cocuk-koruma-kanununda-degisiklik-resmi-gazetede-yayimlandi/>, adresinden 01 Eylül 2026 tarihinde alınmıştır.
- Karaman Kepenekci, Y. ve Taşkın, P. (2017). *Eğitim Hukuku*. Ankara: Siyasal
- Karaman Kepenekci, Y. (2004). İlköğretim okulu yöneticilerinin eğitim mevzuatına ilişkin görüşleri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 3, (6), 159-174.
- Karaman Kepenekci, Y. (2000). *İnsan hakları eğitimi*. Ankara: Anı Yayınları.
- Karaman Kepenekci, Y. (2014). *İnsan hakları ve vatandaşlık*. Ankara: Siyasal Yayınları.
- Karaman Kepenekci, Y. (2006). Türkiye'de eğitim hukuku. *Türkiye'de eğitim bilimleri: bir bilanço denemesi*. (Ed. M. Hesapçıoğlu ve A. Durmuş). Ankara: Nobel Yayıncılık, 97-311.
- Karataş, S. (2024). *Sınıf yönetiminde örnek olaylar*. Ankara: Eğitim Yayınevi.
- Kirschirhabernet. (2026, 19 Temmuz). Almanya'da türk öğretmenden örnek vefalı cesur bir davranış! <https://www.instagram.com/p/Da-LkV1IQNE/>, adresinden 01 Eylül 2026 tarihinde alınmıştır.
- Koç, Y. ve Karaman Kepenekci, Y. (2015) Ortaokul ders kitaplarında gençliğin korunması ve spora yönlendirilmesi haklarına yer verilme düzeyi. *Kafkas Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 37-52.
- Kösterelioğlu, İ. (2018). Öğretim yöntemleri. *Öğretim ilke ve yöntemleri*. (Editör: Ali Arslan-Cevat Eker). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 119-146.
- Lunenberg, Fred C. ve Allan C.,Ornstein. (2013). *Eğitim yönetimi*. (Çev. Ed. G. Arastaman), Ankara: Nobel Yayınları.
- Malatya Yeşilyurt Tecde Anadolu Lisesi. (2026). Okul, veli, öğrenci sözleşmesi.
[https://www.google.com/search?q=T%C3%BCrk+e%C4%9Fitim+sisteminde+ve+okul+y%C3%B6netiminde+%22Veli+S%C3%B6zle%C5%9Fmesi%22+\(veya+Okul-Veli-%C3%96%C4%9Frenci+S%C3%B6zle%C5%9Fmesi\)&oq=T%C3%BCrk+e%C4%9Fitim+sisteminde+ve+okul+y%C3%B6netiminde+%22Veli+S%C3%B6zle%C5%9Fmesi%22+\(veya+Okul-Veli-%C3%96%C4%9Frenci+S%C3%B6zle%C5%9Fmesi\)&gs_lcrp=EgZjaH](https://www.google.com/search?q=T%C3%BCrk+e%C4%9Fitim+sisteminde+ve+okul+y%C3%B6netiminde+%22Veli+S%C3%B6zle%C5%9Fmesi%22+(veya+Okul-Veli-%C3%96%C4%9Frenci+S%C3%B6zle%C5%9Fmesi)&oq=T%C3%BCrk+e%C4%9Fitim+sisteminde+ve+okul+y%C3%B6netiminde+%22Veli+S%C3%B6zle%C5%9Fmesi%22+(veya+Okul-Veli-%C3%96%C4%9Frenci+S%C3%B6zle%C5%9Fmesi)&gs_lcrp=EgZjaH)

[JvbWUyBggAEEUYOdIBCEyMDVqMGo3qAIA&sourceid=chrome&source=chrome.ob&ie=UTF-8](https://www.google.com/search?q=JvbWUyBggAEEUYOdIBCEyMDVqMGo3qAIA&sourceid=chrome&source=chrome.ob&ie=UTF-8), adresinden 01 Eylül 2026 tarihinde alınmıştır.

MEB (2012). Genelge. Chrome extension://efaidnbmnmbnibpcajpcglclefindmkaj/https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1567.pdf adresinden 20.08.2026 tarihinde indirilmiştir.

MEB (2020). Üniversite tercihi yapacak adaylara "tercih danışmanlığı" desteği. <https://www.meb.gov.tr/universite-tercihi-yapacak-adaylara-tercih-danismanligi-destegi/haber/21383/tr>, adresinden 23.08.2026 tarihinde alınmıştır.

MEB (2026). Milli Eğitim Temel Kanunu.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1739&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden 20.08.2026 tarihinde alınmıştır.

MebPersonel.com. (2026). 2026-2027 Eğitim-öğretim yılı için öğretmenlerin zamlı kırtasiye parası kesinleşti!

<https://mebpersonel.com/meb-personel/2026-2027-egitim-ogretim-yili-icin-ogretmenlerin-zamli-kirtasiye-h140968.html>, adresinden 24 Ağustos 2026 tarihinde alınmıştır.

Mebpersonel. (2017). TEOG sınavı kesin kalktı mı? 2017 - 2018 MEB resmi açıklaması. <http://www.mebpersonel.com/egitim/teog-sinavi-kesin-kalkti-mi-2017-2018-meb-resmi-aciklamasi-h216786.html>, adresinden 14 Aralık 2017 tarihinde alınmıştır.

Memurlar.net. (2026, 13 Mayıs). 657 sayılı Kanununda yapılan değişiklikler resmi gazetede yayımlandı.

<https://www.memurlar.net/haber/1166137/657-sayili-kanununda-yapilan-degisiklikler-resmi-gazetede-yayimlandi.html>, adresinden 27 Ağustos 2026 tarihinde alınmıştır.

NTV. (2024, 8 Eylül). 2024-2025 eğitim öğretim yılı başladı: 20 milyon öğrenci okula döndü.

<https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/2024-2025-egitim-ogretim-yili-basliyor-yarin-okullar-aciliyor,ifA0qQkVO0eItbHXJg3Eug>, adresinden 10 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.

NTV. (2026, 01 Temmuz). ÖSYM açıkladı. YKS AYT'de bir soru iptal edildi, bir sorunun da yanıtı değişti.

<https://www.ntv.com.tr/egitim/galeri-osym-acikladi-yks-aytde-bir-soru-iptal-edildi-bir-sorunun-da-yaniti-degisti-1730941/1>, adresinden 03 Temmuz 2026 tarihinde alınmıştır.

Okutan, M. (2016). *Eğitim yönetimi ve denetiminde örnek olaylar*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Okutan, M. (2024). *Sınıf yönetiminde örnek olaylar*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öğretmenlik Meslek Kanunu. (2022). 14 Şubat 2022 tarih ve 31750 Sayılı resmi gazete.
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/02/20220214-1.htm>, adresinden 24 Ağustos 2022 tarihinde alınmıştır.
- Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2026). 2026-2027 eğitim ve öğretim yılına ilişkin iş ve işlemler konulu genelge, yayımlandı.
<https://samsun.meb.gov.tr/www/2026-2027-egitim-ve-ogretim-yilina-iliskin-is-ve-islemler-konulu-genelge-yayimlandi/icerik/3855/tr>, adresinden 25 Ağustos 2026 tarihinde alınmıştır.
- Sarpkaya, R. (2004). Bir meslek olarak öğretmenlik. *Öğretmenlik mesleğine giriş*. (Editör: M. Gürsel ve M. Hesapçioğlu). Konya: Eğitim Kitabevi, 63-96.
- Savaş, B. (2014). Öğretim yöntemleri. *Öğretim ilke ve yöntemleri*. (Editör: Mehmet Arslan). Ankara: Anı Yayıncılık, 153-171.
- Silifke Atayurt Ortaokulu (2010). Öğrenci-veli okul sözleşmesi.
chrome
extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://atayurtortao.meb.k
12.tr/
meb_iys_dosyalar/33/08/727616/dosyalar/2020_03/20105426_ogrenci_Veli_O
kul_Sozlesmesi.pdf, adresinden 22 Mayıs 2026 tarihinde alınmıştır.
- Tan, Ş. (2006). *Öğretimi planlama ve değerlendirme*. Ankara: PegemA Yayınları.
- TC Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020, 14 Ağustos). Dijital risklere karşı çocuklar güvende.
<https://www.csgeb.gov.tr/haberler/cocuklarimizin-dijital-ortamlarda-maruz-kalabilecekleri-tehlikelere-karsi-12-135-kisiye-bilinclendirme-egitimi-verdik/>, adresinden 14 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.
- TC Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2026, 27 Ağustos). Sosyal yardım programlarımız.
<https://www.aile.gov.tr/sygm/programlarimiz/sosyal-yardim-programlarimiz/>, adresinden 27 Ağustos 2026 tarihinde alınmıştır.
- TCC İletişim Başkanlığı. (2026, 2 Mayıs). Cumhurbaşkanı Erdoğan, aile ve nüfus 10 yılı vizyon tanıtım programı'nda konuştu.
<https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/cumhurbaskanierdogan-aile-ve-nufus-10-yili-vizyon-tanitim-programinda-konustu>, adresinden 27 Ağustos 2026 tarihinde alınmıştır.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. Öğretmenlik mesleği kanunu 7528 Sayı ve 18/10/2024 Resmî Gazete Sayısı: 32696.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7528&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, adresinden 30 Ağustos 2026 tarihinde alınmıştır.

TCC Mevzuat Bilgi Sistemi. (2026). Türkiye cumhuriyeti anayasası.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, adresinden 05 Mayıs 2024 tarihinde alınmıştır.

TC Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı, (2023, 11 Eylül). Fasil 26-eğitim ve kültür

https://www.ab.gov.tr/fasil-26-egitim-ve-kultur_91.html, adresinden 07 Temmuz 2026 tarihinde alınmıştır.

T.C. İçişleri Bakanlığı (2025). En iyi narkotik polisi, anne.

<https://narkotikpolisianne.com/>, adresinden 26 Haziran 2025 tarihinde alınmıştır.

TC İçişleri Bakanlığı. (2022). Narkolog 2022.

<https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUB%C4%B0M/Ulusal%20Yay%C4%B1nlar/NARKOLOG-2022-MADDE-KULLANICILARI-PROFIL-ANALIZI.pdf>, adresinden 14 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.

TCMEB. (2026, 19 Ağustos). 2026-2027 eğitim ve öğretim yılına ilişkin iş ve işlemler konulu genelge, yayımlandı.

<https://www.meb.gov.tr/2026-2027-egitim-ve-ogretim-yilina-iliskin-is-ve-islemler-konulu-genelge-yayimlandi/haber/41673/tr>, adresinden 27 Ağustos 2026 tarihinde alınmıştır.

TCMEB. (2023, 17 Ekim). EBA, yenilenen arayüzüyle zenginleşerek güçleniyor.

<https://www.meb.gov.tr/eba-yenilenen-arayuzuyle-zenginleserek-gucleniyor/haber/31235/tr>, adresinden 27 Ağustos 2026 tarihinde alınmıştır.

TC MEB. (2025, 30 Eylül). 2024-2025 Örgün eğitim istatistikleri açıklandı.

<https://www.meb.gov.tr/2024-2025-orgun-egitim-istatistikleri-aciklandi/haber/38473/tr>, adresinden 06 Mayıs 2026 tarihinde alınmıştır.

TCMEB. (2026, 9 Ocak). Millî eğitim akademisine hazırlık eğitimi başvuru duyurusu yayımlandı.

<https://www.meb.gov.tr/milli-egitim-akademisine-hazirlik-egitimi-basvuru-duyurusu-yayimlandi/haber/39483/tr>, adresinden 06 Temmuz 2026 tarihinde alınmıştır.

TC MEB. (2024, 23 Eylül). Bakanlık müfettiş yardımcısı alımına ilişkin duyuru yayımlandı.

<https://www.meb.gov.tr/bakanlik-mufettis-yardimcisi-alimina-iliskin-duyuru-yayimlandi/haber/34871/tr>, adresinden 06 Temmuz 2026 tarihinde alınmıştır.

TC Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2024). Kamu sektörü istihdam sayıları 2024. <https://www.sbb.gov.tr/kamu-istihdami/>, adresinden 14 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.

TİHEK. (2024). Ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik. <https://www.tihek.gov.tr/kategori/pages/Ayrimcilikla-Mucadele-ve-Esitlik>, Erişim: adresinden 07 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.

Titrek, O. (2006). Öğretmenlik mesleği. *Eğitim Bilimine Giriş*. (Editör: Ş.Şule Erçetin-Necmettin Tozlu), Ankara: Hegem Yayınları, 311-338.

Topsakal, C. (2018). Türk eğitim mevzuatı üzerine genel bir değerlendirme. *Prof. Dr. Emine Akyüz'e armağan-akademisyenlikte 50 yıl*. Prof. Dr. Yasemin Karaman Kepenekci- Yrd. Doç. Dr. Pelin Taşkın, Editör, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, ss.370-380.

TRT Haber. (2026, 24 Nisan). Bakan Tekin, okullarda alınacak yeni tedbirleri açıkladı.

<https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-tekin-okullarda-alinacak-yeni-tedbirleri-acikladi-942838.html>, adresinden 25 Nisan 2026 tarihinde alınmıştır.

TRT Haber, (2026, 09 Temmuz). Öğrencilerin kişisel verileri sosyal medyada paylaşılamayacak.

<https://www.trthaber.com/haber/gundem/ogrencilerin-kisisel-verileri-sosyal-medyada-paylasilamayacak-950738.html>, adresinden 18 Temmuz 2026 tarihinde alınmıştır.

Tuna, C. (2025a). *Çocuk hakları eğitiminde örnek olay incelemeleri*. Ankara: Duvar Yayınları.

Tuna, C. (2024). *İnsan hakları eğitiminde örnek olay incelemeleri*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.

Tuna, C. (2025c). Eğitimin hukuksal temelleri. *Eğitime giriş*. (Editör: H. B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, ss. 67-85.

Tuna, C. (2025b). Öğretmenlerin hakları ve sorumlulukları. *Eğitim hukuku*. (Editör: Tufan Aytaç). Ankara: PegemA Yayınları, 99-124.

Tuna, C. (2021). Safahat'ta öğretim ilke ve yöntemlerinden örnek olay yöntemi. *Kosovo Educational Research Journal*, 2(1). 1-18.

Türkiye, (2026, 19 Temmuz). İlk iş akıllı telefonu bıraktı! LGS Türkiye birincisi başarının sırrını tek tek anlattı.

- <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/egitim/ilk-is-akilli-telefonu-birakti-lgs-turkiye-birincisi-basarinin-sirrini-tek-tek-anlatt-1804084>, adresinden 20 Temmuz 2026 tarihinde alınmıştır.
- Uçar, R. (2025). Müfettişlerin hak ve sorumlulukları. *Eğitim hukuku*. (Editör: Tufan Aytaç). Ankara: PegemA Yayınları, 209-230.
- Uluğ, F. (1986). *Mevzuat hazırlama tekniği*. Ankara: Eğitim Araştırma Yayınları.
- Uzel, N.U. ve Çelik, A. (2024). Mezrada yaşayan H, bu yıl da okula yalnız başladı. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/mezrada-yasayan-hasret-bu-yil-da-okula-yalniz-basladi/3328345>, adresinden 10 Kasım 2024 tarihinde alınmıştır.
- Üçışık, H. F. (2012). *Eğitim hukukunda sorunlar ve çözüm önerileri*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Yeşilay, (2025). *Yeşilay akademi raporları serisi Türkiye kumar raporu eylül 2025*. <https://www.yesilay.org.tr/assets/uploads/pdf/turkiye-kumar-raporu-2025.pdf>, adresinden 09 Temmuz 2026 tarihinde alınmıştır.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yükseköğretim Kurulu. (2026, 13 Ağustos). Yükseköğretim Kurulu “öğrenci affı”nın usul ve esaslarını belirledi. <https://www.yok.gov.tr/tr/news/yuksekogretim-kurulu-ogrenci-affinin-usul-ve-esaslarini-belirledi-kGpRI>, adresinden 01 Eylül 2026 tarihinde alınmıştır.

ⁱ Yazar çalışmasında kısa alıntı yapmak için şu ibarenin eklenmesini istemektedir: "Yasaların Dili" başlıklı makalenin tüm hakları yazarı Selim Erdin'e aittir ve makale, yazarı tarafından Türk Hukuk Sitesi (<http://www.turkhukuksitesi.com>) kütüphanesinde yayınlanmıştır.